

ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ

(повне найменування вищого навчального закладу)

ФАКУЛЬТЕТ ФІНАНСІВ І ОБЛІКУ

(повне найменування структурного підрозділу)

КАФЕДРА БАНКІВСЬКОЇ СПРАВИ І ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

(повна назва кафедри)

Пояснювальна записка

до дипломної роботи

МАГІСТРА

(освітній ступінь)

на тему

«УПРАВЛІННЯ

ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ»

Виконала: студентка 2-го року навчання,

(рік навчання)

групи 8.02.072.050.20.1, спеціальності

(номер академічної групи)

072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та назва спеціальності)

ОП «Банківська справа»

(освітня програма)

Кривошея Н.І.

(прізвище, ініціали)

Керівник д. е. н., професор

(науковий ступінь, вчене звання)

Н. М. Внукова

(ініціали, прізвище)

Рецензент *С. М. Харченко*

(ініціали, прізвище)

Харків – 2021 рік

АНОТАЦІЯ

Кривошея Н.І. Управління фінансовою стійкістю банку. – Рукопис.

Магістерська дипломна робота зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування». – Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця. – Харків, 2021. – 111 с.

Магістерська дипломна робота присвячена вивченню теоретичних засад та практичних положень процесу управління фінансовою стійкістю банку. Розкрито економічну сутність фінансової стійкості банку, охарактеризовано фактори, які на неї впливають та методи аналізу фінансової стійкості банку, розкрито особливості управління фінансовою стійкістю банку. Проаналізовано рівень фінансової стійкості банківської системи України. Удосконалені методи оцінки фінансової стійкості банку та організаційно-економічні аспекти підвищення рівня фінансової стійкості банку. Результати розробок можуть бути використані в практичній діяльності банківських установ.

Ключові слова: фінансова стійкість, інструменти управління, фактори впливу, управління фінансовою стійкістю банку.

ABSTRACT

Krivosheya N. I. Management of financial stability of the bank. - Manuscript.

Master's degree diploma work on the speciality 072 «Finance, Banking and Insurance». – Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics. – Kharkiv, 2021. – 111 p.

Master's thesis is devoted to the study of theoretical principles and practical provisions of the process of managing the financial stability of the bank. The economic essence of the bank's financial stability is revealed, the factors influencing it and the methods of the bank's financial stability analysis (domestic and foreign) are characterized, the peculiarities of the bank's financial stability management are revealed. The dynamics and level of financial stability of the banking system of Ukraine are analyzed. Improved methods for assessing the financial stability of the bank and organizational and economic aspects of increasing the level of financial stability of the bank. The results of developments can be used in the practice of banking institutions.

Key words: financial stability, management tools, factors of influence, management of financial stability of the bank.

ЗМІСТ

ВСТУП	6
1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ	9
1.1. Економічна сутність фінансової стійкості банку та узагальнення факторів впливу	9
1.2. Вплив управління активами і пасивами на фінансову стійкість банку	17
1.3. Підходи до побудови системи управління фінансовою стійкістю банку	24
1.4. Фінансово-економічна характеристика АТ «Укрсиббанк»	29
2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ	42
2.1. Аналіз методичних підходів до оцінки фінансової стійкості банків	42
2.2. Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості банку	51
2.3. Оцінка фінансової стійкості банків (на прикладі системно важливих банків)	59
3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ	69
3.1. Визначення впливу фінансових показників на фінансову стійкість банків	69
3.2. Підвищення рівня забезпеченості фінансової стійкості банку	83
3.3. Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю банків	91
ВИСНОВКИ	100
ЛІТЕРАТУРА	103
ДОДАТКИ	111

ВСТУП

Необхідною умовою для функціонування економіки країни є підтримка на достатньому рівні фінансової стійкості банків, які є важливою складовою на фінансовому ринку. Зважаючи на негативний вплив кризових явищ на банківський сектор, у теперішній час питання забезпечення та підвищення рівня фінансової стійкості банків набуває все більшої актуальності. Фінансово стійкий банк характеризується ефективною діяльністю установи, здатною вчасно та повною мірою розрахуватися за своїми зобов'язаннями, забезпечувати безперебійну роботу при моніторингу негативних явищ, які можуть вплинути на діяльність банку. Тільки такі банки при непередбачуваних загрозах зможуть надалі функціонувати на фінансовому ринку. Тому дослідження процесу управління фінансовою стійкістю банків та підходів до його вдосконалення є актуальним та важливим.

Фінансова стійкість банків оцінюється та регулюється на підставі нормативних документів, таких як Закон України "Про Національний банк України" [2] та Закон України "Про банки і банківську діяльність" [1]. Також Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України [3] містить етапи проведення процесу оцінки стійкості банків, в Постанові «Про затвердження Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [7] знаходиться перелік економічних нормативів, що є обов'язковими до виконання всіма банками:

Дослідженню питань щодо процесу управління фінансовою стійкістю приділяли увагу велика кількість вітчизняних та зарубіжних науковців, таких як: О. В. Васюренко [15], О. В. Дзюблюк [32], Ж. М. Довгань [35], В. В. Коваленко [48], О. В. Крухмаль [59], Н. П. Погореленко [69], В. В. Рисін [71], І. М. Чмутова [80], Еден Ц. [93], Боріо Ц. та Лау П. [87], К. С. Карсон [88] та ін.

Метою дипломної роботи є розвиток теоретичних та методичних основ фінансової стійкості банку, розроблення практичних рекомендацій щодо підвищення рівня фінансової стійкості та процесу її управління.

Для виконання поставленої мети поставлено такі завдання:

проаналізувати наукові підходи щодо трактування поняття «фінансова стійкість банку» та запропонувати власне твердження;

визначити та систематизувати фактори, які впливають на фінансову стійкість банку;

встановити значимість процесу управління активами та пасивами банку як складової забезпечення фінансової стійкості установи;

розглянути підходи до побудови системи управління фінансової стійкості банківської системи;

проаналізувати загальну фінансово економічну характеристику АТ «Укрсиббанк» за період з 2016 р. по 2020 р. (аналіз активних та пасивних операцій, аналіз ефективності діяльності);

проаналізувати підходи зарубіжного досвіду щодо оцінки фінансової стійкості банків;

охарактеризувати процес проведення стрес-тестування банківської системи в Україні;

здійснити коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості АТ «Укрсиббанк» та зробити висновки щодо фінансового стану установи;

провести розрахунок узагальнених таксономічних показників для системно важливих банків щодо визначення їх рівня фінансової стійкості;

здійснити групування банків за обраними факторними ознаками, для формування певних кластерів та присвоєнню відповідного рівня фінансової стійкості;

розробити карту Кохонена для візуалізації математичних розрахунків методу кластеризації;

визначити найбільш пріоритетні способи підвищення фінансової стійкості банків;

розробити стратегічну карту для забезпечення фінансової стійкості банківських установ.

Об'єктом дослідження є процес управління фінансовою стійкістю банку, а предметом виступають теоретичні положення, методичні підходи та інструментарій управління фінансовою стійкістю банку.

Для досягнення мети у роботі використано загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: метод синтезу та системності – при дослідженні сутності фінансової стійкості банківської системи; метод апріорного ранжування – для визначення переліку коефіцієнтів для оцінки фінансової стійкості; метод системного підходу, метод порівняння – для дослідження процесу управління фінансовою стійкістю банківських установ; статистичні методи – для аналізу

фінансових показників банків; таксономічний аналіз – для визначення узагальненого показника фінансової стійкості системно важливих банків; метод нейронних мереж – для формування карти Кохонена, яка представляє набір нейронів пов'язаних з відповідними факторними ознаками щодо фінансової стійкості банків; метод аналізу ієрархій (МАІ) – для визначення пріоритетності альтернатив щодо підвищення рівня фінансової стійкості банків; графічний метод – для схематичного зображення основних положень дипломної роботи.

Інформаційною базою дослідження слугували результати наукових публікацій провідних вітчизняних та зарубіжних фахівців у сфері банківської справи та конкретно управління фінансової стійкості банків, положення законодавчих та нормативно-правових актів щодо функціонування банківської системи України, фінансова звітність банків, статистичні дані НБУ, інтернет ресурси.

Практичне значення отриманих результатів роботи полягають в тому, що представлені теоретичні основи підкріплені практичними рекомендаціями щодо удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю банків. Результати роботи направлені на діагностування стану банківської системи щодо рівня фінансової стійкості та виокремленню необхідних шляхів щодо підвищення та зміцнення найважливішої складової функціонування банківських установ.

Окремі положення і висновки, які викладені в роботі, а саме щодо узагальнення сутності поняття фінансової стійкості банку та дослідження впливу достатності капіталу на рівень забезпечення фінансової стійкості, подані до друку в електронний журнал «Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця» (додаток Л).

1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ

1.1. Економічна сутність фінансової стійкості банку та узагальнення факторів впливу

Необхідною умовою для розвитку економіки є стійка фінансова система, її протидія негативним чинникам та динамічний розвиток, що викликає довіру населення та бізнесу. У теперішній час управління фінансовою стійкістю та стабільністю фінансової системи є актуальним завданням як для окремої фінансової установи, так і для регулятора.

У Національному банку України створено Департамент фінансової стабільності, який аналізує системні ризики, що загрожують стійкості фінансової системи, розробляє інструментарій задля запобігання певних ризиків та проводить стрес-тестування фінансового сектору [100]. Департамент створено для підтримки стабільності та надійності фінансової, зокрема, банківської системи, що є основною запорукою ефективного функціонування економічного середовища. Адже саме фінансова стійкість показує стан, проблеми та тенденції, які склалися в окремій банківській установі та в банківській системі в цілому. Також вона показує здатність банків відповідати за своїми зобов'язаннями та забезпечувати функціонування в конкурентному середовищі.

Основними питаннями при дослідженні фінансової стійкості банків є її оцінка та управління, але в даному випадку ще одним важливим завданням є визначення сутності цього поняття.

Дослідженням визначення «фінансова стійкість банку» займалася велика кількість вітчизняних та зарубіжних вчених, але все ж таки в економічній літературі не існує єдиного підходу до визначення його суті. Іноді поняття «фінансова стійкість банку» ототожнюють з рентабельністю банку, або ліквідністю чи платоспроможністю банку. Тому на основі дослідження робіт зарубіжних та вітчизняних вчених та економістів сформовано вибірку з визначенням поняття «фінансова стійкість банку» (табл. 1.1) та матрицю, яка відображає компонентний склад даного поняття.

Підходи науковців щодо визначення сутності
«фінансова стійкість банку»

Джерело	Автор	Визначення
1	2	3
[20]	В. Я. Вовк	Макроекономічна характеристика всієї банківської системи та окремого банку як складового елемента даної системи
[29]	О. В. Глушко	Достатній об'єм ресурсів банку (його якісне та кількісне співвідношення), який необхідний для досягнення поставленої мети
[39]	Н. Ф. Єфремова	Відображення реального фінансового стану банківської установи в діючому середовищі
[46]	Г. Т. Карчева	Здатність банку виконувати необхідні функції під впливом зовнішніх і внутрішніх факторів, що можуть негативно вплинути на діяльність установи
[14]	І. Є. Склеповий	Елемент фінансової стабільності банківської системи, що характеризується достатніми показниками надійності, капітальної стійкості, ліквідності, прибутковості та ризику банку
[47]	С. С. Кобринь	Якісна характеристика діяльності банку, яка відображає достатність, оптимальне розміщення активів та використання ресурсів при підтримці на достатньому рівні показників ліквідності та платоспроможності, моніторингу ризикованості та мінімізації негативного впливу на діяльність банку, при цьому установа є прибутковою та ефективно функціонуючою
[73]	С. А. Святко, Р. І. Міллер	Динамічна інтегральна характеристика здатності банку як механізму використання ресурсів і контролю за ризиками (мінімальний ризик та максимальний ефект), при цьому здійснює необхідні свої функції та здатна чинити опір негативним явищам в економічному середовищі
[75]	В. А. Смоляк, О. Л. Кузенко	Складова характеристика фінансової стабільності, яка включає розрахунок показників, що стосуються капітальної стійкості, ліквідності, прибутковості та ризикованості банку
[77]	А. В. Ткачова	Становище установи в фінансово-господарській діяльності, що характеризується певним набором коефіцієнтів
[82]	Р. І. Шиллер.	Система узагальнюючих показників, що характеризує фінансову стійкість, до якої відносять: прибуток на власний капітал та активи; достатність капіталу та ресурсів банку; оптимальний рівень ліквідності банку; мультиплікативна ефективністю власного капіталу; обсяг створеної доданої вартості тощо
[84]	Ю. А. Ямкова, К. В. Павлюк	Динамічна узагальнююча складова спроможності банку, що показує рівень здатності банку виконувати свої функції та реагувати на зовнішні та внутрішні фактори

[21]	В. В. Волкова, Н. І. Волкова, О. М. Чорна	Динамічна характеристика банку, яка визначає його спроможність ефективно функціонувати за впливом зовнішніх та внутрішніх факторів, при цьому здійснювати свої функції протягом безперервного терміну дії
[60]	В. В. Левицький	Якісна характеристика здатності банку ефективно функціонувати під впливом внутрішніх й зовнішніх чинників
[57]	В. М. Кочетков	Спроможність банку як механізму перерозподілу ресурсів установи з максимальною ефективністю і мінімальним ризиком виконувати свої функції у ринковому середовищі під впливом ендогенних та екзогенних факторів
[14]	І. М. Васькович	Здатність системи трансформувати банківські ресурси та з максимальною ефективністю й мінімальним ризиком виконувати свої функції, витримуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів
[9]	О. І. Барановський	Це спроможність банківських установ протистояти зовнішнім та внутрішнім впливам, зберігаючи стійку рівновагу і надійність протягом довготривалої дії

Інформація, наведена у табл.1.1, відповідає першому етапу контент-аналізу, а саме формуванню вибірки, тобто визначень досліджуваного поняття різними авторами. З табл.1.1 видно, що вище досліджуване поняття, а саме, фінансова стійкість банку, вчені трактують по-різному. Деякі вчені-економісти тлумачать поняття як, забезпечення фінансової стійкості банку тільки на макрорівні, а під фінансовою стійкістю банківської системи розглядають спроможність системи розміщувати власні ресурси з максимальною вигодою та мінімізувати ризики виконуючи свої функції, витримуючи вплив макроекономічних й мікроекономічних факторів. Для того, щоб перейти до другого етапу створено компонентний склад (слова або словосполучення), який наведений в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Компонентний склад поняття «фінансова стійкість банку»

Компонента	Посилання на авторів (літературні джерела)
1	2
Макроекономічна характеристика (A1)	[20]
Складовий елемент системи (A2)	[20], [73]
Необхідне для поставленої мети (A3)	[29]
Кількісне і якісне співвідношення ресурсів (A4)	[29]

1	2
Відображає фінансовий стан в існуючому середовищі (A5)	[39], [47]
Складова спроможності банку (A6)	[13], [46], [4], [57], [84]
Виконання функцій (A7)	[14], [9], [57], [73],[84], [60]
Якісна характеристика (A8)	[21], [47], [60]
Достатність, збалансованість та оптимальне співвідношення фінансових ресурсів та активів (A9)	[47]
Достатній рівень ліквідності і платоспроможності (A10)	[47], [14], [75], [82]
Зростання прибутку (A11)	[10], [14], [15], [82]
Капітальна стійкість (A12)	[14], [75], [82]
Мінімізація ризиків (A13)	[14], [47], [57], [73], [75], [75], [82]
Витримка непередбачених втрат (A14)	[47], [57]
Складова характеристика фінансової стабільності (A15)	[14], [75]
Динамічна характеристика (A16)	[21], [73], [84]
Інтегральна характеристика (A17)	[13], [84]
Трансформування ресурсів і ризиків (A18)	[14], [57], [13]
Витримка впливу факторів (зовнішніх та внутрішніх) (A19)	[9], [4], [21], [46], [73] [18], [60]
Стан фінансів (A20)	[16]
Набір показників (A21)	[47], [57], [73], [14], [75],[77] [82]
Результативність (A22)	[17]
Безперервний термін дії (A23)	[21]
Зберігання рівноваги і надійності (A24)	[9]
Максимальна ефективність (A25)	[14], [47], [57], [73]

Як видно з табл. 1.2, компонентний склад поняття «фінансова стійкість банку» досить широкий та відрізняється за визначеннями, це доводить, що дослідники все ж таки не мають єдиного підходу до визначення сутності досліджуваного поняття. Автором виділено 25 компонентних складових поняття «фінансова стійкість банку», які найчастіше зустрічаються в роботах дослідників.

Третій етап та четвертий контент-аналізу передбачають виділення одиниць рахунку (кількості згадувань) та процес їх підрахунку за кожною компонентою.

В залежності від кількості згадувань виокремлених компонент в аналізованій вибірці, для кожної з них встановлено відповідні ранги (етап 4), що наведено в табл. 1.3.

Співвідношення кількості згадувань та рангу компонент поняття
«фінансова стійкість банку»

Ранг компонент	1	2	3	4	5	6	7
	A13 A19 A21	A7	A6	A10 A11 A25	A8 A12 A16 A18	A2 A5 A14 A15 A17	A1 A3 A4 A9 A20 A22 A23 A24
Кількість згадувань	7	6	5	4	3	2	1

Враховуючи дані табл. 1.3, за текстом відібрано ключові компоненти (за частотою згадування) та визначено компонентний склад досліджуваного поняття (рис. 1.1). Це є останній етап контент-аналізу – інтерпретація результатів щодо основної мети (визначення поняття).

Рис. 1.1. Компонентний склад поняття «фінансова стійкість банку»

Таким чином, на основі узагальнення підходів до трактування фінансової стійкості банків (рис.1.1), розміщених у згаданих монографічних працях та наукових статтях вітчизняних і зарубіжних дослідників з теорії менеджменту та питань управління стійкістю банків, та урахування специфіки діяльності

банківських установ з застосуванням елементів контент-аналізу автором уточнено поняття «фінансова стійкість банку», під яким пропонується розуміти компонент можливостей банку, який за допомогою ряду показників (таких як достатній рівень ліквідності та платоспроможності, зростання доходів) з найвищою ефективністю і при мінімізації ризиків може функціонувати та виконувати необхідні функції, витримуючи вплив зовнішніх та внутрішніх факторів. Таке роз'яснення дає єдине та найбільш точне уявлення про сутність фінансової стійкості банку, а не окремих її аспектів. Особливістю є врахування тверджень більшості науковців, що з використанням контент-аналізу дало змогу систематизувати та узагальнити всі визначення.

У ході роботи виявлено, що більшість науковців стверджують, що на фінансову стійкість впливають фактори як зовнішні, так і внутрішні. Через це даному питанню автором приділено особливу увагу.

Банкам необхідно якнайбільше приділяти уваги можливим загрозам та більш ефективно використовувати наявні переваги, тому врахування якомога більше факторів, може вплинути на стійкість банківської установи на ринку, що сприятиме подальше його ефективне та прибуткове функціонування. Більш детальна інформація про фактори, що впливають на фінансову стійкість банківської установи наведено на рис. 1.2.

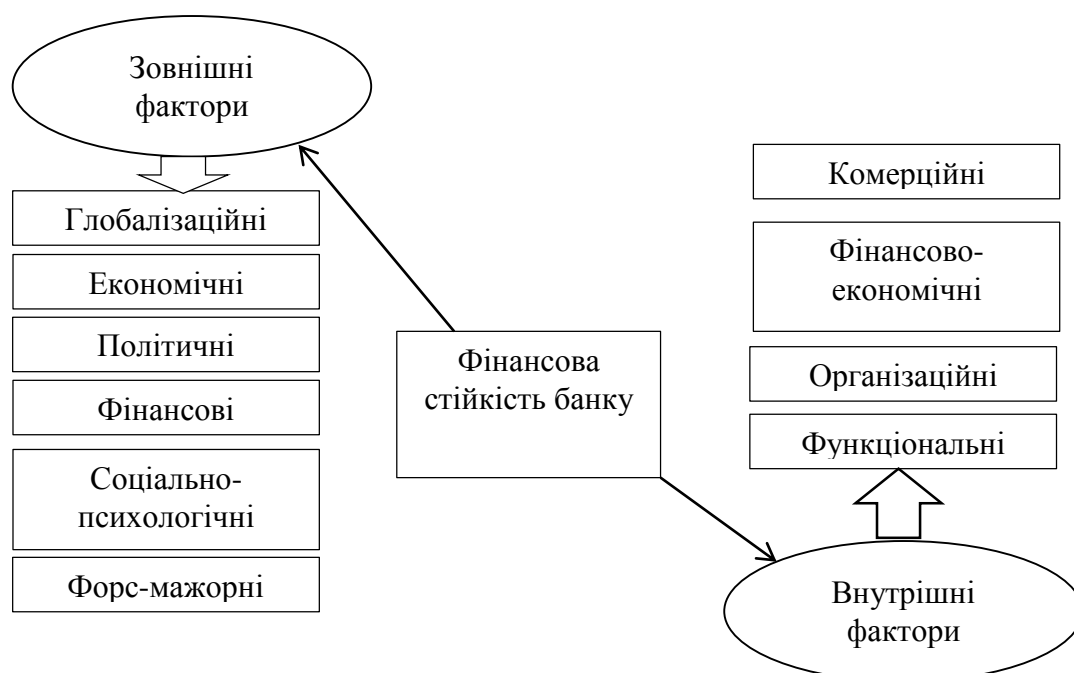

Рис. 1.2. Фактори, що впливають на фінансову стійкість банку [54]

Фактори, які впливають на стійкість банківської установи поділяються на зовнішні або їх ще називають екзогенні (пов'язані з макрорівнем, тобто включають ситуацію в країні) та внутрішні або ендогенні (стосуються діяльності банку, тобто відносяться до мікрорівня).

Аналізуючи зовнішні фактори, що впливають на стійкість банківської установи, варто почати з найвпливовіших, а саме економічних. Дані фактори використовуються для оцінки стану економіки країни, до таких показників відносять: природно-ресурсний потенціал, розмір валового внутрішнього продукту, темпи економічного зростання, інвестиційний клімат, стан платіжного балансу та тенденції його розвитку та інші макроекономічні показники.

Велику роль в функціонуванні банківської системи грають і фінансові фактори. Серед таких факторів можна виділити: грошово-кредитна політика, рівень інфляції, розмір державного боргу, стан і тенденції розвитку фінансового ринку в цілому, і грошового, і фондового зокрема. Загалом, варто враховувати всі чинники, адже кожен з них представляє певну важливість для стійкості банківської установи [73].

Фактори глобалізації такі як наявність іноземного капіталу на ринку, стан світової економіки та тенденції її розвитку, наявність світових економічних криз, фінансова залежність країни від промислово розвинутих країн, не можуть ігноруватися менеджментом фінансових установ в процесі розробки механізму підтримки належного рівня фінансової стійкості банків[77].

Також важливий вплив на фінансову стійкість банків мають політичні (взаємодія органів влади, політичний курс в країні) та соціально-психологічні фактори. До останніх відносять довіру населення, яка грає величезну роль в ефективному функціонуванні банківських установ, адже основу залучених коштів банку складають кошти клієнтів, тобто настрої населення, готовність користуватися послугами банків мають великий вплив на фінансову стійкість банку.

Банківські установи повинні брати до уваги і форс-мажорні фактори, до яких належать природні, ті, що виникають у зв'язку з кліматичними умовами та соціально-політичні – введення певних обмежень в країні (наприклад, карантинні обмеження, які характерні для 2020 року у зв'язку з гострою респіраторною хворобою коронавірусу), військові конфлікти тощо.

Зовнішні фактори, насамперед, залежать від діяльності самої фінансової установи та її менеджменту. Кожна із зазначених груп на рис. 1.2. відповідає окремій структурній складовій стійкості банку і визначається показниками, які притаманні і характерні саме цій складовій. До таких показників можна віднести: якість активів та пасивів, характеристики власного капіталу, рівень прибутковості, рівень ліквідності, робота менеджменту та персоналу, стратегія діяльності, кількість, характеристики та якість послуг, взаємодія з іншими суб'єктами на ринку та інші.

Класифікація факторів, яка формує та впливає на стійкість банку, дає змогу в більш повному та всебічному розрізі зробити аналіз внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності банку в теперішньому часі та на перспективу, а також дасть змогу адекватно і, головне, вчасно реагувати на можливі загрози і використовувати наявні переваги.

Отже, зовнішні і внутрішні фактори, які можуть впливати на рівень фінансової стійкості банків відрізняються між собою і залежать більш всього від особливостей організації та роботи кожного окремо розглянутого банку. Тим часом, в сучасних економічних умовах найбільший вплив на фінансову стійкість банків несуть саме зовнішні чинники, задаючи певні, що не залежать від самих банків параметри їх діяльності. При цьому банки не повинні нівелювати дослідження впливу внутрішніх чинників, постійно підвищуючи їх якість і тим самим впливаючи на фінансову стійкість банківської системи [54].

Отже, в даному розділі розглянуто теоретичні підходи до сутності поняття «фінансової стійкості банку» Також визначено, що дане поняття характеризує здатність банку функціонувати незалежно від впливу зовнішніх та внутрішніх факторів з максимальною ефективністю та мінімізацією ризиків. Фінансова стійкість банку є складним елементом в економіці, адже її існування можливе завдяки дотриманню всіх правил. Це якісна характеристика, що ґрунтується на правильному та ефективному використанні потоків грошових коштів для виконання необхідних функцій, а також можливості адаптації до змін економічного середовища.

Оцінка фінансової стійкості банку та врахування всіх факторів, які на неї впливають є важливою умовою існування як окремого банку так і банківської системи в цілому. Також узагальнено, що класифікація факторів впливу на фінансову стійкість банків та головне своєчасне виявлення їх негативного впливу є запорукою ефективного управління банківською діяльністю.

1.2. Вплив управління активами і пасивами на фінансову стійкість банку

Перед банком постає велика кількість завдань на шляху до визнання та ефективного функціонування, основним з яких є управління активами та пасивами банку, що сприяє забезпеченню прибуткової діяльності банку та виконанню поставлених цілей та задач, що є основною ціллю функціонування банківських установ.

Проблема управління ризиками є однією із центральних у теорії фінансового менеджменту, але при цьому є найменш опрацьованою в практиці управління активами та пасивами банків. Для того щоб менеджмент банку міг ефективно працювати, у банку має будуватися на комплексному аналізі структура і динаміка його активних та пасивних операцій, їх узгодженості, дохідності та вартості, маржі за операціями банку, а також на оцінці поточного рівня та прогнозі всіх видів банківських ризиків [19].

Необхідність грамотного управління активами та пасивами банку загальноновизнана в економічно розвинених країнах, що знайшло відображення, наприклад, у працях Джозефа Сінкі та Пітера Роуза. На думку Дж.Сінкі, основним завданням процесу управління активами та пасивами банку слугує зведення до мінімуму коротко- та довгострокові наслідки відсоткового ризику. Автор розглядає даний процес, що підтримує фінансову стійкість банку, через призму управління відсотковим ризиком банку. Іншу думку має вчений Пітер Роуз, який розглядає процес управління активами та пасивами через створення певної стратегії та здійсненні заходів, котрі зводять статті балансу банку під необхідну банку стратегічну ціль.

Процес управління активами та пасивами банку спрямований на отримання балансу між основними показниками банку, а саме – ризик та прибутковість. Посилення конкурентної боротьби, інфляційного тиску на прибуток, нестійкості відсоткових ставок та дорегулювання викликають підвищення інтересу до управління активами та пасивами [81].

Основними цілями приведення до єдиної тактики в управління активами та пасивами банку є підтримка такого рівня діяльності банку, що забезпечує його прибутковість, можливість вчасно та безперешкодно розрахуватися за своїми зобов'язаннями та мінімізувати можливі ризики, саме ці характеристики притаманні для фінансово стійкого стану. Тому можна сказати, що ефективне управління активами і пасивами банку є основою для побудови фінансово

стійкої банківської установи. Зв'язок між цілями управління активами та пасивами, а також їх інструментами на фінансовою стійкістю банку представлений на рис. 1.3.

Рис. 1.3. Взаємозв'язок управління активними і пасивними операціями із фінансовою стійкістю банку [81]

На рис. 1.3 зображений чіткий взаємозв'язок між фінансовою стійкістю банку та процесом управління активами і пасивами банку, який спрямований на представлення зв'язку між основними цілями, які впливають з оптимізованої структури є елементом в системі забезпечення стійкого фінансового стану, тобто фінансової стійкості банку.

Дедалі більше вітчизняних банків, які знаходяться досить довгий час на фінансовому ринку та досягають рівня зрілості, як у плані обсягу, так і у плані складності операцій, коли концепція управління активами і пасивами стає однією з найбільш актуальних проблем управління.

Наявність методичної бази та підготовлених кадрів дозволяє багатьом вітчизняним банкам без особливих зусиль охопити аналітичною роботою

діяльність, пов'язану з управлінням активами та пасивами. Кредитний портфель та залучені кошти – це основні статті балансу, які повинні бути досконало проаналізовані.

Управління активами і пасивами набуває великого значення як окремих банків, так і банківської системи загалом. Для фінансової стійкості це також є основний елемент в її забезпеченні, адже чим більше ризиків усвідомлює банк у своїй діяльності, чим грамотніше може бути побудована система управління ними в банку, тим надійнішим він може вважатися.

Процес управління активами та пасивами передбачає отримання коштів банком (залучених і позичених) з подальшим їх розміщенням, при цьому зберігаючи оптимальний рівень ліквідності та ризикованості. Фінансові установи ставлять за мету максимізацію вартості активів та отримання в подальшому фінансових результатів. Цей процес супроводжується певними змінами, які менеджмент банку повинен контролювати та аналізувати [40]:

отримання відсоткових доходів за всіма видами виданих кредитів та цінних паперів, а також дивідендів за акціями та дисконту за векселями;

зміна ринкової вартості портфелів цінних паперів;

зміна розміру нарахувань на залишки власних коштів клієнтів на поточних рахунках;

тенденція зміни обсягу власних та залучених ресурсів банку;

зміна вартості активів, адже може бути викликана вилученням певного виду активу для погашення зобов'язань.

Банківські установи на ринки кредиту, купуючи та продаючи цінні папери, надаючи клієнтам різноманітні послуги, постійно контролюють стан своїх пасивів, стежать за наявністю вільних ресурсів, термінами запиту депозитів, вартістю капіталу. Якщо приплив ресурсів уповільнюється, банк змушений переглянути свою політику у сфері активних операцій, відмовитися від вигідних пропозицій, погасити частину виданих кредитів, продати цінні папери тощо.

Зв'язок між активними та пасивними операціями банків надзвичайно складний. Якщо зросте вартість ресурсів, то банківська маржа скоротиться, прибуток знизиться і банк потребуватиме пошук найвигідніших сфер вкладення капіталу.

Отже, якщо аналіз пасивних операцій характеризує ресурси банку, то аналіз активу представляє напрями використання цих ресурсів, мету, обсяг та

термін активних операцій. Аналіз динаміки активних та пасивних операцій слугує етапом визначення рівня діяльності банківських установ. Оскільки від якості банківських активів залежать достатність його капіталу і рівень кредитних ризиків, від узгодженості активів і пасивів за термінами та валютою – операції, за вартістю ресурсів та дохідністю активів – рівень валютних і процентних ризиків, що приймаються, та підсумкова ефективність діяльності банку. Стає очевидною необхідність глибокого структурного аналізу активних та пасивних операцій у різних напрямках [32].

Аналіз структури ресурсної бази банку дає узагальнений опис власних, залучених та позичених коштів банку з погляду їх кількісних та якісних характеристик. Також для повної оцінки економічного стану банку, аналізу його ліквідності необхідно: підходи до аналізу ресурсної бази пов'язати з оцінкою основних напрямів розміщення ресурсів; визначити найважливіші (для банку) джерела коштів у взаємозв'язку із варіантами їх розміщення; провести аналіз активних операцій банку, дати оцінку їхньої ефективності (як варіант, стосовно прибутковості).

Аналіз структури активних операцій банку є аналізом напрямів використання його ресурсів. За довготривалістю, процес аналізу структури активних операцій можна віднести до найбільш тривалої та важливої стадії аналізу діяльності банку. Зарубіжні експерти свідчать, що аудиторів, які перевіряють надійність банку, становлять зазвичай групу з 12 осіб, 8 з них займаються оцінкою якості активів. Причина цього полягає в тому, що структура та якість активів значною мірою зумовлюють ліквідність та платоспроможність банку та зрештою його надійність [21, 27].

Основними напрямками дослідження та аналізу активних операцій банку є проведення аналізу структури активних операцій, оцінка економічної доцільності та ризикованості окремих активних операцій. При аналізі структури активів рекомендується звертати увагу на частку працюючих активів у балансі банку; співвідношення основних видів працюючих активів: кредитів та цінних паперів; структуру кредитного портфеля; структуру кредитних вкладень та інших активів по філіях банку.

У разі ринкової економіки виняткову важливість набуває процес формування банківських пасивів, оптимізація їх структури та якість управління всіма джерелами коштів, що утворюють ресурсний потенціал банку.

Пасивні операції банку та їх управління в більшій мірі пов'язане із залученням коштів від населення або юридичних осіб, при цьому кожен банк самостійно вирішує необхідний обсяг залучених коштів. Також пасивні операції банківської установи характеризують дії щодо покриття ліквідності банку шляхом залучення позикових коштів [46].

В сучасному світі економіки, який не стоїть на місці, все більше отримується нових економічних думок, які характеризують переосмислення основ банківської діяльності і, насамперед, ролі пасивних операцій. За своїм призначенням пасивні операції, у яких формується ресурсний потенціал банків, грають первинну і визначальну роль стосовно активним.

В умовах банківської діяльності ресурсна база має першорядне значення. Саме пасивні операції стоять вище, ніж активні операції і визначають обсяг та масштаб дохідних операцій. Тобто можна сказати, що питання аналізу пасивних операцій та їх управління, яке відіграє особливу роль в формуванні необхідного рівня фінансової стійкості банківських установ набуває актуальності та необхідності для дослідження.

Структура пасивних операцій та їх аналіз передбачають моніторинг та оцінку наступних показників [49]:

співвідношення власних та залучених ресурсів банку;

місце банківської установи на міжнародному ринку: частка міжбанківських кредитів у сукупному обсязі залучених ресурсів має перевищувати 10-12%;

депозитні кошти населення повинні складати 70-75% залучених коштів установи;

рівень залежності ринку депозитів від різних секторів, особливо від коштів населення, найбільш схильного до паніки в періоди фінансових криз;

строковість депозитів, адже банк має можливість залучати як довгострокові, так і короткострокові вклади населення, оцінюється рівень здатності банку залучати довгострокові депозити, які є вкрай важливими для здійснення банківської діяльності;

структура залучених коштів, які знаходяться на рахунках філій, даний аналіз необхідний для визначення співвідношення філії до «донорів» (тобто ті, які залучають найбільший рівень ресурсів, що використовуються для проведення своїх активних операцій, та операцій інших філій), та які використовують допоміжні ресурси.

Отже, розглядаючи структуру пасивів банківських установ та методи управління ними, особлива увага приділяється капіталу банку, який вважається головною складовою в системі забезпечення прибутковості та підтримки фінансової стійкості банківських установ.

Структура активів і пасивів аналізується як визначення ступеня диверсифікації банківських операцій та виявлення небезпек, наприклад надмірне захоплення однотипними операціями. Ці показники безпосередньо впливають і на поточне фінансове становище банку, і на майбутнє, на стабільність, ліквідність, сукупну ефективність всіх операцій, що проводяться, і на рівень усіх поточних і майбутніх ризиків.

Управління активами та пасивами безпосередньо має відношення до управління банківськими ризиками. Функція управління ризиком пронизує всі напрями банківської діяльності. Ряд банківських ризиків пов'язаний з активними операціями, передусім кредитною та інвестиційною діяльністю. Також діяльність із залучення коштів у вклади, депозити, цінні папери та у формі залишків на розрахункових та поточних рахунках пов'язана з безліччю ризиків. Можна виділити основні види ризику стосовно управління активами та пасивами: процентний ризик, ризик ліквідності, кредитний ризик, ринковий ризик, валютний ризик, ризик неплатоспроможності, ризик за операціями з цінними паперами [21].

Методика управління ризиками активно-пасивних операцій надає менеджменту банку виявити, локалізувати, виміряти та проконтролювати той чи інший вид ризику, і тим самим мінімізувати його вплив. Однак, слід зазначити, дійсно, важливим є етапи, які наведені вище в роботі, а саме: аналіз активних операцій, їх структура та динаміка; аналіз пасивних операцій, який включає оцінку ресурсів, капіталу банку; методика оцінки ризикованості банку, моніторинг ситуації на ринку щодо можливих ризиків, які можуть негативно вплинути на діяльність банку. Але є також першочерговий етап, який виступає складовою управління діяльністю банку – це роль керівництва у процесі прийняття рішень щодо активних та пасивних операцій, моніторинг діяльності банку, контроль за співробітниками.

Стратегія банків з процесу управління активами та пасивами банку впроваджується через спеціальні підрозділи, які займаються оцінкою ризикованістю. Постійне вдосконалення системи управління, створення та організація діяльності відповідних сучасним вимогам управлінських структур є

запорукою успішного розвитку банку та управління ним. Йдеться про ефективне управління активами, пасивами, прибутковістю та ризиками, організацію сучасних та відповідних масштабам бізнесу контрольних процедур. Тому важливе місце при аналізі активно-пасивних операцій приділяється наявності в банку комітету з управління активами та пасивами, його структурі та професіоналізму [21, 81].

Іншими словами, обов'язкова умова стабільної роботи банку та достатнього рівня фінансової стійкості – це існування органу управління активами та пасивами, який має свої обов'язки та ресурси для здійснення моніторингу, а саме матеріальні, фінансові, трудові та інформаційні ресурси. Водночас необов'язково асоціювати його зі структурним підрозділом. Цю роль, наприклад, для невеликого банку може виконувати окремий співробітник (фінансовий менеджер, ризик-менеджер тощо) або спеціалізована консультативна фірма, яка надає послуги з аналізу ризиків.

У будь-якому випадку, діяльність даного органу має бути підкріплена відповідними регламентами та організаційно-розпорядчими документами, що визначають для банку правила та періодичність проведення аналізу активно-пасивних операцій, спосіб фіксації, зберігання та використання результатів оцінки ризиків, порядок надання керівництву анти ризикових рекомендацій та контролю за їх використанням.

Розглянута організаційна структура управління активами та джерелами коштів, методи та підходи до управління ризиком в рамках управління активами та пасивами, проблеми впровадження системи управління у банку є загальною концепцією управління активами та пасивами.

Завдання будь-якого банку, що приступає до побудови системи управління активами та пасивами, полягає у викладі логіки даного процесу та розгляд ключових моментів його практичної реалізації [18, 21].

Основне завдання полягає в оптимізації структури балансу з метою забезпечення високого рівня ефективності банківських операцій за одночасного скорочення витрат, дотримання обов'язкових економічних нормативів та інших чинних обмежень щодо ризиків. Ефективне та збалансоване управління активами та пасивами з метою забезпечення стабільної прибутковості банківських операцій підвищує підсумкову оцінку фінансового стану банку та його платоспроможності.

Банківські установи володіють безліччю загальних та специфічних підходів, методів управління активно-пасивними операціями. Однак, важливо враховувати, що процес банківської діяльності, який наповнений новими методологіями, підходами до оцінки з кожним роком удосконалюється, кожна установа розробляє власний підхід до управління активних і пасивних операцій, тобто єдиного підходу не існує. Правильно організований процес управління активами і пасивами дозволяє банку досягти послідовного та стабільного зростання, реалізувати можливості та уникнути небезпеки, що лежать на цьому шляху.

З розвитком банківської справи управління активами і пасивами дедалі більше перетворюється на одне з основних чинників успіху як окремо взятого банку, так і банківської системи країни загалом.

1.3. Підходи до побудови системи управління фінансовою стійкістю банку

Ефективне забезпечення фінансової стійкості банків передбачає чіткий план дій установи, побудову певної системи щодо управління фінансовою стійкістю.

Для того, щоб охарактеризувати підходи до побудови системи управління фінансовою стійкістю банку необхідно розглянути концептуальну модель системи управління фінансовою стійкістю комерційного банку, виходячи з визначення системи управління фінансовою стійкістю.

Система управління фінансовою стійкістю є важливим складовим елементом стратегії розвитку банку незалежно від способу досягнення поставленої мети при органічному та неорганічному зростанні.

Необхідно, щоб стратегія, відповідно і система управління, була адаптивною, враховувала особливості мікро-, макро- і глобального економічного середовища, що змінюється, враховувала особливості продуктового та клієнтського наповнення банківських послуг.

Система управління фінансовою стійкістю банку є діалектично взаємопов'язаним процесом планування, організації та контролю за станом капіталу, прибутковості, ліквідності, активів і пасивів банку при одночасному обліку рівня ризику, якості менеджменту та мотивації персоналу як невід'ємної

частини досягнення максимальної ефективності банківської діяльності на основі поставлених цілей [33].

Система управління фінансовою стійкістю банку має базуватися на наступних основних принципах: керованості, мінімізації ризиків, функціональної повноти, економічної доцільності, ефективності, збалансованості, адекватності, відкритості, орієнтації на інновації, орієнтації на майбутні потреби споживачів, орієнтованості на зростання працівників усередині банку.

У загальному вигляді концептуальну модель системи управління фінансовою стійкістю банку можна подати у формі рис. 1.4., де відображено основні системоутворюючі складові процесу управління фінансовою стійкістю банку [64].

При цьому цільові орієнтири щодо кожного об'єкта управління задаються акціонерами в рамках стратегії розвитку банку, яка є своєрідним фундаментом системи управління [33].

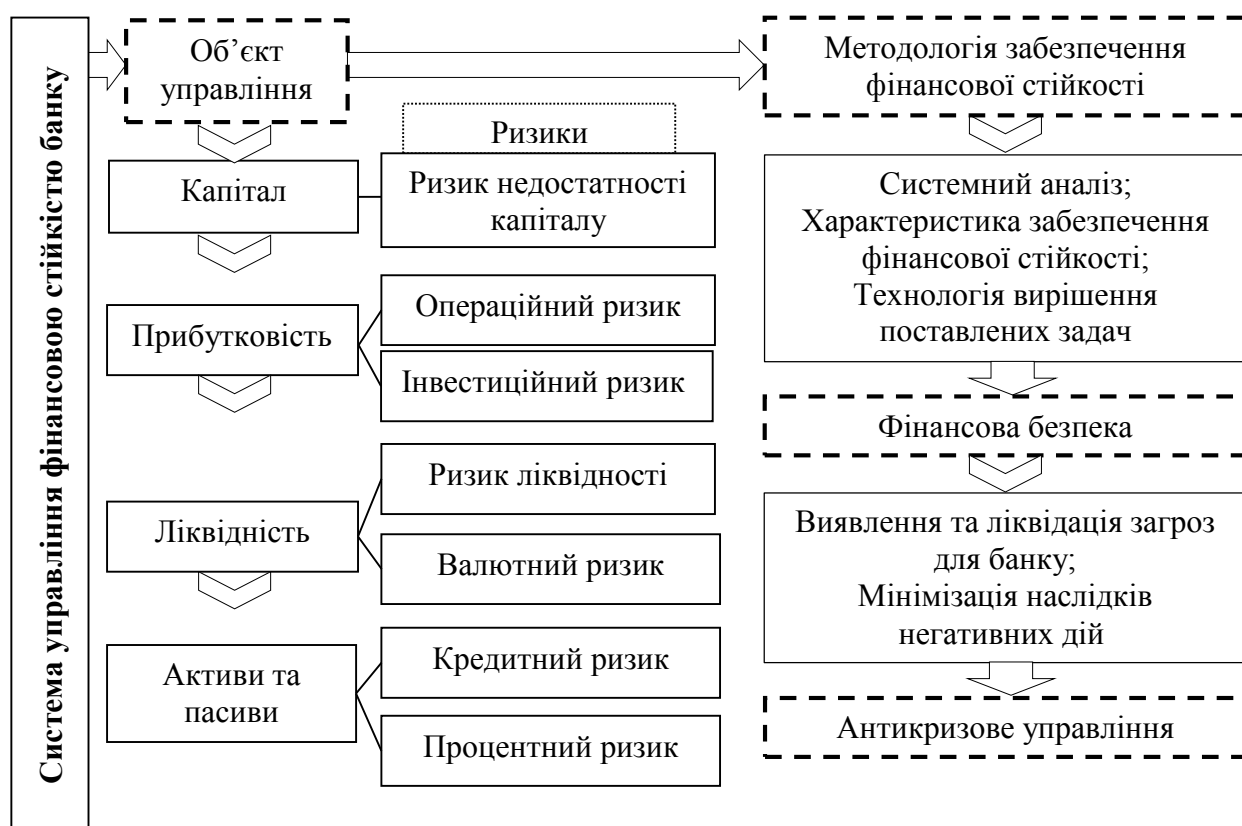

Рис. 1.4. Концептуальна модель системи управління фінансовою стійкістю банку [33, 52]

З рис. 1.4. можна зробити висновок, що до основних елементів системи управління фінансовою стійкістю входять: об'єкти управління (ліквідність, активи і пасиви, прибутковість, капітал), які розгалужуються на певні ризики до кожного об'єкту і потребують управління; методологія забезпечення фінансової стійкості, яка передбачає системний аналіз, характеристику забезпечення фінансової стійкості (особливості, принципи, умови); фінансова безпека, яка запобігає та мінімізує негативні наслідки від зовнішніх і внутрішніх загроз; антикризове управління, яке включає інструменти, період застосування інструментів, заходи, що вживаються, моніторинг та діагностику кризових явищ.

У широкому значенні під фінансовою стійкістю банку розуміється таке управління активами та пасивами банку, яке забезпечує максимальну дохідність за мінімального ризику, і водночас достатній рівень капіталу покриття кредитних ризиків, ліквідності виконання зобов'язань у короткостроковій і довгостроковій перспективі, і висока якість управління. У вузькому сенсі – здатність виконувати всі зобов'язання за чинними договорами з усіма контрагентами.

Вихідною ідеєю побудови системи управління фінансовою стійкістю банку є бажання менеджменту забезпечувати максимізацію прибутку акціонерам на основі ефективної системи роботи з капіталом, прибутковістю через управління ціноутворенням та витратами, ліквідністю, активами та пасивами [62].

При цьому менеджмент не орієнтується на отримання миттєвого прибутку. Побудова такої системи управління охоплює всі аспекти банківської діяльності, тому вона має бути ефективно вбудована у систему корпоративного управління банком, будучи її важливою складовою ланкою.

Основною особливістю побудови системи управління фінансовою стійкістю банку є поєднання елементів консерватизму та прагматизму, регламентних процедур та вибудованих бізнес-процесів з управління капіталом, прибутковістю, ліквідністю, активами та пасивами при оптимальному балансуванні між прибутковістю та ризиком. При цьому система спрямована не на запобігання ризику, а на управління ним та досягнення стратегічних бізнес-цілей, які стоять перед банком.

Досвід формування системи управління фінансовою стійкістю банку в Україні слід визнати дуже невеликим за історичними масштабами. І навіть

створення міжнародних спілок та обмін науковим досвідом у світовому масштабі аж ніяк не захищають від криз, помилок, непередбачених дій центральних банків та урядів різних країн світу при формуванні сталої банківської системи.

Дійсно, в умовах ринкових відносин в Україні надійність роботи та фінансова стійкість банків стають необхідними та стимулюючими факторами залучення грошових накопичень для подальшого їх перерозподілу з метою розвитку економіки. Сфера кредиту та грошей у банківській діяльності завжди зачіпає основи економічного життя суспільства [25].

Побудова системи управління фінансовою стійкістю, яку можна було б охарактеризувати як ефективну та якісну, є можливою, шляхом поетапного її вибудовування при вбудовуванні в бізнес-модель роботи банку. Етапи побудови системи управління фінансовою стійкістю наведено на рис. 1.5.

Рис. 1.5. Етапи побудови системи управління фінансовою стійкістю банку [33]

Першим етапом виступає визначення стратегічних цілей розвитку банку, його місії та цінностей. Аналіз внутрішнього, макроекономічного та глобального середовища діяльності банку, які утворюють другий етап, можна проводити з використанням SWOT-аналізу, аналізу конкурентних переваг, аналізу структури активів та пасивів тощо.

Третій етап визначає вироблення способів досягнення поставлених цілей у рамках сформульованої місії та цінностей з урахуванням результатів аналізу внутрішнього та зовнішнього середовища. За наявності сформульованої мети, місії цінностей та розуміння внутрішнього та зовнішнього середовища діяльності банку важливо виробити способи досягнення поставлених цілей [49].

На четвертому етапі необхідно визначити роль, значення, внесок системи управління фінансовою стійкістю у досягнення поставленої мети банку.

П'ятий етап забезпечує вибудовування процедур планування, організації та контролю над станом капіталу, прибутковості, ліквідності, активів і пасивів банку, що передбачає опис технологічних процесів банку, виконання банківських операцій та контролю. На даному етапі необхідно описати та прийняти рішенням уповноважених органів банку низку основних документів, що стосуються управління фінансовою стійкістю банку.

На шостому етапі необхідно побудувати організаційно-функціональну структуру системи управління фінансовою стійкістю банку, розписати список відповідальних за ті чи інші рішення у сфері управління капіталом, ліквідністю, прибутковістю, активами і пасивами.

Усі підрозділи можна розділити за рівнем впливу на фінансовий результат і залучення на три рівня – стратегічні, тактичні і оперативні. Так, рада директорів та правління банку є органами, які визначають стратегію розвитку банку. Тому його можна зарахувати до стратегічного рівня [45].

На сьомому етапі вбудовуються процедури планування, організації та контролю за станом капіталу, прибутковості, ліквідності, активів та пасивів банку до систем корпоративного, тактичного та оперативного управління банком.

На восьмому етапі необхідно провести аналіз ефективності роботи системи управління фінансовою стійкістю банку, наскільки вона відповідає заявленим вимогам та очікуванням керівництва, акціонерів банку.

На підставі проведеного аналізу може знадобитися перегляд деяких раніше розроблених положень, інструкцій, регламентів, їх вдосконалення з

урахуванням зовнішнього і внутрішнього середовища банку, що змінюється. Тому можливе повернення на перший етап, або п'ятий етап [38].

Відповідно до зазначеного алгоритму може бути розроблена стратегія банку, де будуть визначені стратегічні цілі його розвитку, місія та цінності, проведено SWOT-аналіз внутрішнього, макроекономічного та глобального середовища діяльності банку.

Побудова системи управління фінансовою стійкістю, орієнтованої на підвищення ефективності роботи банку, максимізацію прибутків і мінімізацію ризиків, підвищує роль банку в ринкових процесах країни, але потребує значних ресурсів часу, праці та фінансових вкладень.

На виході є велика ймовірність отримати працюючу систему управління капіталом, прибутковістю, ліквідністю, активами та пасивами, яка орієнтована саме на управління ризиками, а не на пряме запобігання їм.

Можливість оперативно управляти фінансовою стійкістю з урахуванням середовища, що змінюється, є однією з переваг запропонованої системи управління. Це особливо критично для вітчизняних банків при наростанні кризових тенденцій у національній та світовій економіці.

Управління ризиками є невід'ємною складовою управління капіталом, ліквідністю, прибутковістю, активами та пасивами банку. Це означає, що процедури управління ризиками мають бути вбудовані у систему управління фінансовою стійкістю.

У загальному вигляді основні етапи управління ризиками зводяться до наступних: ідентифікація ризику; вибір методів кількісної оцінки ризику; встановлення лімітів (ліквідності, відкритої валютної позиції, процентного ризику, структури кредитного портфеля за галузями, регіонами тощо); моніторинг рівня ризику та контроль за дотриманням лімітів; управління позицією щодо відповідного ризику.

1.4. Фінансово-економічна характеристика банку АТ «Укрсиббанк»

АТ «Укрсиббанк» – це український банк-лідер, заснований у 1990 році, який впевнено входить в десятку найбільших банків України. Сьогодні АТ «Укрсиббанк» представлений в Україні близько 300 відділеннями у 190 містах, та обслуговує майже 2 300 000 клієнтів [101].

Про фінансово-економічну характеристику банку свідчить обсяг та

структура його активів, сформованих за рахунок готівкових фінансових ресурсів (власних, залучених і позичених). Саме розміщення цих ресурсів шляхом здійснення активних операцій забезпечує фінансову стабільність, платоспроможність та ліквідність банку. Активні операції аналізуються банками з метою встановлення основних найприбутковіших операцій з активами від розміщення залучених коштів.

Тому висвітливши загальну характеристику АТ «Укрсиббанк», необхідно перейти до аналізу активів банку за останні п'ять років, що наведено у таблиці 1.4.

Таблиця 1.4

Динаміка активів АТ «Укрсиббанк» за 2016-2020 рр.

Показники	Значення показника по роках				
	2016	2017	2018	2019	2020
Активи, тис.грн.	45 344 453	46 022 702	52 043 061	53 196 707	72298433
Абсолютне значення, тис. грн.	-	678 249	6 020 359	1 153 646	19 101 726
Темпи росту,%	-	101,50	113,08	102,22	135,91
Темпи приросту,%	-	1,50	13,08	2,22	35,91

Як видно з табл.1.4, можна зазначити, що обсяг активів з кожним роком збільшувався, що свідчить про розширення спрямованості розміщення коштів банку (тобто банк з кожним роком поповнює перелік список здійснюваних активних операцій), збільшення кількості клієнтів, які приносять більший рівень прибутку банку.. Так у 2016 році обсяг активів дорівнював 45 344 453 тис. грн., а у 2017 збільшився на 1,5% і склав 46 022 702 тис. грн., а вже у наступному 2018 році склав 52 043 061 тис. грн., що на 13,08 % більше, ніж у 2017 році. На 2019 рік стан активів також дещо змінився – збільшився на 2,22 % або на 1 153 646 тис. грн. та становив 53 196 707 тис. грн.. Позитивним значенням характеризується стан активів АТ «Укрсиббанк» на 2020 рік, адже розмір активів зріс на 19 101 726 тис. грн або на 35,91%.

У додатку Б наведено детальний склад активів АТ «Укрсиббанк», їх динаміка та структура. З табл. А видно, що обсяг активів банку з кожним роком

зростає, що свідчить про темп приросту статей балансу. Зменшенням характеризується лише деякі статті балансу, а саме кошти в інших фінансових установах, які в 2020 р. збільшилися, та інвестиційна нерухомість. Що стосується інших статей балансу, то можна, однозначно, сказати, що спостерігається тенденція до збільшення, що дає можливість поступового збільшення загальної суми активів банку.

Більш детальний аналіз структури активів АТ «Укрсиббанк» подано на рис.1.6.

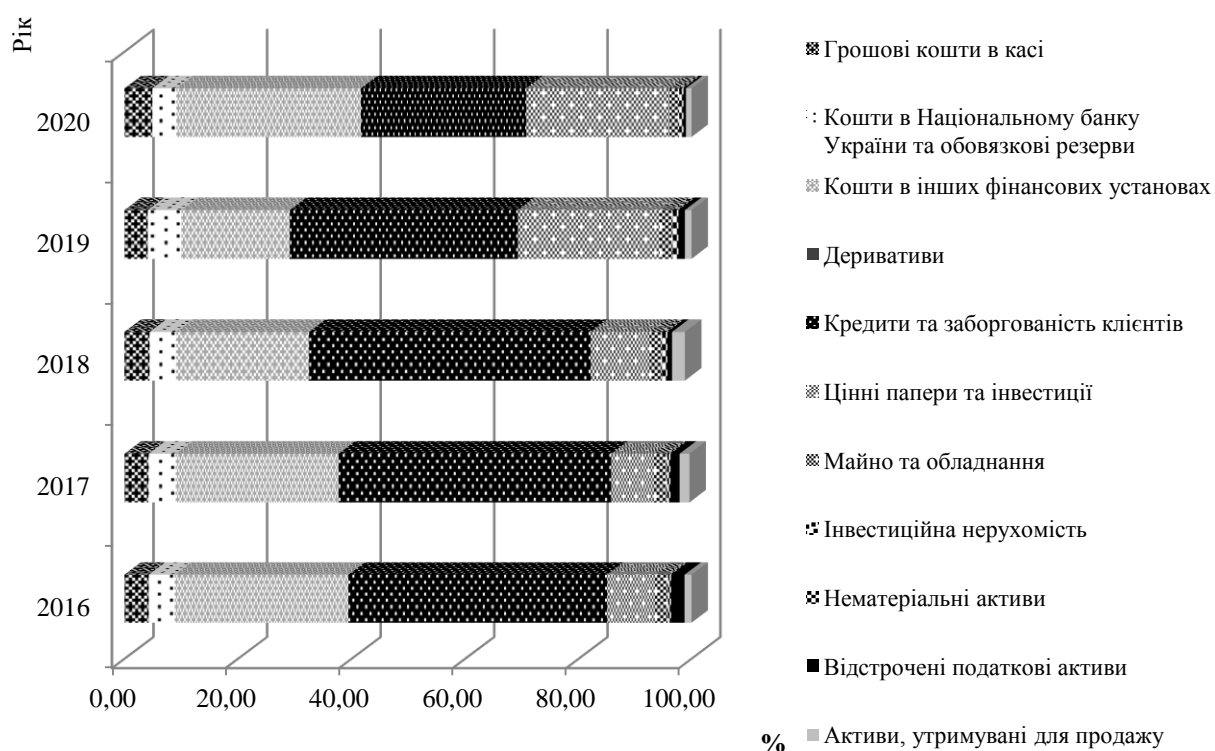

Рис. 1.6. Динаміка активів АТ «Укрсиббанк» за 2016-2020 рр.

Загальна структура активів свідчить про виважене ставлення банку до їх якості. Більша частина ресурсів направляється на формування кредитного та інвестиційного портфеля, тобто в ті сфери які приносять більший дохід.

Традиційно найбільшу питому вагу займають видані банком кредити, за останній період, тобто за 2019 рік, визначено, що вони становлять в структурі 40 %, кошти в інших фінансових установах займають 19 %, а частка інвестицій та цінних паперів складає 25 % від загального обсягу активів. В 2020 році структура активів дещо змінилася, адже найбільшу питому вагу в повному обсязі активів займали кошти в інших фінансових установах, а саме 32,5 %,

кредитні кошти порівняно з попереднім періодом зменшилися в структурі та займали 29 %, частка інвестицій та цінних паперів склала 25,3%. Підхід до формування структури активів АТ «Укрсиббанк» є досить оптимальним і свідчить про ефективність управління.

Так як кредитна діяльність займає значну частину в структурі активів, то варто розглянути концентрацію клієнтського кредитного портфеля за галузями економіки, на прикладі 2019 та 2020 рр. (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Концентрація клієнтського кредитного портфеля за галузями економіки
АТ «Укрсиббанк» за 2019 та 2020 рр.

Галузь економіки	Клієнтський кредитний портфель по роках			
	2019 р.		2020 р.	
	Сума, тис. грн.	%	Сума, тис. грн.	%
Комерційна діяльність і торгівля	9984702	43	10413774	45,2
Фізичні особи	6527169	28	6469606	28,1
Промислове виробництво	3106336	13	2571228	11,2
Телекомунікації	1994957	9	1710352	7,4
Сільське господарство та харчова промисловість	1018117	4	959391	4,2
Транспорт і послуги зв'язку	332 863	1	487771	2,1
Фінансові послуги	294 647	1	271457	1,2
Послуги культури та освіти	65 887	0,28	46427	0,2
Інше	21 744	0,09	114411	0,5
Всього	23346422	100	23044417	100

Як видно з табл. 1.5 кредити найбільше надаються для комерційної діяльності та торгівлі на рівні 43-45 %, фізичним особам (28 %) та на промисловість (11-13 %), також банк кредитує інші галузі економіки.

Діяльність банків ґрунтується на залученні грошових коштів та розміщенні їх в дохідні активи, частіше в кредити, за більш високими процентними ставками. Банки виступають посередниками між тими, хто потребує грошові кошти та тими у кого є тимчасово вільні кошти. Метою та рухомим мотивом здійснення такого процесу є одержання банківського

прибутку, а цільовим елементом у його побудові виступають ресурси банку. Традиційно ресурси банків поділяються на власні, залучені та запозичені.

Насамперед проаналізовано структуру ресурсів банку та проведена його загальна характеристика (табл. 1.6).

Дані табл. 1.6 свідчать, що спостерігається тенденція до збільшення капіталу банку, якщо в 2016 році він становив 3825815 тис. грн., то в 2020 році складає 8167106 тис. грн.. Що стосується зобов'язань, то ситуація неоднозначна, адже показник то зменшується, то збільшується. За останні три роки спостерігається тенденція до збільшення на 11,7 % в 2018 р., на 2,4% в 2019 р. та 38,40% в 2020 р.

Таблиця 1.6

Динаміка, склад і структура ресурсної бази АТ «Укрсиббанк»
за 2016-2020 рр.

Показники	Значення показника по роках				
	2016	2017	2018	2019	2020
Зобов'язання, тис. грн.	41 518 638	40 532 047	45 273 241	46 338 707	64131296
Абсолютне значення, тис. грн.	-325 306,0	678 249	6 020 359	1 153 646	17 792 589
Темпи приросту,%	-0,8	-2,4	11,7	2,4	38,40
%(структура)	91,56	88,07	86,99	87,11	88,70
Капітал	3825815	5490655	6769820	6858000	8167106
Абсолютне значення, тис. грн.	2298596	1664840	1279165	88180	1309106
Темпи приросту,%	150,51	43,52	23,30	1,30	19,09
%(структура)	8,44	11,93	13,01	12,89	11,30
Всього	45 344 453	46 022 702	52 043 061	53 196 707	72 298 402

Також табл. 1.6 показує, що станом на 2020 рік зобов'язання банку становлять 64131296 тис. грн. або 88,7 % від загальної частки пасивів, капітал банку складає 8167106 тис. грн., і загальна частина пасивів складає 72 298 402 тис. грн. Це дозволяє зробити висновок, що АТ «Укрсиббанк» проводить обережну фінансову політику і намагається закріпити свою фінансову незалежність та надійність.

Для аналізу змін, які відбулися у власному капіталі АТ «Укрсиббанк» з 2016 по 2020 рр., представлено таблицю додатку В. Спостерігається, що статутний капітал банку залишався на одному рівні протягом п'яти років і складав 5069262 тис. грн. Це стосується і показників емісійних різниць, які також не змінювалися та складають 811229 тис. грн.

З табл. В.1 видно, що статутний капітал в 2016 році перевищував власний капітал. Що стосується саме власного капіталу, то його частка з кожним роком збільшувалася. В 2017 році збільшився на 43,5 %, за 2018 та 2019 рік відбувся приріст на 23,3 % та 1,3 % відповідно. Підвищення рівня капіталізації може посилити зацікавленість інвесторів у ефективному використанні ресурсів банківських установ, зміцненні їх фінансового стану і якості активів. Як видно з табл. В.1, сума статутного капіталу, емісійної різниці залишалися на одному рівні, але їх питома частка в загальному капіталі кожного року змінювала своє значення. Причиною цього став досить різний показник непокритого збитку, який в 2016 році становив 2057662 тис. грн., в 2017 р. тобто банк покрив частину збитку, який вже складав 397119 тис. грн. В 2018 р. АТ «Укрсиббанк» мав нерозподілений прибуток, який склав 881501 тис. грн., та збільшився до 968424 тис. грн. в 2019 році, та до 2286615 тис. грн. в 2020 р. Для детального аналізу капіталу банку можна скористатися рис. 1.7.

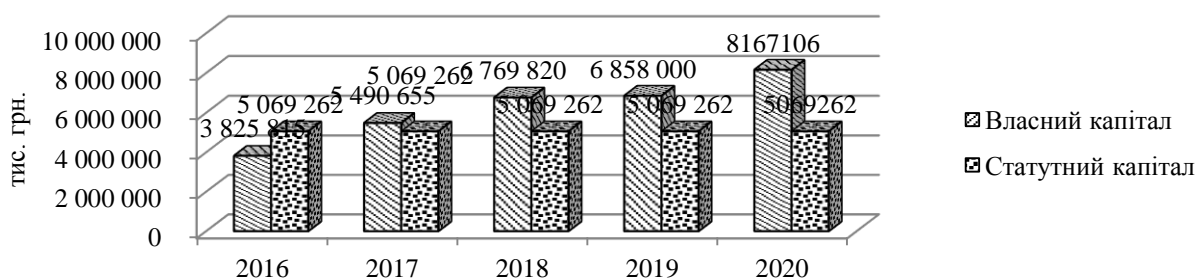

Рис. 1.7. Динаміка власного та статутного капіталу АТ «Укрсиббанк» за 2016-2020 рр.

Дані рис. 1.7. підтверджують, що упродовж п'яти років простежується чітка тенденція до збільшення абсолютної суми власного капіталу. Розмір власного капіталу 2016 року був менший, ніж статутний, у зв'язку з збитками банку.

При аналізі ресурсної бази банку, доцільно розглянути склад, динаміку та структуру зобов'язань банку. Зменшення ліквідності та залежності від

міжбанківських позик є наслідком переважання в загальному обсязі пасивів банку строкових депозитів, тобто тих, які залучалися на довгостроковій основі та які вважаються чинником стабільності ресурсів банку [80].

З даних додатку В.2 видно, за останні три роки спостерігалася позитивна тенденція збільшення загальної частини зобов'язань: в 2018 році на 4741194 тис. грн. або на 12 %, в 2019 році на 1065466 тис. грн. або на 2 %, а в 2020 році спостерігалася стрімке збільшення на 38,4 %. АТ «Укрсиббанк» не мав потреби в коштах від інших банківських установ, так як кошти клієнтів значно зросли за аналізований період. Такий приріст залучених коштів ресурсного потенціалу банку свідчить про високоефективну роботу депозитного відділу щодо залучення ресурсів. Варто зазначити, що основною тенденцією до збільшення характеризуються кошти фізичних та юридичних осіб, що в свою чергу показує, що банк не залежить від міжбанківських кредитів.

З даних додатку В, очевидно, що більшу частину коштів клієнтів займають депозити до запитання. Їх структурна частка в загальному обсязі зобов'язань складає 72,5 %, 87,2 %, 86,7 % та 87,2 % відповідно до аналізованих років (див. табл. В.3). Збільшуючи питому вагу, банк збільшує й абсолютний розмір депозитів до запитання. За останній 2020 рік складова зросла на 19654087 тис. грн. або на 49,7 %. Строкові депозити займають незначну долю в складі коштів клієнтів. У 2017 році строкові депозити склали 12,8% від загального обсягу зобов'язань, подальші роки показали результати, які коливалися в межах 12-13 %, а в 2020 році взагалі показник складав 6 %, що свідчить про зміну депозитної політики банку.

Значна питома вага депозитів до запитання негативно проявляється щодо ліквідності банку, адже при цьому погіршується співвідношення ліквідних активів та зобов'язань до запитання, що характеризує поточну ліквідність та знижується стабільність ресурсної бази банку [80].

Зростання коштів фізичних та юридичних осіб показує позитивну тенденцію діяльності банку, адже основну частину ресурсів банку становлять депозити клієнтів, а саме фізичних осіб. Але даний сегмент ринку депозитних послуг є вкрай вразливим, адже на нього впливає низка факторів. До них відносять: зменшення доходів клієнтів, негативна ситуація в країні щодо безробіття, незадовільний рівень споживчих цін, та найголовніше – це довіра населення, яка формується під впливом багатьох складових, які банк повинен моніторити та задовольняти потреби клієнтів [49].

Оскільки найзначнішу роль у зобов'язаннях відіграють кошти клієнтів, розглянуто їх структуру і динаміку у розрізі юридичних і фізичних осіб (рис. 1.8).

Рис. 1.8. Динаміка залучених коштів клієнтів АТ «Укрсиббанк» за 2017-2020 рр.

У даному випадку частка коштів юридичних осіб займає найбільшу питому вагу серед коштів клієнтів банку і становить у 2017 р. – 37 %, у 2018 р. – 64 %, станом на 2019 та 2020 рр. склали 60 %. На другому місці за питомою вагою кошти фізичних осіб, які становлять 63 %, 36 % та 40 % відповідно. Як показує ситуація, АТ «Укрсиббанк» змінив стратегію формування ресурсів, адже за останні два роки показники коштів клієнтів змінилися, коштів фізичних осіб в загальній частці коштів клієнтів стало менше, а основну частину в структурі депозитів становлять депозити до запитання на рахунках юридичних осіб.

Депозитна політика АТ «Укрсиббанк» направлена на отримання необхідного обсягу ресурсів через розробку й впровадження нових депозитних продуктів, цікавих клієнтам, при цьому дотримуючись адекватної цінової політики. Дана тенденція збільшення депозитів до запитання показує, що банк ефективно розвиває депозитну політику.

Банкам необхідно мати сукупність ресурсів, достатніх як для кредитування клієнтів, так і для розвитку інвестиційної діяльності, формування певних резервів та підтримки власної ліквідності.

2018	тис.грн.	4585703	2147998	534756	27496	7295953
	%	62,85	29,44	7,33	0,38	100,00
2019	тис.грн.	5236310	2304140	578390	29589	8148429
	%	64,26	28,28	7,10	0,36	100,00
2020	тис.грн.	3 958 139	2 273 094	601 611	11 165	6 844 009
	%	57,83	33,21	8,79	0,16	100

Аналіз структури доходів АТ «Укрсиббанк» за 2016-2020 роки визначає такі основні тенденції:

найбільшу питому вагу займають процентні доходи: 64,78 % у 2016 році, 55,63 % у 2017 році, 62,85 % у 2018 році, 64,26 % у 2019 році, 57,83 % у 2020 р. це свідчить, що процентні доходи мають тенденцію до зменшення, у 2017 році порівняно з 2016 роком їх питома вага в структурі впала на 9,16 %; процентні доходи, які складають від 80 до 85% є основним з доходів банку. Так як кредитування є найважливішим елементом, який приносить прибуток банку, то це можна вважати причиною найбільшого відсотку серед доходів саме процентного доходу;

на другій сходинці за масштабом отримання доходів є комісійні доходи. Їх відсоток в загальному обсязі доходів АТ «Укрсиббанк» за досліджуваний період характеризується певними коливаннями: в 2016 році із 29,45 % зменшилася до 26 %, в 2017 році збільшилася до 33,68 % і т. д. Збільшення питомої ваги комісійних доходів свідчить, що банк має проблеми з отриманням основного процентного доходу і його керівництво, вірогідно, намагається примножити надходження від платних послуг і комісійних, надаючи клієнтам нетрадиційні послуги. Проте значення питомої ваги комісійних доходів може зростати не тільки у зв'язку з проблемами в діяльності, а ще і завдяки розширенню переліку банківських операцій, впровадженню нових продуктів і технологій і т. п.

результати від торгівельних операцій в структурі доходів банку коливалися від 5 до 8 %, з кожним роком банк нарощував обсяг доходів від торгівельних операцій.

Далі проаналізовано витрати АТ «Укрсиббанк» на основі даних, наведених у табл. 1.8.

Динаміка витрат АТ «Укрсиббанк» за 2016-2020 рр.

Рік		Процентні витрати	Комісійні витрати	Адміністративні та інші операційні витрати	Податок на прибуток	Разом
2016	тис.грн.	1253846	304945	2004415	57457	3620663
	%	34,63	8,42	55,36	1,59	100,00
2017	тис.грн.	614019	437871	2431957	335561	3819408
	%	16,08	11,46	63,67	8,79	100,00
2018	тис.грн.	705472	523862	2888727	510324	4628385
	%	15,24	11,32	62,41	11,03	100,00
2019	тис.грн.	1030138	567564	3407455	295015	5300172
	%	19,44	10,71	64,29	5,57	100,00
2020	тис.грн.	662 877	567 216	1076543	283 149	2 589 785
	%	25,60	21,90	41,57	10,93	100,00

Як свідчать наведені дані у табл. 1.8, витрати банку з 2016 по 2019 рр. збільшувалися в розмірі. Це збільшення відбулося внаслідок збільшення статей витрат, що займають найбільшу частку, а саме: процентних витрат, адміністративних та інших операційних витрат. В 2020 році відбулося значне зменшення суми витрат банку з 5300172 тис. грн. до 2589785 тис. грн.

Найбільш значущою статтею витрат банків України є процентні витрати. Їх частка у загальних витратах АТ «Укрсиббанк» на останню звітну дату склала 19,44 %, що на 4,19 процентних пунктів більше, ніж у 2018 році та на 3,36 процентних пунктів більше, ніж на кінець 2017 року.

Автором розглянуто склад адміністративних та інших операційних витрат, адже вони також займають значну частину в загальному обсязі витрат банку (рис. 1.10). Прикладом слугують адміністративні та інші операційні витрати банку за 2020 р.

Як видно на рис. 1.10, найбільшу питому вагу в загальному складі витрат займає оренда (19,17 %) та утримання приміщень та обладнання (28,6%).

Також банк витрачає кошти на поштові та телекомунікаційні послуги, професійні, рекламні та маркетингові послуги та ін.

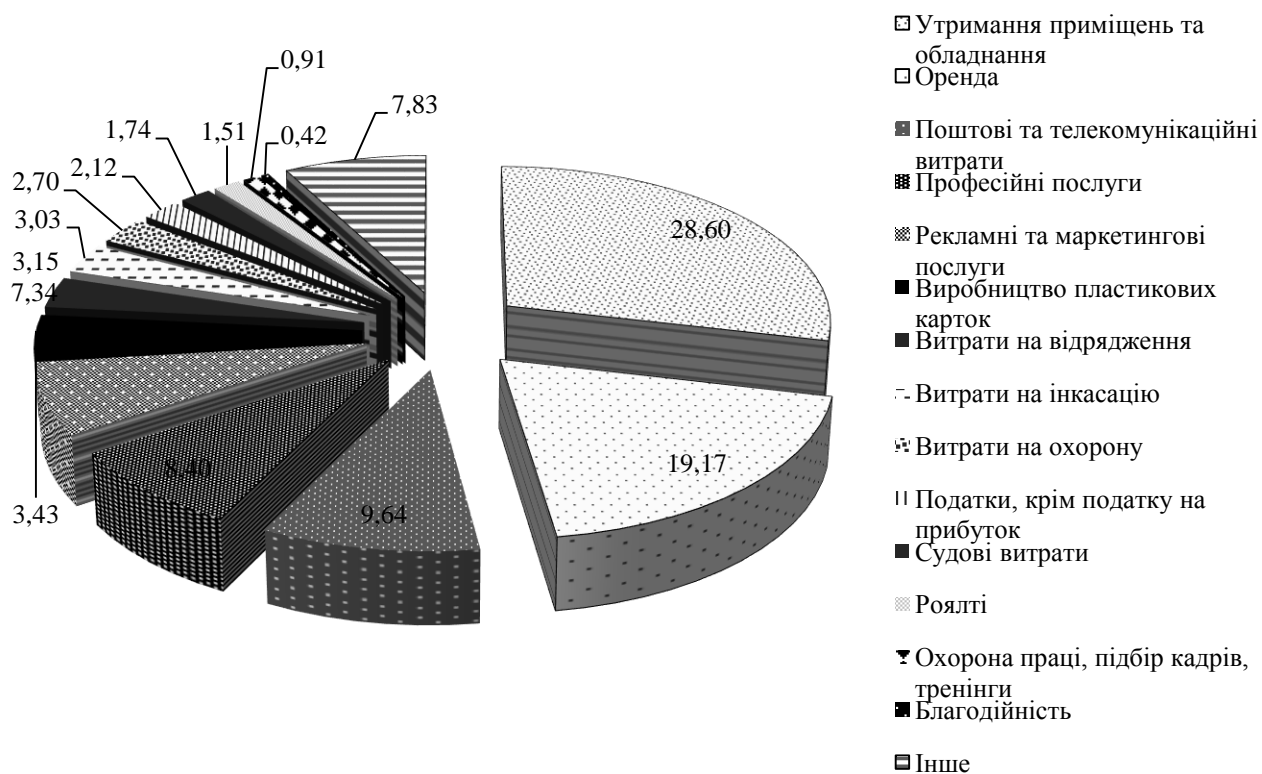

Рис. 1.10. Склад адміністративних та інших операційних витрат АТ «Укрсиббанк» за 2020 р.

Підсумовуючи результати фінансово-економічної характеристики АТ «Укрсиббанк» протягом 2016-2020 рр. визначено, що більша частина ресурсів направляється на формування кредитного та інвестиційного портфеля, тобто в ті сфери які приносять більший дохід. За п'ять аналізованих років спостерігається позитивна тенденція до зростання зобов'язань - це відбулося за рахунок збільшення обсягу вкладів населення, які зайняли особливе місце в формуванні ресурсної бази банку. Визначено, що найбільше для формування ресурсної бази банк використовує залучені кошти населення, які в загальному обсязі зобов'язань посідають перше місце за обсягом. За останні роки спостерігається тенденція росту депозитів.

Протягом 2016-2020 рр. можна стверджуваємо, що банк зберігає свої лідерські позиції, збільшує з кожним роком суму залучених коштів, ефективно розміщує кошти, адже має досить гідну диверсифікацію активів та стабільну ресурсну базу. Незважаючи на нестабільне становище в країні, АТ «Укрсиббанк» на фінансовому ринку знаходиться на гідному та достатньому рівні.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

Фінансова стійкість є основною характеристикою надійного та конкурентоспроможного банку, тому поглиблене вивчення даної теми є дуже актуальним в сучасному світі, який є динамічним та мінливим.

У розділі велику увагу приділено економічній сутності поняття «фінансова стійкість банку», адже визначено, що не існує єдиного підходу до його трактування. Здійснивши контент-аналіз досліджуваного поняття, автором запропоновано власне визначення. Фінансова стійкість – складова спроможності банку, яка на основі переліку показників (таких як достатній рівень ліквідності та платоспроможності, зростання прибутку) з максимальною ефективністю і при мінімізації ризиків може здійснювати свої функції, витримуючи вплив зовнішніх та внутрішніх факторів.

В сучасному економічному середовищі на фінансову стійкість банків значно впливають саме зовнішні чинники, задаючи певні, які не залежать від діяльності конкретного банку, параметри його діяльності. При цьому банки не повинні зважати на внутрішньобанківські чинники, постійно підвищувати їх якість і тим самим впливати на фінансову стійкість банківської системи.

Також визначено, що ефективне управління активами та пасивами банку сприяє забезпеченню прибуткової діяльності банку та виконанню поставлених цілей та задач, що є основною метою функціонування банківських установ та присвоєнню їх статусу фінансово стійких.

Ефективне забезпечення фінансової стійкості банків передбачає чіткий план дій установи, побудову певної системи щодо управління фінансовою стійкістю. Тому в розділі представлена система управління фінансовою стійкістю банку, до якої входить набір елементів, які забезпечують ефективне функціонування установи.

Аналіз фінансового стану АТ «Укрсиббанк» показав, що банк направляє більшу частину ресурсів в дохідні операції, тим самим є прибутковим та виваженим.

За останні роки спостерігається тенденція до росту депозитів. Збільшення частки депозитів фізичних осіб є свідченням довіри населення до банківської системи АТ «Укрсиббанк». Проведений експрес-аналіз свідчить про високий потенціал фінансової стійкості банку.

2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ

2.1. Аналіз методичних підходів до оцінки фінансової стійкості банків

Фінансова стійкість банків є елементом ефективного функціонування як кожного окремого банку, так і банківської системи в цілому, тобто можна свідчити про їх органічне поєднання та взаємозв'язок. Тому важливим завданням є доскональний та комплексний аналіз стану банків щодо рівня їх фінансової стійкості.

У світі існує безліч методик щодо оцінки фінансової стійкості банків, які надають достовірну оцінку фінансового стану установи. Їх оновлення, активне використання та вдосконалення є важливим аспектом для клієнтів та акціонерів банку, для органів державного регулювання і нагляду та суспільства загалом.

Частіше за все для оцінки фінансової стійкості банку використовують внутрішню банківську інформацію, а саме фінансову звітність, рідше – зовнішню інформацію, тобто ту, яка отримується від рейтингових агенств, звітів зовнішніх аудиторів.

У ході дослідження визначено, що підходи оцінки фінансової стійкості банку можуть змінюватися та вдосконалюватися, тому що банківські установи можуть змінювати власні цілі моніторингу, що є причиною розширення переліку підходів.

Дзюблюк О. В. підходи до оцінки фінансової стійкості банків класифікує у такий спосіб [32]:

- коефіцієнтний аналіз;
- рейтингове оцінювання;
- комплексна оцінка банківського ризику;
- статистичні моделі;
- мікро- та макропруденційний аналіз.

Вказані підходи до оцінки фінансової стійкості ранжуються за часовою ознакою, адже статистичні моделі використовуються для оцінки фінансової стійкості в майбутньому, а інші призначені для поточної оцінки. На рис. 2.1 представлено методики оцінки фінансової стійкості банківської системи різних країн.

Рис. 2.1. Підходи до оцінки фінансової стійкості банківських систем [52]

Наведені на рис. 2.1 підходи оцінки фінансової стійкості банків різних країн відмінні між собою, що пов'язано з особливостями розвитку банківських систем країн. Не існує єдиної методики до оцінки фінансової стійкості, адже кожен банк відрізняється за складом клієнтів, за функціональним призначенням і тд.

Найбільш популярною методикою є оцінка фінансової стійкості банку за допомогою коефіцієнтного аналізу. В такому випадку методом аналізу є порівняння фактичних значень обраних показників з оптимальними або нормативними значеннями. Такий метод характеризується певним рядом переваг, а саме: оперативність розрахунків, повнота, комплексність та простота розрахунків. Також можна виділити недоліки щодо коефіцієнтного методу, до яких відносять значний обсяг інформації, яка необхідна для розрахунків, а також складність в порівнянні банків із різною спеціалізацією.

Найбільшого поширення коефіцієнтний метод аналіз фінансової стійкості зазнав в банківських системах Німеччини (BAKIS) та США (BMS)

Наступний підхід – це рейтингові системи оцінки, які слугують для оцінки поточного фінансового стану банку. Інформація отримується з даних

інспекторських перевірок та фінансових звітів, що надають банківські установи.

Для того, щоб побудувати рейтинги, використовують два методичних підходи, а саме індексний та бальний. Індексний метод передбачає розраховані вагові значення для аналізованого показника фінансової стійкості банку, бальний метод застосовується для оцінки аналізованих показників в балах.

Існує дві методики рейтингової оцінки – інсайдерська та дистанційна. Для оцінки фінансової стійкості на місцях використовують інсайдерську методику, а до дистанційної відносять оцінку фінансової стійкості через надані дані банків (фінансова звітність) [32].

Інсайдерська методика застосована для відомої системи CAMELS, яка побудована у США, але вона є популярною й у інших країнах світу, а саме в Україні, Польщі, Чехії, Словаччині, Туркменістані, Казахстані, Узбекистані, Вірменії та країнах Балтики. CAMELS направлена на аналіз основних напрямків, а саме: адекватність капіталу, якість активів, стан менеджменту, дохідність, ліквідність та чутливість до ринку. Для кожної категорії нараховується бал від 1 до 5 та формується загальна сукупна бальна оцінка, яка визначає рейтинг від 1 до 5, які характеризують стан банку від відмінного для рейтингу 1 до стану банкрутства для рейтингу 5. Сформований висновок щодо присвоєного рейтингу банку характеризує поточний стан банку, наявні проблеми та оперативні способи їх вирішення.

До дистанційних рейтингових методик відносять систему CAEL (США), PATROL (Італія) та ORAP (Франція).

Система CAEL також була сформована в США та направлена на аналіз та оцінку капіталу, активів, дохідності та ліквідності банку.

В Італії поширеною рейтинговою методикою оцінки фінансової стійкості є система PATROL, яка включає такі компоненти: достатність капіталу, прибутковість, кредитний ризик, менеджмент, ліквідність. Франція використовує систему ORAP, яка враховує широкий спектр інформації для оцінки фінансової стійкості банку.

До переваг рейтингових оцінок відносять можливе внесення коректив та диференційований підхід до аналізу банків. Дистанційний тип рейтингу налічує ряд недоліків, а саме:

відображення стану банку на певну дату;

недостатня оперативність, адже дані з фінансових звітів можна отримати тільки після складання та публікації балансу банком;

можуть містити помилки, адже сформовані лише на опублікованій інформації від банківських установ.

Наступним підходом до оцінки фінансової стійкості банків є система комплексної оцінки банківського ризику, яку найбільше використовують Нідерланди (RAST) та Великобританія (RATE). Даний підхід застосовують досить рідко, адже він є капіталомістким, аналізується кожний підрозділ банку.

Система RAST (Нідерланди) передбачає на основі звітності банківської установи зробити загальний опис стану банку, після цього розподілити на підрозділи та види діяльності, наступним етапом – оцінити ризики діяльності кожного підрозділу, а саме з трьох категорій, що стосуються організації та менеджменту та дев'яти категорій банківських ризиків. Далі кожний показник агрегують та визначають інтегральний показник за допомогою матриці ваг. Система RAST більше підходить для банків з чисельністю філій [32].

У Великобританії для оцінки фінансової стійкості банків використовують систему RATE, яка оцінює ризики, інструменти нагляду та їх ефективність застосування.

Система комплексної оцінки банківського ризику забезпечує оцінку фінансової стійкості банків через взаємодію та оцінку певних банківських ризиків, тому не дає цілісного опису стану банку та його достатності власного капіталу, прибутковості, ліквідності і тд. Тому даний факт є суттєвим недоліком даного методу, адже в сучасному світі важливо отримувати повний опис за всіма компонентами діяльності банку.

Єдиний метод оцінки фінансової стійкості банків, який розрахований на перспективу – статистичні моделі, які є найскладнішим підходом, адже для нього використовують сучасні статистичні інструменти та складні економіко-математичні моделі. Цей метод стали використовувати протягом останніх 5-7 років, а в деяких країнах його навіть не запроваджували.

Найбільш поширеним методом статистичних моделей є в США та Франції, який поділяють на такі категорії:

розрахунок рейтингів та рейтингових понижень, які використовують системи SEER та SCOR в США;

прогноз банкрутства і «виживання» також використовують в США системами SEER rank та Bank Calculator;

моделі очікуваних збитків є поширеними у Франції для системи SAABA [72].

Моделі розрахунку рейтингу та рейтингових оцінок базуються використовуються для оцінки ймовірності погіршення фінансової стійкості банку на майбутні 4-6 місяців (система SCOR США). Система SEER (США) включає до оцінки фінансової стійкості не тільки дані з фінансової звітності, а й різні рейтинги аналізованого банку [54].

Попередні методи не можуть передбачити банкрутство банку, тому для цього використовують методи «виживання» та прогнозування банкрутства, які також є поширеними в США.

Для прогнозування стійкості також використовують моделі очікуваних збитків, які дають можливість оцінити майбутні втрати банку. Даний метод поширений у Франції та передбачає три модулі:

- кількісний аналіз – в основному для дослідження кредитного портфелю банку та оцінки майбутніх втрат банком протягом наступних трьох років;
- дослідження якості власників акцій банку;
- дослідження якості управління банком [57].

Результати трьох модулів визначають стан стійкості банку, якій присвоюється оцінка за п'ятибальною шкалою.

Метод статистичних моделей для оцінки фінансової стійкості банку має ряд переваг, серед яких прогнозна оцінка та використання комплексних статистичних модулів. До недоліків відносять необхідність ввести до модулів тільки значимі показники та визначити між ними причинно-наслідковий зв'язок.

Останнім методом оцінки фінансової стійкості банків є макро- та мікропруденційний аналізи, які доповнюють один одного та направлені на виявлення негативних явищ, які можуть привести до погіршення роботи та показників діяльності банку.

Дотримуючись міжнародних стандартів, більшість країн використовують показники фінансової стійкості, які розроблені МВФ (ІФС), серед яких налічуються показники різних категорій, а саме для оцінки достатності капіталу, якості активів, дохідності та рентабельності, ліквідності, чутливості до ринкового ризику, загального стану банківських установ.

У вітчизняній практиці для аналізу фінансової стійкості використовують більш за все коефіцієнтний аналіз банків та рейтингову систему. Для більш

глобальної оцінки НБУ застосовує систему економічних нормативів, яка затверджена в «Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні» [4]. Даний документ містить перелік економічних нормативів, які є обов'язковими до виконання всіма банками, а саме:

нормативи капіталу: мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1), достатності регулятивного капіталу (Н2), достатності основного капіталу (Н3);

нормативи ліквідності: короткострокова ліквідність (Н6), коефіцієнт покриття ліквідністю (LCR) за всіма валютами ($LCR_{\text{ВВ}}$) та в іноземній валюті ($LCR_{\text{ІВ}}$), коефіцієнт чистого стабільного фінансування (NSFR);

нормативи кредитного ризику: максимального розміру кредитного ризику на одного контрагента (Н7), великих кредитних ризиків (Н8), максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами (Н9);

нормативи інвестування: інвестування в цінні папери окремо за кожною установою (Н11), загальної суми інвестування (Н12) [3].

До макропруденційного аналізу також відносять стрес-тестування, тобто оцінку фінансової стійкості банківського сектору за впливом негативних факторів, або при змінах важливих показників для діяльності банків. Даний метод охоплює ризики, які можуть спричинити збитки банку. В Україні НБУ регулярно проводить стрес-тестування для оцінки стану банків в умовах несприятливих подій, які можуть привести до негативних наслідків.

На даний момент актуальною залишається необхідність розробки уніфікованих методик, що регламентують порядок проведення стрес-тестування в українських банках. Стрес-тести є важливими для проведення, адже дають можливість визначити не тільки кількісну оцінку, але й якісну, наприклад, на відповідність систем захисту банку від ризиків. Стрес-тест представляє певний порядок оцінювання негативного впливу на фінансовий стан банку вірогідного сценарію несприятливих для середовища бізнесу змін. Незважаючи на цінність отриманих вченими і практиками результатів, ці методики залишаються недостатньо опрацьованими.

Також майже не відбувається адаптація зарубіжних методик, а також їх застосування у вітчизняних банках, що зумовлює потребу в розвитку теоретичних основ і визначенні місця стрес-тестування в системі банківського ризик-менеджменту.

Порівняння вищезгаданих підходів з загальноприйнятими в Україні назвами методів стрес-тестування представлено у табл. 2.1.

Порівняння світового та європейського підходів до
методів стрес-тестування з українськими

Метод стрес-тестування в Україні	Назва методу стрес тестування за загальносвітовим підходом (рекомендації МВФ та Світового банку)	Назва методу стрес-тестування за європейським підходом (Базельським підходом)
Сценарний аналіз	Аналіз ймовірно-невизначених подій	Метод еластичностей
Аналіз чутливості	Аналіз найбільш ймовірних подій	Метод оцінки втрат
	Аналіз помірно-несприятливих подій	Сценарний аналіз
	Аналіз надзвичайних подій «виняткових, але можливих»	Індексний метод

В світовій економіці до методу стрес-тестування підходять за допомогою різних методів, які різняться за певними характеристиками, до базових методів належать: індексний метод, метод оцінки втрат та метод еластичностей.

В Україні найбільш задіяними методами в процесі стрес-тестування банківської системи є аналіз чутливості та сценарний аналіз. Дані методи різняться потребами та цілями банку, тому НБУ рекомендує вітчизняним банкам використовувати як багатофакторні стрес-тести (сценарний аналіз), так і однофакторні (аналіз чутливості). Стрес-тестування є підходом до формування цільного підходу щодо управління ризикованістю банківської системи.

В банківській практиці стрес-тестування поділяють на однофакторні та багатофакторні. До однофакторних методів стрес-тесту належить аналіз чутливості, який дає можливість дослідити вплив окремих чинників на активи фінансової установи в короткостроковій перспективі. Такими факторами можуть бути рівень інфляції, ключова ставка, валютний курс та ін. Методи багатофакторного стрес-тесту орієнтовані на оцінку стратегічних перспектив банківських установ. Вони оцінюють потенційний вплив ряду факторів ризику на діяльність банків в разі кризової ситуації, за умови ймовірного настання такої події.

Обидві групи стрес тестування мають свої плюси і мінуси (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Переваги та недоліки однофакторних та багатофакторних стрес-тестів

	Однофакторні стрес-тести	Багатофакторні стрес-тести
Переваги	Можливість дослідити вплив одного ризику на складову діяльності банку. Простота розрахунку. Доступність. Оперативне прийняття управлінських рішень. Уникнення ризиків	Пропонується ряд ризиків, які комплексно можуть завдати негативного впливу на діяльність установи, тим самим при комплексному аналізі можна запобігти ризикам банкрутства
Недоліки	Якщо при дослідженні зміниться комплекс ризиків, що впливають на установу, то в подальшому це приведе до неготовності фінансової установи перешкодити ризику	Метод є складним та трудомістким. Якщо в сукупності ризиків, трактування одного з них може бути неправильним, то подальший аналіз також буде вважатися некоректним, тим самим управлінські рішення також будуть невірними.

У багатофакторному стрес-тесті основною характеристикою є те, що аналіз здійснюється за кількома факторами ризику. Багатофакторний стрес-тест розмежовується на два види, а саме історичний та гіпотетичний. Так як в світі є багато кризових подій, які можуть вплинути на банківський сектор, то сценарії, які входять до стрес-тесту повинні наближатися до реальних подій. Дана рекомендація сприяє отриманню цілісної картини розвитку банківської системи в кризових умовах. Але створюючи сценарії для стрес-тестування потрібно мати на увазі, що вони повинні відповідати реаліям світу та бути логічними.

Багатофакторні стрес-тести поділяються на дві групи методів: методи історичних сценаріїв та методи гіпотетичних сценаріїв. В групі методів історичних сценаріїв розглядається зміни факторів ризику, які вже відбувалися у минулому, при цьому головним недоліком виступає те, що не враховуються актуальні характеристики ринку. Гіпотетичні методи представляють забезпечення сценаріїв, які показують поведінку банків в майбутньому [13].

Система стрес-тестування вважається доцільною для використання, якщо вона відповідає трьом ключовим параметрам (рис. 2.2).

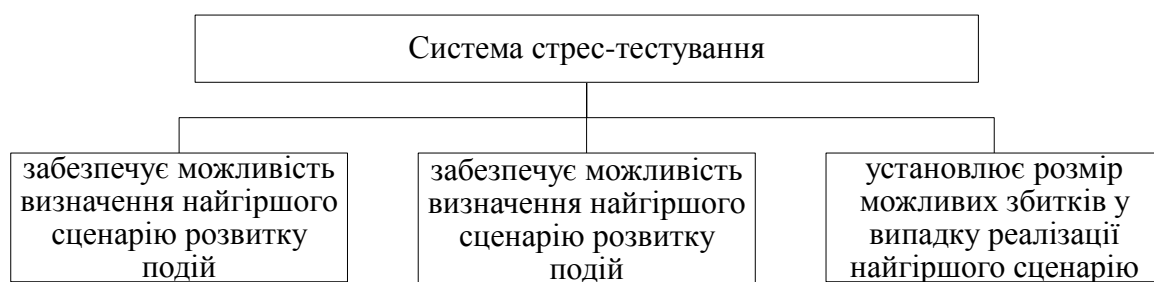

Рис. 2.2. Параметри ефективної системи стрес-тестування

Основним напрямком застосування стрес-тестування є використання його результатів, які є необхідним засобом комунікації між ризик-менеджерами і вищим керівництвом банків. Процес стрес-тестування має ряд переваг серед яких виділяють: можливість проаналізувати стан банку при дії тих чи інших стресових факторів; визначити розмір збитку та можливість його покрити у разі настання несприятливих подій для банку; визначити рівень фінансової стійкості банку; проаналізувати достатність капіталу, як основного елементу в управлінні фінансової стійкості банку.

Якщо банк все ж таки проводить стрес-тестування, то основними перевагами для нього будуть впровадження системи реагування на можливі ризики, формування заходів щодо підтримки фінансової стійкості в кризових умовах, тобто в результаті банк отримує досконалу систему управління банківськими ризиками [20].

Таким чином, проаналізовано методики до оцінки системи індикаторів фінансової стійкості банків світу та визначено, що не існує єдиної та цілісної системи оцінювання. Для оцінки фінансової стійкості використовують не лише внутрішню банківську інформацію, джерелами якої є фінансова звітність, баланс банку, архіви банку, а й зовнішню, отриману зі звітів зовнішніх аудиторів, спеціалізованих рейтингових агентств. Велику увагу приділено стрес-тестуванню, яке є поширеним в усіх країнах світу, адже даний метод оцінює негативний вплив на фінансовий стан як в короткій, так і в довгостроковій перспективі, тобто дає змогу завчасно підготуватися до потенційно кризових ситуацій.

2.2. Коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості банку

Фінансова стійкість банку забезпечує її ефективне функціонування направлене на довгострокову перспективу. Аналіз та оцінка стану фінансової стійкості банку є важливим завданням та потребує постійного вдосконалення.

Існує багато методик для оцінки фінансової стійкості, адже неможливо визначивши один показник, робити висновок щодо загального стану банку. Фінансова стійкість банку передбачає якісне управління активами та пасивами банку, які в свою чергу формують чотири категорії в основі яких присутній поділ показників на чотири категорії, а саме: капітальна стійкість, якість активів та пасивів банку, ліквідність та ефективність управління банком.

У роботі розраховано показники чотирьох категорій (капітальна стійкість, якість активів та пасивів банку, ліквідність, ефективність управління банком) АТ «Укрсиббанк» за період з 2016 по 2020 рр. У табл. 2.3 представлені результати розрахунку показників капітальної стійкості.

Таблиця 2.3

Результати розрахунку показників капітальної стійкості АТ «Укрсиббанк» за 2016-2020 рр.

Показник	Значення показника по роках					Нормативне значення
	2016	2017	2018	2019	2020	
Коефіцієнт надійності	0,11	0,15	0,16	0,15	0,13	0,08-0,1
Коефіцієнт фінансового важеля	9,51	6,63	6,07	6,61	7,71	10-12
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу й активів банку, зважених на рівень ризику (H2), %	21,37	22,65	20,18	24,13	24,48	Не менше ніж 10%
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,34	0,25	0,25	0,26	0,22	0,3-1
Мультиплікатор капіталу	8,78	9,08	10,26	10,49	14,26	12-15

На основі проведених розрахунків (табл. 2.3.) можна зробити висновок, що майже всі показники знаходяться в нормі та відповідають оптимальному значенню, що свідчить про достатньо стійкий стан банку та здатність протистояти можливим ризикам, які можуть нести негативні наслідки.

Коефіцієнт надійності показує, що АТ «Укрсиббанк» знаходиться на оптимальному рівні залежності банку від залучених коштів. Даний коефіцієнт тісно пов'язаний з кон'юнктурними змінами на ринку, в свою чергу розраховані показники для банку, які знаходяться майже на одному рівні підтверджують стійкість банку до змін ринку.

Не менш важливим завданням для банків є здатність залучати кошти на фінансовому ринку. Показник фінансового важеля допомагає проаналізувати дане питання. Розрахунки показали, що результати дещо нижчі за оптимальне значення та спадають в динаміці, що свідчить про меншу активність банку в залученні коштів за останні роки.

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу й активів банку, зважених на рівень ризику є одним з показників економічних нормативів НБУ, які використовуються для аналізу фінансового стану банків. Даний показник відображує здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, який повинен становити не менше 10 %. В даному випадку, АТ «Укрсиббанк» відповідає встановленим нормам, адже показники перевищують оптимальне значення.

Коефіцієнт захищеності власного капіталу показує частину капіталізованих активів банку, які не приносять доходу, але в разі кризових ситуацій можуть покрити певні втрати. Для АТ «Укрсиббанк» спостерігається тенденція спаду даного показника, це свідчить про те, що банк з кожним роком все менше розміщує кошти в основні засоби та нематеріальні активи.

Мультиплікатор капіталу показав, що потенціал банку до формування активів є середнім або достатнім, тим самим показав, що банк в змозі покривати збитки по активних операціях. Даний показник показує тенденцію до збільшення, бо в 2016 р. він становив 8,78, а в 2020 р. 14, 26.

Наступною категорією показників, що характеризують фінансову стійкість банку є якість активів та пасивів банку. Тому в наступній табл. 2.2.2 розраховано показники ділової активності у частині активів та пасивів банку. Дана категорія також є дуже важливою, адже показує рівень вкладень ресурсів банку, здатність залучати та вкладати кошти, дозволяє оцінити наскільки ефективно банк використовує свої ресурси. Ділова активність банку інтерпретує стан і показує можливість використати банком економічний потенціал, а саме наявні і приховані можливості, і здатність взяти на себе певні ризики.

Оцінка ділової активності активів та пасивів АТ «Укрсиббанк»
за 2016-2020 рр.

Показник	Норматив	Значення показника по роках				
		2016	2017	2018	2019	2020
1. Показники ділової активності						
у частині активів						
Коефіцієнт дохідних активів	>0,93	0,84	0,85	0,84	0,93	0,96
Коефіцієнт кредитної активності інвестицій у кредитний портфель	0,6-0,75	0,45	0,48	0,5	0,4	0,29
Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	0,3-0,35	0,08	0,08	0,1	0,25	0,25
Коефіцієнт інвестицій у дохідних активах		0,09	0,08	0,11	0,27	0,26
у частині пасивів						
Коефіцієнт активності залучення позичених і залучених коштів	0,7-0,85	0,92	0,88	0,87	0,87	0,89
Коефіцієнт активності залучення строкових депозитів	0,4-0,5	0,22	0,1	0,11	0,11	0,05
Ефективність використання сукупних зобов'язань	більше 0,75-0,8	1,02	1,06	1,08	1,08	1,08
Коефіцієнт активності використання залучених коштів у кредитний портфель	менше 0,8	0,5	0,55	0,58	0,46	0,33
Коефіцієнт активності спрямування депозитів у кредитний портфель	більше 1	2,05	4,79	4,78	3,67	5,49

Нормативне значення коефіцієнта кредитної активності знаходиться в межах 60-75%. Показники, які характеризують АТ «Укрсиббанк» коливаються між 45-50 % перші три аналізовані роки (2016-2018), далі спостерігаємо тенденцію до зниження, а саме в 2019 до 40 %, а в 2020 р. до 29 %, що свідчить про слабку та розмірену кредитну політику, що в подальшому може негативно відобразитися на прибутковості банківської установи. Подібні перетворення тісно пов'язані з рівнем загальної інвестиційної активності в цінних паперах, оскільки чим вищий рівень цього показника, тим менший коефіцієнт кредитної активності.

Значення коефіцієнта інвестицій в дохідних активах проаналізовано в динаміці. Його приріст свідчить про позитивну тенденцію і збільшення банківської рентабельності. За період, що проаналізовано спостерігається повільний, але впевнений приріст цього показника – до 25%. Це також може вказувати на зростання ролі інвестицій в діяльності банку.

Відповідно до вимог зарубіжної практики показник рівня дохідних активів не має бути меншим ніж 93%. В українських банках ці вимоги дещо нижчі, тому 84%, що демонструє банк з подальшим приростом цього коефіцієнта свідчить про наявність достатньої кількості дохідних активів.

Щодо частини пасивів в оцінці ділової активності банку, то можна свідчити про те, що АТ «Укрсиббанк» цілком активно залучає кошти. Рівень ділової активності щодо використання позичених і залучених коштів характеризує коефіцієнт активності залучених ресурсів, який має тенденцію до збільшення та становить 0,88-0,89. Рівень цих показників досить високий, оскільки його оптимальне значення становить 0,7–0,85, це свідчить про ефективну депозитну політику банків.

Щодо рівня залучення строкових депозитів, то з табл. 2.4. видно, що показники не відповідають нормативному значенню і повільно зменшуються. Так як проаналізовано структуру АТ «Укрсиббанк», то такі низькі показники пов'язані з тим, що більшу частку залучених коштів становлять депозити до запитання, а строкові депозити з кожним роком становлять все меншу частку в загальному обсязі зобов'язань банку. Показник використання сукупних зобов'язань знаходиться в нормі, адже перевищує оптимальні значення, що свідчить про ефективне застосування залучених коштів банку.

Також спостерігається зниження використання залучених коштів у кредитний портфель з 0,55 до 0,33, що вказує на зниження обсягів депозитів, які банк використовує в процесі формування свого кредитного портфелю. Строкові депозити ефективно використовуються в процес кредитування.

Наступною категорією оцінки фінансової стійкості є ліквідність, тобто спроможність банку забезпечити виконання своїх зобов'язань перед клієнтами, кредиторами й позичальниками у встановлені строки та у повному обсязі з найменшими витратами, здатність фінансувати збільшення активів банку.

У банківській практиці показники ліквідності розмежовувалися на певні коефіцієнти, які вважалися тоді і зараз допустимими для оцінки стану ліквідності банку. Ще одним методом оцінки є нормативи НБУ. До 2018 року в

банківській системі для контролю рівня ліквідності банківських установ запроваджено певні нормативи, до яких відносили: норматив миттєвої ліквідності (Н4), норматив поточної ліквідності (Н5) та норматив короткострокової ліквідності (Н6). Так як країну спіткали кризи, остання яка була в 2014-2015 рр., то її наслідками став банкопад, тобто система, яка була побудована для перевірки установ на необхідний рівень їх діяльності виявилася неефективною. Тому прийнято рішення щодо усунення деяких показників і, навпаки, створення нових.

Достатній рівень ліквідності є одним з елементів фінансової стійкості банків, тому НБУ в умовах економічної нестабільності здійснює постійний моніторинг стану ліквідності банківської системи та вживає низку заходів щодо поліпшення її стану. На рис. 2.3 зображено декілька важливих етапів впровадження змін щодо питання регулювання банківської ліквідності.

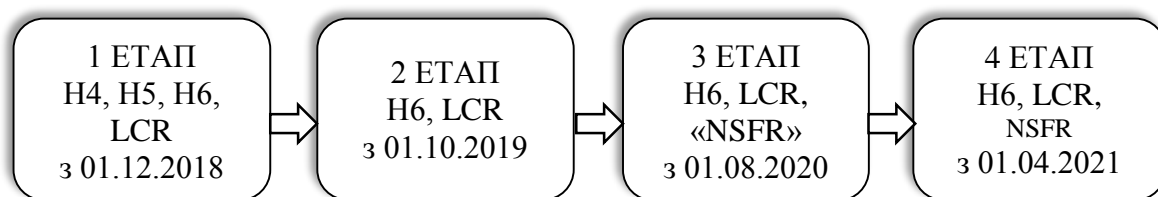

Рис. 2.3. Етапи впровадження нормативів ліквідності [5, 6, 7]

Як видно на рис. 2.3. з 2018 року в Україні почали вводити нові вимоги щодо оцінки рівня ліквідності банківської системи, тобто почався активний процес оновлення і перебудови діючої системи. Впровадження таких нормативів спрямоване на забезпечення фінансової стабільності як кожного окремого банку, так і банківської системи загалом. Було скасовано нормативи миттєвої ліквідності (Н4) та поточної ліквідності (Н5). На їх заміну представлено два нових показники, які затверджені Базельським комітетом, а саме – коефіцієнт покриття ліквідності (LCR, в двох валютах) та коефіцієнт чистого стабільного фінансування або NSFR. Різні методики аналізу ліквідності банку є важливими для оцінки загального стану банківської установи. Оновлюючи систему оцінки діяльності установ, НБУ показує високий рівень зацікавленості в позитивній тенденції банківської діяльності. Тому всі розраховані показники ліквідності представлені в табл. 2.5.

Оцінка стану ліквідності АТ «Укрсиббанк» за 2016-2020 рр.

Показник	Норма тив	Значення показника по роках				
		2016	2017	2018	2019	2020
1. Показники ліквідності банку						
Коефіцієнт миттєвої ліквідності	>0,2	0,49	0,48	0,42	0,34	0,47
Коефіцієнт загальної ліквідності зобов'язань	>1	1,1	1,14	1,15	1,15	1,13
Коефіцієнт відношення високоліквідних до робочих активів	>0.2	0,32	0,31	0,28	0,24	0,43
Коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань	0,7-0,8	0,93	0,96	0,97	1,06	1,08
Коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів		0,57	0,61	0,64	0,47	0,33
Коефіцієнт генеральної ліквідності		0,46	0,46	0,40	0,36	0,49
Економічні нормативи НБУ						
Норматив короткострокової ліквідності (Н6)	>60%	92,09	98,37	93,52	94,35	86,82
		01.12. 2020	01.02. 2021	01.04. 2021	01.06. 2021	01.08. 2021
LCR _{ВВ}	>100%	267,97	308,32	284,29	318,57	317,47
LCR _{іВ}	>100%	185,03	204,81	215,05	331,73	257,17
NSFR	>90%	-	-	164,04	159,64	175,20

Як видно з табл. 2.5 коефіцієнт миттєвої ліквідності свідчить про спад високоліквідних активів, адже показник зменшився з 49% до 34% в 2016 та 2019 рр. відповідно. А вже в 2020 р. показник стрімко зріс до 47 %. Коефіцієнт загальної ліквідності свідчить про те, що активи здатні покрити всі зобов'язання банку в повному обсязі та навіть більше. Коефіцієнт відношення високоліквідних активів до робочих свідчить про те, що високоліквідних активів у загальному обсязі 32%, 31%, 28%, 24% та 43 % з 2016 до 2020 рр. відповідно, що підтверджує тенденцію до збільшення готівки в загальному обсязі робочих активів, а це в свою чергу загрожує банку зниженню прибутковості.

Про підвищення забезпеченості дохідними активами всіх зобов'язань банку свідчить коефіцієнт ресурсної ліквідності зобов'язань. За нормативу в

межах 70-80 % він зріс з 93 % в 2016 р. до 108 % в 2020 р. Тобто спостерігається ріст обсягу дохідних активів, що є позитивною тенденцією.

Доповнюючим показником ресурсної ліквідності є коефіцієнт ліквідного співвідношення виданих кредитів і залучених депозитів. Але розраховані показники не відповідають оптимальному значенню і зменшуються з кожним роком. Отже, видані кредити недостатньо забезпечені переважаючим обсягом залучених депозитів і банку може загрожувати незбалансована ліквідність.

Також банк показує спроможність погасити зовнішні зобов'язання за залученими і позиченими коштами високоліквідними активами та через продаж нерухомості.

Оптимальне значення показника LCR_{вв} та LCR_{ів} не менше 100%. Як бачимо, значення банку перевищують норму, так само і показник NSFR, який відповідав оптимальному значенню, що свідчить про дотримання нововведень НБУ для підтримки стійкості установи.

Таким чином, розраховані показники, які представлені в табл. 2.5 свідчать про те, що банк дотримувався в 2016-2020 рр. нормативних вимог НБУ щодо ліквідності і мав змогу завдяки обсягу активних операцій погасити вимоги перед клієнтами, які довіряючи установі вклали в неї кошти, а також вимоги кредиторів та акціонерів. Однак, не зважаючи на все, показники ліквідності АТ «Укрсиббанк» є задовільними, але потребують постійного контролю.

Наступною та останньою категорією для оцінки фінансової стійкості банку є ефективність управління, результати розрахунків представлені в табл. 2.6.

Як видно з табл. 2.6. загальний рівень рентабельності за доходом, досяг 38,2 коп. за 2018 рік і 32,1 коп. за 2019 р., в 2020 р. зменшився до 19,4 коп.. Даний показник характеризує банк як генератора прибутку, що пояснюється структурою доходів, яка свідчить про ефективність надання послуг, співпрацю всіх відділів для отримання єдиного результату – отримання прибутку. Але 2016 рік не можна характеризувати позитивно, адже система показників є від'ємною, адже банк отримав збиток у відповідному році.

Чиста процентна маржа, яка характеризувалася показниками в зазначені роки відповідно 6,1, 5,74, 7,46 та 7,91 показує високий рівень дохідності та ефективну працю підрозділів банку з дохідними активами та дешевими ресурсами. У 2020 році показник дещо зменшився і становив 5,88, адже складові процентних доходів також зазнали невеликого зменшення.

Оцінка ефективності управління АТ «Укрсиббанк» за 2016-2020 рр.

Показники ефективності управління банком	Опт.знач	2016	2017	2018	2019	2020
Загальний рівень рентабельності, %		-16,0	28,4	38,2	32,1	19,4
Окупність витрат доходами		1,72	1,53	1,58	1,54	2,64
Чиста процентна маржа, %	> 4,5	6,1	5,74	7,46	7,91	5,88
Чистий спред, %	>1,25	16,07	13,87	15,83	22,23	17,74
Рентабельність активів, %	>1	-2,20	3,62	5,36	4,92	1,83
Рентабельність дохідних активів, %	>0,75	-4,06	6,48	8,83	7,53	1,91
Рентабельність загального капіталу, %	>10	-26,04	30,34	41,20	38,13	16,22
Рентабельність статутного фонду, %	>10	-19,65	32,86	55,01	51,59	26,13

Також в табл. 2.6 представлена інформація про чистий спред, який перебував на рівні 16,59 % в 2016 році, а в 2019 вже становив 22,23 %, в 2020 р. також відбулося зменшення до 17,74. Зменшення відбулося за рахунок зменшення показників процентних витрат та процентних доходів в 2020 році в порівнянні з 2019 роком.

Рентабельність банку характеризувалася позитивними результатами з 2017 року, адже в 2016 році банк характеризувався збитковою діяльністю, що послужило від'ємним показником рентабельності, що свідчить про неефективне управління банківською діяльністю. Але що стосується роботи банку з 2017 року, то можна сказати, що банк реабілітувався та вийшов з кризового становища, чим покращив результати своєї роботи. В 2020 році показники рентабельності дещо зменшилися, адже банк отримав менше прибутку, ніж в 2019 р. Загалом дані табл. 2.6 характеризують достатній рівень ефективності діяльності банку.

Загалом, оцінюючи стан фінансової стійкості АТ «Укрсиббанк» на основі коефіцієнтного аналізу показав, що ситуація задовільна, банк не потребує докапіталізування, адже власний капітал установи здатний покрити непередбачені збитки, вчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

2.3. Оцінка фінансової стійкості банків (на прикладі системно важливих банків)

Фінансова стійкість банку є фактором стабільності цілої банківської системи, тому належна її оцінка є запорукою ефективного функціонування банківської діяльності та формування рушійної сили для розвитку економіки України.

Кількість різноманітних методик, нормативів та запропонованих коефіцієнтів для оцінки фінансової стійкості несуть певний результат, але не дозволяють провести комплексну оцінку фінансового стану банку або одержати єдиний показник, який би враховував вплив всіх факторів, які в майбутньому без втручання менеджменту банку можуть привести до негативних наслідків.

Результати коефіцієнтного аналізу для АТ «Укріббанк», які представлені в розділі 2.2, можуть бути використані банком для реагування на проблеми в управлінні активами та пасивами, але щоб одержати єдиний результат та порівняти стан або діяльність банку з іншими установами, та проаналізувати стан цілої банківської системи України в рамках фінансової стійкості буде доцільним використати метод таксономії.

Таксономічний метод має низку переваг серед яких основним є легкість в застосуванні, адже використовується низка показників, яка узагальнюється в єдину систему, та з якої можна створити рейтинг або порівняння необхідних об'єктів дослідження, також перевагою є те, що наявна вся необхідна інформація для розрахунку коефіцієнтів [61].

Оцінка фінансової стійкості банків України здійснена на прикладі інформаційних даних діяльності системно важливих банків, адже саме вони впливають на стабільність усієї банківської системи. Щороку Національний банк формує ряд банків, які будуть внесені до списку системно важливих. У 2021 році цей список налічував 13 банків [100] Для дослідження та оцінки фінансової стійкості обрано 8 банків, серед яких: АТ «Райффайзен Банк Аваль», АТ «АЛЬФА-БАНК», АТ «ОТП БАНК», АТ «ПУМБ», АТ КБ «Приват Банк», АТ «Укресімбанк», АБ «Укргазбанк» та АТ «Укрсіббанк». Обрані банки характеризуються значним обсягом активів та пасивів, тому для однорідності вибірки саме дані фінансові установи включено для розрахунку інтегрального показника фінансової стійкості.

Також для комплексної оцінки фінансової стійкості необхідно обрати перелік показників, які впливають на стан банківської установи та при погіршенні можуть привести до негативних наслідків у формуванні механізму фінансової стійкості банківської системи. Так як фінансова стійкість передбачає ефективне управління активами, пасивами та результатами діяльності банку, то з кожної групи показників обрано коефіцієнти для розрахунку інтегрального показника, які представлені в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Обрані показники для розрахунку інтегрального таксономічного показника фінансової стійкості банків

Група показників	Перелік показників
Капітальна стійкість	Коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів
	Коефіцієнт надійності
	Коефіцієнт фінансового важеля
	Мультиплікатор капіталу
	Коефіцієнт захищеності власного капіталу
Ліквідність	Коефіцієнт загальної ліквідності
	Коефіцієнт миттєвої ліквідності
Ділова активність активів та пасивів	Коефіцієнт залучення ресурсів
	Коефіцієнт загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь
Ефективність управління	Рентабельність активів
	Рентабельність капіталу

Розрахунок таксономічного показника здійснюється за певним алгоритмом [61]. Після вибору набору коефіцієнтів та необхідних для оцінки банківських установ, наступним етапом є визначення інформаційної цінності факторів, а саме виключаються фактори в яких вона відсутня.

Для визначення інформаційної цінності використовують показник коефіцієнта варіації. В Excel з використанням вбудованих функцій визначено стандартне відхилення, середнє значення та коефіцієнт варіації. Умовою виключення певного показника з вибірки є показник варіації, який в результаті розрахунків становить менше 10%, в такому разі фактор вважають слабо змінюваним та який не несе інформаційної цінності, тому його варто виключити. Під час розрахунків з'ясовано, що 2 коефіцієнта треба виключити зі списку обраних, а саме коефіцієнт загальної ліквідності та коефіцієнт залучення

ресурсів. Коефіцієнт варіації даних показників складав 3,3% та 8,79% відповідно. Якщо переглянути результати розрахунків даних коефіцієнтів, то можна побачити, що вони знаходяться на одному рівні, а саме: коефіцієнт загальної ліквідності для аналізованих банків коливається від 1,1 до 1,9; коефіцієнт залучення ресурсів становить 0,8-0,9. Розраховані показники відповідають нормі та не несуть інформаційної цінності для рейтингування банків за інтегральним показником фінансової стійкості, адже ніяк не вплинуть на загальний результат, тому прийнято рішення щодо їх виключення.

Наступним етапом є стандартизація даних та визначення «стимуляторів» та «дестимуляторів». Такий поділ характеризує різний вплив обраних коефіцієнтів на загальний результат дослідження. Стимулятори – фактори, збільшення яких є позитивним процесом, тобто покращать стан фінансової стійкості банку, а дестимулятори - фактори, які, навпаки, збільшення яких призведе до негативних явищ [61]. В даному дослідженні дестимулятором є коефіцієнт фінансового важеля, адже хоч він і свідчить про підвищений рівень ділової активності банку, але й про зниження його фінансової стабільності.

Також такий поділ показників важливий для подальших розрахунків, адже наступним етапом розрахунку таксономічного показника є формування вектора-еталона. В даному випадку обрано максимальні показники для стимуляторів та мінімальний показник для дестимулятора, і надалі відбувається стандартизація цих значень і побудова самих точок еталону. Наступним етапом іде співставлення значень показників фінансової стабільності.

банків з їх еталонними значеннями.

Відстань між точками-характеристиками для i -го банку та точкою еталону розраховується за формулою (2.1) [35].

$$C_{i0} = \sqrt{\sum_{j=1}^n (z_{ij} - z_{0j})^2} . \quad (2.1)$$

де z_{ij} – стандартизоване значення j -го коефіцієнту для i -го банку;

z_{0j} – стандартизоване еталонне значення j -го коефіцієнту;

m – кількість коефіцієнтів.

Розрахунок значень модифікованого інтегрального показника рівня фінансової стійкості кожного банку за формулами (2.2).

$$C_0 = \bar{C}_0 + 2\sigma_0, \quad \bar{C}_0 = \frac{\sum_{i=1}^m C_{i0}}{m}, \quad \sigma_0 = \sqrt{\frac{\sum_{i=1}^m (C_{i0} - \bar{C}_0)^2}{m}}. \quad (2.2)$$

У переліку формул (2.2) присутні: показник середньої відстані між спостереженнями, показник стандартного відхилення, показник максимального відхилення від сформованого вектора. Всі вихідні дані для отримання результату представлені в додатку Д.

Наступним та заключним ходом є зведення динамічного показника, формула (2.3) якого виведена далі.

$$d_i = 1 - \frac{C_{i0}}{C_0} \quad (2.3)$$

У табл. 2.8 представлені результати оцінювання фінансової стійкості 8 банківських установ протягом 2017-2020 рр. на основі розрахунку модифікованого інтегрального показника. Інтегральний показник вимірюється він від 0 до 1. Чим ближче модифікований інтегральний показник до 1, тим краще.

Таблиця 2.8

Результати розрахунку модифікованого інтегрального показника фінансової стійкості для банків України протягом 2017-2020 рр.

Банк	Значення показника по роках			
	2017	2018	2019	2020
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	0,5953	0,5073	0,4396	0,3888
АТ "АЛЬФА-БАНК"	0,1472	0,1842	0,2263	0,2867
АТ "ОТП БАНК"	0,3499	0,3228	0,2977	0,4400
АТ "ПУМБ"	0,3453	0,4559	0,3716	0,4243
АТ КБ "ПриватБанк"	0,1628	0,3127	0,3669	0,4189
АТ "Укрексімбанк"	0,2299	0,1035	0,0113	-0,0217
АБ "УКРГАЗБАНК"	0,1835	0,1538	0,1589	0,1648
АТ "УКРСИББАНК"	0,5280	0,5825	0,4928	0,4864

Як видно з табл. 2.8 першим варто проаналізувати стан фінансової стійкості АТ «Укрсиббанк». Показники є найвищими серед досліджуваних банків, що свідчить про високий рівень фінансової стійкості. Проте спостерігається поступова тенденція до зменшення, адже в 2017 р показник складав 0,53, через рік збільшився та становив вже 0,58, а наступні роки відбулося зменшення до 0,49 в 2019 р. та 2020 р. Показник зазнає коливання, але залишається на високому рівні, адже інтегральні показники є найвищими між досліджуваними банками (рис. 2.4).

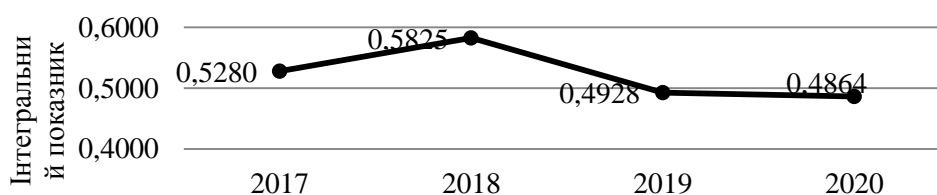

Рис. 2.4. Динаміка інтегрального показника оцінки фінансової стійкості АТ «Укрсиббанк» протягом 2017-2020 рр.

Порівнюючи показники з іншими банками можна стверджувати, що фінансова стійкість АТ «Укрсиббанк» є абсолютним лідером серед аналізованих банків, адже розраховані інтегральні показники є найвищими серед запропонованих. Це свідчить про ефективне управління активами та пасивами банку, що підтримує рівень фінансової стійкості на належному рівні.

Щодо розрахованих значень, то можна стверджувати, що найвищий результат спостерігався в 2018 році і становив 0,58. Покращення показника відбулося за рахунок збільшення майже всіх розрахованих коефіцієнтів, а найбільше – капітальної стійкості. Коефіцієнт захищеності капіталу був найвищим значенням серед аналізованих банків, також АТ «Укрсиббанк» активізував роботу з цінними паперами, що також відіграло велику роль, також збільшилася ефективність управління банківською установою, адже збільшилися показники рентабельності.

Наступні періоди, а саме 2019 та 2020 рр. показали однакове значення інтегрального показника, але менше, ніж в 2018 р. Відбулося збільшення активів банку, тому показники капітальної стійкості дещо зменшилися, адже власного капіталу недостатньо для забезпечення активних операцій. В 2020 р. відбулося зменшення прибутку банку, стабільного чистого доходу стало менше

на 13,5 % порівняно з 2019 р. Такі втрати керівництво банку пояснює кризою в галузі охорони здоров'я, яка стала випробуванням не тільки для суспільства, але й для фінансових установ.

Результати інтегрального показника АТ "Райффайзен Банк Аваль" також були вищими, ніж в інших банків, але також спостерігалася тенденція до зменшення. 2017 року показник складав 0,6, а вже на кінець аналізованого періоду становив 0,39 (рис. 2.5).

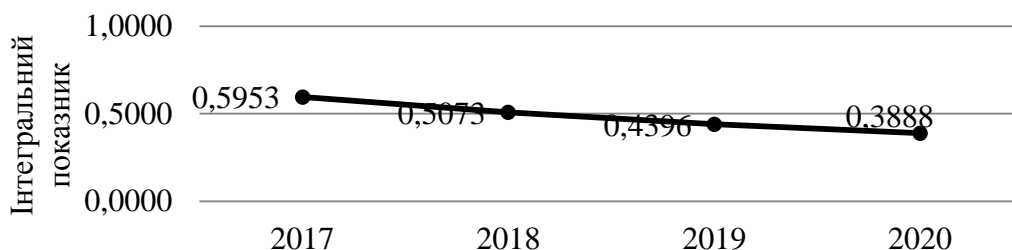

Рис. 2.5. Динаміка інтегрального показника оцінки фінансової стійкості АТ «Райффайзен Банк Аваль» протягом 2017-2020 рр.

Зображена на рис. 2.5 тенденція до зменшення інтегрального показника може бути за рахунок більших темпів залучення ресурсів та їх розміщення, аніж збільшення власного капіталу. Також, причиною може слугувати зменшення чистого прибутку банку, яке було зафіксовано, аналізуючи фінансову звітність банку. Показники ефективності управління з кожним роком ставали меншими, як рентабельність активів, так і рентабельність капіталу, що не є позитивним явищем для діяльності банку.

Наступним аналізованим банком є АТ «АЛЬФА-БАНК», який демонструє тенденцію до стрімкого збільшення, адже в 2017 р. він складав 0,147 та поступово з кожним роком зростав, і вже станом на 2020 р. складав 0,287.

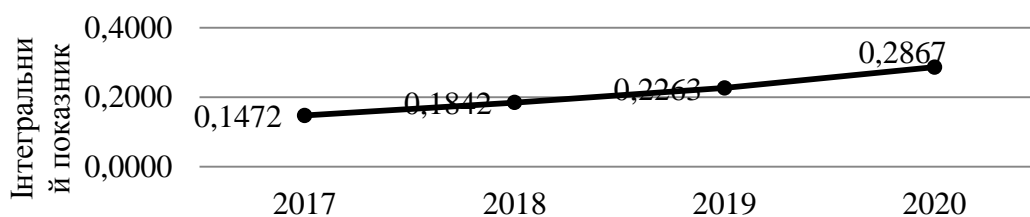

Рис. 2. 6. Динаміка інтегрального показника оцінки фінансової стійкості АТ «АЛЬФА-БАНК» протягом 2017-2020 рр.

Показники свідчать про достатність капіталу банку, достатній показник ліквідності та ефективності управління, також банк демонструє значну ефективність використання своїх активів.

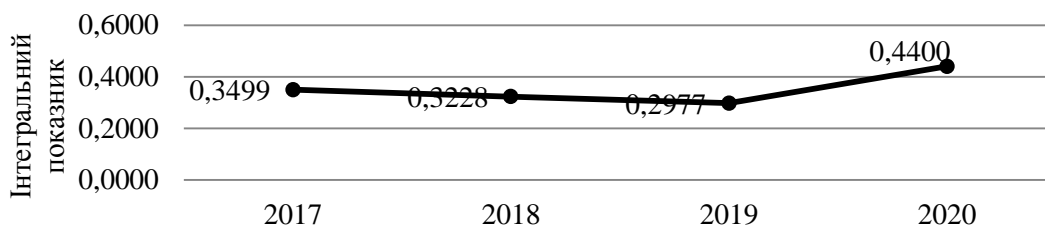

Рис. 2.7. Динаміка інтегрального показника оцінки фінансової стійкості АТ «ОТП БАНК» протягом 2017-2020 рр.

На рис. 2.7 зображено графік зі змінами інтегрального показника для АТ «ОТП БАНК». Спостерігається найвище його значення в 2020 р., а саме 0,432. З 2017 р. по 2019 р. як видно з графіку відбувається зменшення рівня фінансової стійкості з 0,3499 до 0,2977. Покращення зазнали показники ліквідності та мультиплікатору капіталу. Також банк збільшив значення рентабельності капіталу, що є позитивним явищем для роботи установи.

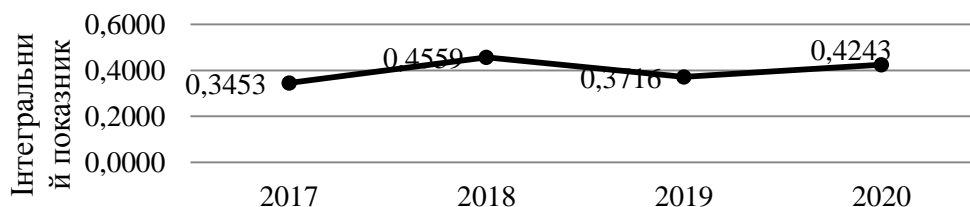

Рис. 2.8. Динаміка інтегрального показника оцінки фінансової стійкості АТ «ПУМБ» протягом 2017-2020 рр.

Значення таксономічного показника оцінки фінансової стійкості для АТ «ПУМБ» коливалося з кожним роком, але знаходилося майже на одному рівні. Найвище значення зафіксовано в 2018 р. та становило 0,4559, такий стан фінансової стійкості визначається як задовільний. В 2017, 2019 та 2020 році значення коливалося від 0,345 до 0,424. Збільшення показників в 2018 р.

характеризується покращенням майже всіх коефіцієнтів, а саме капітальної стійкості, ліквідності, ділової активності та ефективності управління.

Таксономічний показник фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» має рівномірну тенденції, адже спостерігається стрімке зростання показника з 0,163 в 2017 р. до 0,419 в 2020 р. (рис. 2.9). Таке збільшення характеризується зростанням власного капіталу банку, адже в такому разі активи та пасиви банку є захищеними. У 2017 році спостерігався збиток в діяльності банку, а в наступних роках було зафіксовано стрімке збільшення чистого прибутку банку, тому і коефіцієнти ефективності управління зросли та відповідали нормативним значенням.

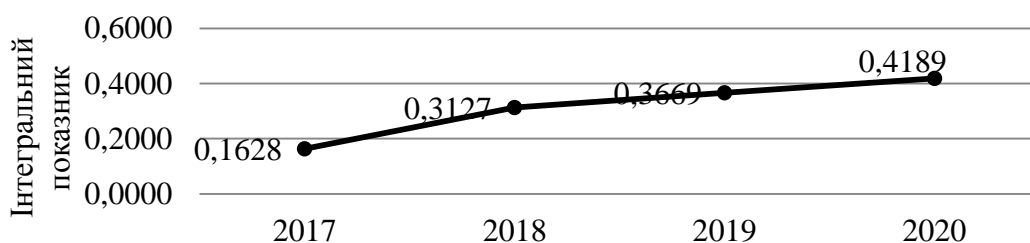

Рис. 2.9. Динаміка інтегрального показника оцінки фінансової стійкості АТ КБ «ПриватБанк» протягом 2017-2020 рр.

Наступним аналізованим за фінансовою стійкістю банком є АТ «Укргазбанк», розрахунки наведені на рис. 2.10.

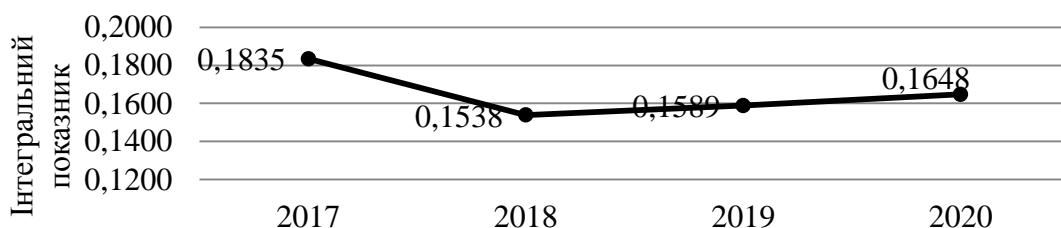

Рис. 2.10. Динаміка інтегрального показника оцінки фінансової стійкості АТ «Укргазбанк» протягом 2017-2020 рр.

Протягом досліджуваного періоду спостерігається незначне коливання показника, але з тенденцією до зменшення (рис. 2.10). Найвище значення зафіксовано в 2017 р. та становило 1,184, найнижче в 2020 р. 0,136. Зниження незначне, але характеризує незадовільний рівень фінансової стійкості та

обов'язкове втручання менеджменту в діяльність банку. Спостерігається зменшення показників капітальної стійкості та ефективності управління.

Таксономічний показник оцінки фінансової стійкості АТ «Укресімбанк» є найнижчим та критичним серед аналізованих банків.

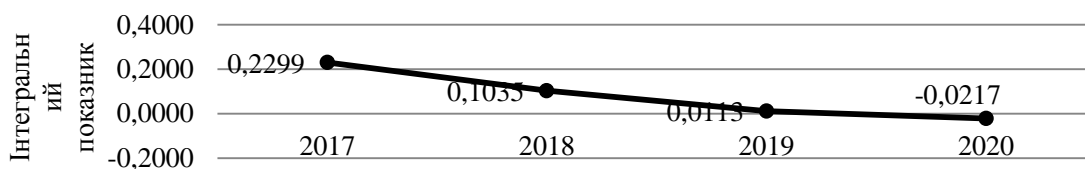

Рис. 2.11. Динаміка інтегрального показника оцінки фінансової стійкості АТ «Укресімбанк» протягом 2017-2020 рр.

Початок аналізованого періоду характеризується невисоким значенням, яке становило 0,2299, надалі ситуація погіршується, адже в 2018 р. він вже становив 0,1035, в 2019 р. 0,0113, а в 2020 р., взагалі, -0,0217 – це найнижчий результат, який характеризується нестійким та критичним рівнем фінансової стійкості. Причиною такого різкого спаду є збитки банку, які були зафіксовані в 2020 році. Саме в 2020 році АТ «Укресімбанк» став найзбитковішим банком, адже отримав збиток у розмірі 5,6 млрд. грн. В такому випадку, звичайно, що немає жодних сумнівів в найнижчому показнику таксономії щодо фінансової стійкості, адже діяльність банку збиткова і незадовільна, та якій необхідне негайне втручання менеджменту банку задля вирівнювання ситуації.

Отже, метод таксономії дозволив комплексно оцінити фінансову стійкість банку або групи банків, також на його основі формується рейтинг банків за тим чи іншим параметром задля наочного співставлення банків в категорії фінансової стійкості. Отримані результати дослідження показали, що на рівень фінансової стійкості кожного банку впливає багато показників (ділової активності активів і пасивів, результативності діяльності, капітальної стійкості, ліквідності), тому потрібно враховувати та контролювати кожен з чотирьох груп – стійкості, ліквідності, ділової активності та ефективності управління, адже зміна в позитивному або негативному значенні також сприятиме відповідній зміні рівня фінансової стійкості банків.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

У другому розділі роботи, який присвячений практичним аспектам управління фінансовою стійкістю банку великої уваги приділено підходам до оцінки фінансової стійкості як вітчизняних банків, так і банківських систем різних країн світу. В ході дослідження визначено, що підходи оцінки фінансової стійкості банку можуть змінюватися та вдосконалюватися, тому що банківські установи можуть змінювати власні цілі моніторингу, що є причиною розширення переліку підходів.

Велику увагу приділено стрес-тестуванню, яке є поширеним в усіх країнах світу, адже даний метод оцінює негативний вплив на фінансовий стан як в короткій, так і в довгостроковій перспективі, тобто дає змогу завчасно підготуватися до потенційно кризових ситуацій.

У другому розділі проведено коефіцієнтний аналіз фінансової стійкості, на прикладі АТ «Укрсиббанк» за період з 2016 по 2020 рр. Використано систему коефіцієнтів чотирьох категорій – капітальної стійкості, ліквідності, ефективності діяльності та ділової активності активів і пасивів. Загалом, оцінюючи стан фінансової стабільності АТ «Укрсиббанк» аналіз показав, що ситуація задовільна, банк не потребує докапіталізування, адже власний капітал установи здатний покрити непередбачені збитки, вчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями.

Результати коефіцієнтного аналізу для АТ «Укрсиббанк», можуть бути використані банком для реагування на проблеми в управлінні активами та пасивами, але щоб одержати єдиний результат та порівняти стан або діяльність банку з іншими установами, та проаналізувати стан цілої банківської системи в рамках фінансової стійкості використано метод таксономії для оцінки фінансової стійкості восьми системних банків України. Для кожного банку проведено детальний аналіз динаміки розрахованих показників.

На сучасному етапі розвитку фінансового сектору України, банківські установи повинні забезпечити своє стабільне функціонування на висококонкурентному ринку фінансових послуг, використовуючи всі можливі стратегії, методи та інструменти управління активами та пасивами для того, щоб досягти високого рівня ефективності, прибутковості та якості управління.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ МЕТОДИКИ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВОЮ СТІЙКІСТЮ БАНКУ

3.1. Визначення впливу фінансових показників на фінансову стійкість банків

Банки відіграють важливу роль в розвитку економіки, фінансуванні та обслуговуванні фірм. Питання стійкості банківських установ посідає головну роль в кризових умовах, при яких підтримка стабільності та надійності є необхідною для існування установ. Тому метод кластеризації є ефективним підходом до групування банків за різним рівнем фінансової стійкості, з чого можна зробити висновки та надати певні рекомендації для окремої установи або для всього кластеру.

Кластерний аналіз використовується для угруповання багатовимірних об'єктів. Даний метод являє собою певну кількість точок або спостережень, які в подальшому формують групу, тобто «кластер» з цих точок [36]. Тому, кластерний аналіз – це процес угруповання об'єктів, головне, що робить дане угруповання відмінним від звичайного угруповання, це те, що в кожен кластер входять схожі об'єкти, які відрізняються елементів іншого кластеру.

У дослідженні використовується кластерний аналіз банків України, на основі методу К-середніх, для виявлення однорідних груп за рівнем фінансової стійкості банків. Даний метод засновано на понятті Евклідової відстані між значеннями факторних ознак для кожного об'єкта дослідження. Евклідова відстань – це відстань в просторі між двома точками, координатами яких є стандартизовані значення факторних ознак.

Важливо відмітити, що чим більша відстань між центрами кластерів та менша між елементами в межах одного кластеру, тим якіснішим є розподіл. Якість групування впливає на коректність подальших висновків та рекомендацій щодо покращення конкурентних позицій.

З метою формування рівнів фінансової стійкості вітчизняних банків проведено кластерний аналіз банківської системи України за період 2019-2020 рр. Факторними ознаками для групування обрано відносні показники банківської діяльності, які характеризують фінансову стійкість, та які наведено в додатку Д.

Кластерний аналіз здійснено засобами ППП STATISTIKA, першочерговим етапом якого є стандартизація вхідної матриці значень за 2019 та 2020 рр. Далі відбувається процес кластеризації даних з встановленим числом кластерів, яке дорівнює 5. Дослідивши велику кількість інформаційних джерел [13, 20, 28, 32], прийнято рішення побудови 5 кластерів, адже, по-перше, вибірка даних є досить великою (75 банків в 2019 р. та 73 банки в 2020 р.), по-друге більшість авторів поділяють фінансову стійкість банків на 5 рівнів, а саме: фінансово нестійкі, відносно фінансово нестійкі, відносно фінансово стійкі, фінансово стійкі, абсолютно фінансово стійкі.

На рис. 3.1 представлено міжкластерний аналіз для вітчизняних банків за 2019 та 2020 рр.

2019 р.		Euclidean Distances between Clusters (Spreadsheet14)				
		Distances below diagonal		Squared distances above diagonal		
Cluster Number		No. 1	No. 2	No. 3	No. 4	No. 5
No. 1		0,000000	3,445299	1,260977	0,812504	0,659534
No. 2		1,856152	0,000000	6,740996	4,659884	5,570922
No. 3		1,122932	2,596343	0,000000	2,043320	0,784377
No. 4		0,901390	2,158676	1,429448	0,000000	0,615742
No. 5		0,812117	2,360280	0,885651	0,784693	0,000000

2020 р.		Euclidean Distances between Clusters (Spreadsheet14)				
		Distances below diagonal		Squared distances above diagonal		
Cluster Number		No. 1	No. 2	No. 3	No. 4	No. 5
No. 1		0,000000	5,045267	1,012082	8,40949	0,422545
No. 2		2,246167	0,000000	3,957417	15,98856	6,886762
No. 3		1,006023	1,989326	0,000000	10,92719	2,103528
No. 4		2,899913	3,998569	3,305629	0,00000	6,803672
No. 5		0,650034	2,624264	1,450354	2,60839	0,000000

Рис. 3.1. Результати міжкластерного аналізу вітчизняних банків за 2019 та 2020 рр.

Дані, наведені на рис. 3.1, свідчать про те, що за матрицею відстаней між кластерами і в 2019, і в 2020 рр. спостерігається велика відстань, що підтверджує якість проведеної кластеризації.

У додатку Е наведені результати внутрішньокластерного аналізу, де банки поділені на кластери та вказані відстані до центру кластера, чим ближче до центру, тим краще, тобто банк знаходиться у вірному кластері.

Отримане групування банків, які є подібними всередині сформованих кластерів, та відрізняються від елементів інших кластерів, свідчить про якість результату та доцільність його подальшого дослідження.

Для наочного порівняння та подальшої інтерпретації результатів кластеризації засобами ППП СТАТИСТИКА сформовано графіки середніх нормованих значень кожного з вхідних факторів для кластерів. На рис. 3.2 наведено графік середніх значень факторних ознак (додаток для досліджуваних вітчизняних банків в 2019 р.

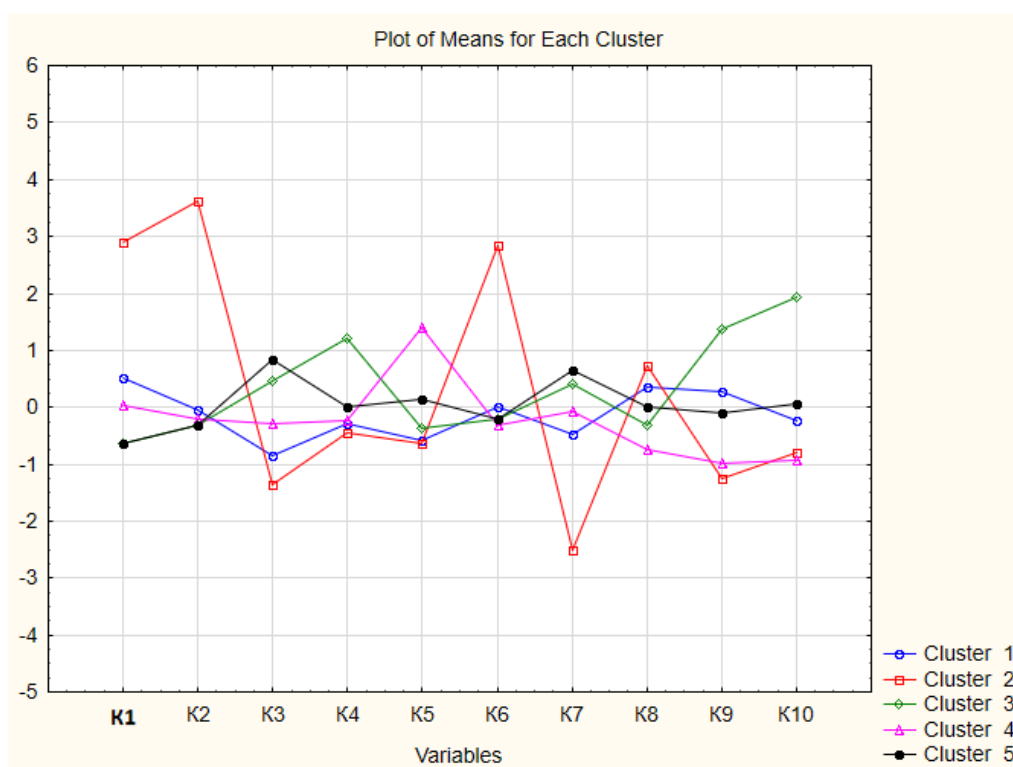

Рис. 3.2. Графік середніх значень факторних ознак для кластерів за 2019р.

З рис. 3.2 можна зробити висновок, що на графіку виділяються показники другого кластеру, адже значення факторних ознак суттєво відрізняються від інших кластерів та відхилення від середнього значення є досить високим. Серед таких показників другого кластеру можна виділити: K1 (коефіцієнт участі капіталу у формуванні активів), K2 (коефіцієнт надійності) та K6 (коефіцієнт миттєвої ліквідності) показали найвищі результати порівняно з іншими

кластерами; K7 (коефіцієнт залучення ресурсів), навпаки, є найнижчим та критичним. В третьому кластері більш високими є показники K4 (мультиплікатор капіталу), K9 та K10 (рентабельність активів та капіталу відповідно).

Так само варто проаналізувати графік середніх значень факторних ознак в 2020 р., який представлено на рис. 3.3.

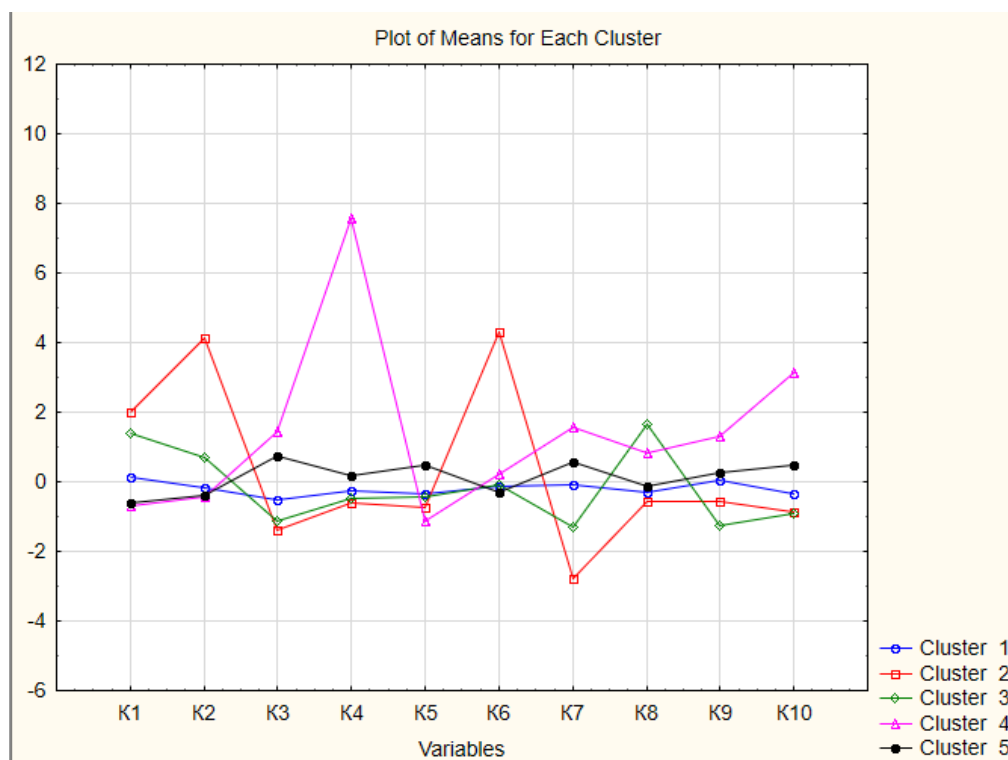

Рис. 3.3. Графік середніх значень факторних ознак для кластерів за 2020р.

Графік, що наведений на рис. 3.3 показує наступні тенденції: для другого кластеру найвищими середніми значеннями коефіцієнтів серед досліджуваних кластерів є K2 (коефіцієнт надійності) та K6 (коефіцієнт миттєвої ліквідності), найнижчим є K7 (коефіцієнт залучення ресурсів); для четвертого кластеру найвищого рівня досягнув K4 – мультиплікатор капіталу та K10 (рентабельність капіталу). З наведених даних на рис. 3.1. можна свідчити про якість отриманої моделі та кластеризації за рівнем фінансової стійкості, адже показники середніх для факторних ознак відрізняються по групам, що належать різним кластерам.

Більш детальну характеристику рівня фінансової стійкості банків по кластерах можна переглянути в табл. 3.1 та 3.2.

Загальна характеристика кластерів у 2019 р.

Кластер	Категорія	Значення факторних ознак	Характеристика кластеру	Рекомендації банкам
1	2	3	4	5
1	Відносно фінансово стійкі	$K_{уқв} = 0,09-0,7$ $K_{н} = 0,36-3,8$ $K_{фв} = 0,26-2,8$ $M_{к} = 0,37-18,9$ $K_{звк} = 0,01-0,52$ $K_{мл} = 0,05-0,92$ $K_{зр} = 0,02-0,71$ $K_{цп} = 0,0-0,76$ $ROA = -0,02-0,06$ $ROE = -0,06-0,17$	Високі показники участі капіталу у формуванні активу; досить високі показники надійності; відносно низькі показники фінансового важеля; низькі показники мультиплікатору капіталу; найнижчі показники захищеності капіталу; низькі показники миттєвої ліквідності; низькі показники залучення ресурсів; показники інвестиційної залученості наближені до оптимального значення; задовільні показники рентабельності активів та капіталу.	Підвищувати рівень захищеності капіталу майновими активами; Збільшувати розмір власного та статутного капіталу; активізувати процес залучення коштів клієнтів.
2	Фінансово нестійкі банки	$K_{уқв} = 0,68-0,88$ $K_{н} = 6,77-21,19$ $K_{фв} = 0,04-0,15$ $M_{к} = 0,99-1,61$ $K_{звк} = 0,07-0,21$ $K_{мл} = 0,42-2,51$ $K_{зр} = 0,03-0,12$ $K_{цп} = 0,08-0,7$ $ROA = -0,06-0,02$ $ROE = -0,07-0,03$	Дуже високі показники покриття ризиків по активу; найвищі показники надійності; найнижчі показники фінансового важеля; найнижчі показники мультиплікатору капіталу; низькі показники захищеності капіталу; дуже високі показники миттєвої ліквідності; найнижчі показники залучення ресурсів; показники інвестиційної залученості вищі за норму; низька рентабельність активів; низькі показники рентабельності капіталу.	Збільшити власний та статутний капітал, розмір майнових активів; розширити перелік варіантів розміщення активів банку; суттєво підвищити рівень ефективності діяльності банків.
3	Абсолютно фінансово стійкі банки	$K_{уқв} = 0,09-0,16$ $K_{н} = 0,12-0,24$ $K_{фв} = 4,25-8,62$ $M_{к} = 2,68-157,28$ $K_{звк} = 0,02-0,35$ $K_{мл} = 0,12-0,89$ $K_{зр} = 0,42-0,89$ $K_{цп} = 0,03-0,51$ $ROA = 0,03-0,07$ $ROE = 0,27-0,68$	Найбільш оптимальні показники покриття ризиків активу капіталом та надійності банку; високі показники фінансового важеля; більшість банків з високим рівнем мультиплікатору капіталу; показники захищеності капіталу є наближеними до норми; оптимальні показники миттєвої ліквідності; наближені до оптимального показники залучення ресурсів; низькі показники інвестиційної залученості; найвища рентабельність активів та капіталу.	Розширити перелік варіантів розміщення активів банку.

4	Відносно фінансово нестійкі банки	$K_{кв} = 0,07-0,49$ $K_{н} = 0,11-1,21$ $K_{фв} = 0,83-9,12$ $M_{к} = 2,58-16,15$ $K_{звк} = 0,14-1,14$ $K_{мл} = 0,02-0,43$ $K_{зр} = 0,41-0,7$ $K_{цп} = 0,00-0,23$ $ROA = -0,05-0,04$ $ROE = -0,19-0,34$	Оптимальні показники покриття ризиків активних операцій капіталом; високі показники надійності банку; середні показники фінансового важеля; показники мультиплікатору взагалі не відповідають нормі; найвищі показники захищеності капіталу; найнижчі показники миттєвої ліквідності; відносно низькі показники залучення ресурсів; найнижчі показники інвестиційної залученості; найнижча рентабельність активів; найнижчі показники рентабельності капіталу.	Підвищити рівень мультиплікатору капіталу, розширити діяльність з розміщення коштів та варіанти вкладення; суттєво збільшувати прибуток банку, моніторити причини збитковості та підвищувати рівень прибутковості.
5	Фінансово стійкі банки	$K_{кв} = 0,04-0,21$ $K_{н} = 0,07-0,29$ $K_{фв} = 3,5-12,94$ $M_{к} = 1,2-21,03$ $K_{звк} = 0,09-0,58$ $K_{мл} = 0,10-0,36$ $K_{зр} = 0,38-0,87$ $K_{цп} = 0,03-0,63$ $ROA = 0,0003-0,03$ $ROE = 0,0065-0,31$	Найменші показники покриття ризиків активних операцій капіталом; оптимальні значення надійності; найвищі показники фінансового важеля; в більшості банків низький рівень мультиплікатору капіталу; середні показники захищеності капіталу; середні показники миттєвої ліквідності; найвищі показники залучення ресурсів; оптимальні показники інвестиційної залученості; низька рентабельність активів; високі показники рентабельності капіталу.	Контролювати рівень залучення ресурсів з рівнем капіталу, який покриває ризики за ними.

У табл. 3.2 представлений перелік кластерів за рівнем фінансової стійкості, сформований в ППП STATISTIKA за 2019 рік. У дослідження увійшло 75 банків України, які ранжуються за ступенем фінансової стійкості на основі розрахованих коефіцієнтних показників. Для п'яти кластерів налічується п'ять категорій рівня фінансової стійкості банків, а саме: абсолютно фінансово стійкі, фінансово стійкі, відносно фінансово стійкі, відносно фінансово нестійкі, фінансово нестійкі.

До абсолютно стійких банків віднесено кластер 3, адже факторні ознаки, що досліджувалися, саме в цьому кластері є найбільш оптимальними та наближеними до норми. До цього кластеру належить більшість системно важливих банків, що демонструє високий рівень фінансової стійкості найважливіших банків для всієї банківської системи. Серед банків, що увійшли до кластеру 3, виділяється АТ «СІТІБАНК», у якого єдиний показник, що не відповідає нормі – це мультиплікатор капіталу, він є набагато вищим за

оптимальне значення. Так всі інші 9 показників факторних ознак відповідали нормі, то даний банк був спрямований саме в кластер 3, а саме до абсолютно стійких банків. При розрахунку в ППП СТАТИСТИКА відстані від центру кластеру, було визначено, що АТ «СІТІБАНК» характеризується найвищим показником, який дорівнює 2,38, що свідчить про найвіддаленіше знаходження банку від центру кластеру 3 та ймовірність переходу в інший кластер на наступні періоди.

До 5 кластеру віднесено фінансово стійкі банки, які мають деякі зауваження щодо низького мультиплікатору капіталу банку та великого обсягу залучених коштів, який повинен контролюватися та забезпечуватися необхідним обсягом капіталу. До кластеру ввійшли 28 банків, серед яких також переважають системно важливі банки, такі як АТ «АЛЬФА-БАНК» та АТ «ТАСКОМБАНК». Внутрішньокластерні відстані між показниками знаходяться на одному рівні, що свідчить про якість побудованої кластеризації. Більш детальну інформацію стосовно наповнення кожного кластеру банками можна розглянути в додатку Е.

Відносно фінансово стійкі банки мають більше показників фінансової стійкості банків, що не відповідають нормативному значенню, але все ще вважаються фінансово стабільними, вони віднесені до 1 кластеру, який налічує 23 вітчизняні банки. Серед них виділяються 2 банки, що можуть бути перенесені до іншого кластеру, адже мають велику відстань від центру кластеру, а саме для ПАТ «РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР» 1,055 та для ПАТ «Промінвестбанк» 1,269. Дані банки виділяються дуже високим показником надійності, що не характеризується позитивним явленням. Високі показники свідчать, що банк не залучає необхідної кількості ресурсів.

До відносно фінансово нестійких банків ввійшло 11 банків, які віднесені до 4 кластеру. До даного кластеру входять банки, які припинили свою діяльність в 2020 році, а саме АТ «Місто Банк» та АТ АКБ «АРКАДА» (введено тимчасову адміністрацію з подальшою ліквідацією). Банки мали низькі показники ліквідності, особливо АТ «Місто Банк» (1,54%), мультиплікатору капіталу (для всіх банків кластеру), незадовільну та від'ємну рентабельність активів та капіталу.

Фінансово нестійкими вважаються банки кластеру 2, до яких увійшли 4 банківські установи; АТ "Український банк реконструкції та розвитку", АТ «БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ», АТ «БАНК ПОРТАЛ» та

АТ «АЛЬПАРІ БАНК». Дані банки характеризуються показниками, що не відповідають кожній категорії, мають низьку рентабельність, залученість коштів клієнтів, низькі показники ліквідності, надто високі показники надійності, що свідчить про незбалансованість зобов'язань та капіталу.

Далі варто проаналізувати процес кластеризації в 2020 році. Загальна характеристика по кластерах представлена в табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Загальна характеристика кластерів у 2020 р.

Кластер	Категорія	Значення факторних ознак	Характеристика кластеру	Рекомендації банкам
1	2	3	4	5
1	Фінансово стійкі банки	$K_{уқв} = 0,04-0,45$ $K_{н} = 0,09-1,44$ $K_{фв} = 0,69-11,25$ $M_{к} = 1,64-17,68$ $K_{звк} = 0,01-0,52$ $K_{мл} = 0,07-0,49$ $K_{зр} = 0,31-0,82$ $K_{цп} = 0,04-0,56$ $ROA = -0,03-0,05$ $ROE = -0,54-0,16$	Оптимальні показники участі капіталу у формуванні активу; високі показники надійності; оптимальні показники фінансового важеля; середні показники мультиплікатору капіталу; задовільні показники захищеності капіталу; високі показники миттєвої ліквідності; наближені до норми показники залучення ресурсів; показники інвестиційної залученості наближені до оптимального значення; задовільні показники рентабельності активів та капіталу.	Розширити перелік варіантів розміщення активів банку; підвищити рівень доходності банку; моніторити рівень ліквідності.
2	Фінансово нестійкі банки	$K_{уқв} = 0,09-0,83$ $K_{н} = 2,99-6,54$ $K_{фв} = 0,15-0,33$ $M_{к} = 0,58-1,67$ $K_{звк} = 0,06-0,2$ $K_{мл} = 1,25-1,84$ $K_{зр} = 0,03-0,13$ $K_{цп} = 0,00-0,55$ $ROA = -0,03-0,0058$ $ROE = -0,17-0,0088$	Найвищі показники покриття ризиків по активу; найвищі показники надійності; низькі показники фінансового важеля; найнижчі показники мультиплікатору капіталу; низькі показники захищеності капіталу; дуже високі показники миттєвої ліквідності, які не відповідають нормі; найнижчі показники залучення ресурсів; найнижчі показники інвестиційної залученості; низька рентабельність активів та капіталу.	Розширити спектр розміщення коштів банку; створити умови для більшого забезпечення вкладів клієнтів; підвищити рівень прибутковості; моніторити рівень ліквідності та вводити необхідні дії для зниження її рівня.

3	Відносно фінансово нестійкі банки	$K_{кв} = 0,12-0,69$ $K_H = 0,31-2,39$ $K_{фв} = 0,41-3,23$ $M_k = 0,31-9,87$ $K_{звк} = 0,0081-0,3$ $K_{мл} = 0,01-0,41$ $K_{зр} = 0,21-0,58$ $K_{цп} = 0,31-0,83$ $ROA = -0,21-0,02$ $ROE = -0,39-0,04$	Досить високі показники покриття ризиків активу капіталом та надійності банку; середні показники фінансового важеля; досить низькі показники мультиплікатору капіталу; показники захищеності капіталу є найнижчими; оптимальні показники миттєвої ліквідності (окрім ПАТ «Розрахунковий центр»); низькі показники залучення ресурсів; досить високі показники інвестиційної залученості; найнижчі показники рентабельності активів та капіталу.	Підвищити рівень статутного капіталу для забезпечення ризикованості по активам.
4	Відносно фінансово стійкий банк	$K_{кв} = 0,088$ $K_H = 0,098$ $K_{фв} = 10,16$ $M_k = 140,03$ $K_{звк} = 0,04$ $K_{мл} = 0,35$ $K_{зр} = 0,9$ $K_{цп} = 0,49$ $ROA = 0,05$ $ROE = 0,53$	Високий показник покриття ризиків активних операцій капіталом; оптимальний показник надійності банку; найвищий показник фінансового важеля; найвищий показник мультиплікатору, який взагалі не відповідає нормі; дуже низький показник захищеності капіталу; оптимальний показник миттєвої ліквідності; найвищий показник залучення ресурсів; високий показник інвестиційної залученості; найвищі показники рентабельності активу та капіталу.	Суттєво збільшити обсяг статутного капіталу банку; контролювати співвідношення рівня залучення коштів клієнтів і розміру капіталу.
5	Абсолютно фінансово стійкі банки	$K_{кв} = 0,05-0,17$ $K_H = 0,07-0,25$ $K_{фв} = 3,9-15,10$ $M_k = 2,28-42,56$ $K_{звк} = 0,06-1,12$ $K_{мл} = 0,07-0,48$ $K_{зр} = 0,48-0,9$ $K_{цп} = 0,05-0,71$ $ROA = 0,0001-0,05$ $ROE = 0,0009-0,46$	Наближені до оптимального, але потребують підвищення показники покриття ризиків активних операцій капіталом та мультиплікатору капіталу; оптимальні значення надійності; високі показники фінансового важеля; найвищі показники захищеності капіталу; наближені до норми, але підлягають підвищенню показники миттєвої ліквідності; оптимальні показники залучення ресурсів; наближені до норми показники інвестиційної залученості; високі показники рентабельності активів та капіталу.	Збільшення обсягу власного та статутного капіталу.

Станом на 2020 р. діючих банків нараховувалося 73, які ввійшли в метод кластеризації. До найстійкіших банків віднесено 5 кластер, який містить 34 банки. Можна стверджувати, що в 2020 р. 3 кластер абсолютно фінансово стійких банків об'єднався з 5 кластером відносно фінансово стійких банків. Також з 4 кластеру 2019 р. з категорії відносно фінансово нестійких банків до абсолютно стійких перейшли такі банки як: АТ «БАНК ФОРВАРД», АТ «МЕГАБАНК», АТ «АЙБОКС БАНК», АТ «СКАЙ БАНК». Але при цьому найвіддаленішим від центру кластеру є АТ «БАНК ФОРВАРД», показник якого становить 1,44, тобто імовірно, що незабаром він перейде до іншої категорії. Даний кластер характеризується найоптимальнішими значеннями показників фінансової стійкості.

До 1 кластеру віднесено фінансово стійкі банки, він налічує 27 банківських установ. Кластер містить фінансово стійкі банки з кластеризації 2019 р., а саме: АТ «Укресімбанк», АТ «ПРОКРЕДИТ БАНК», АТ «ПРЕУС БАНК МКБ», АТ «БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЦАДЖЕНЬ», АТ «МІБ», АТ «ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК». Також до кластеру приєдналися банки з інших категорій: з відносно фінансово стійких: АТ «СБЕРБАНК», АТ «ІНГ Банк Україна», АТ «ПРАВЕКС БАНК», АТ «СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК», АТ «КРЕДИТВЕСТ БАНК», АТ «КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК», АКБ «ІНДУСТРІАЛБАНК», АБ «КЛІРИНГОВИЙ ДІМ», АТ «Полтава-банк», АТ «БАНК ГРАНТ», АТ «МОТОР-БАНК», АТ «АП БАНК», АТ «АСВІО БАНК», АТ «МетаБанк», АТ КБ «ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ», АТ «СПБ»; з відносно фінансово нестійких банків: АТ «РВС БАНК», АТ «КОМІНВЕСТБАНК», АТ «БАНК УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ», Полікомбанк, АТ «ОКСІ БАНК». З розподілу банків по кластерам, зрозуміло, що категорія фінансово стійких банків в 2020 р. порівняно з 2019 р. суттєво змінилася в позитивну сторону, адже банки з нижчих кластерів за рівнем фінансової стійкості перейшли до більш якіснішої категорії. Єдина банківська установа, яка може бути вилучена з даної категорії – це АТ «Укресімбанк», адже зважаючи на отримані збитки за 2020 р. показники фінансової стійкості дещо погіршилися, відстань від центру кластеру дорівнює 1,48, що свідчить про суттєве відсторонення від кластеру фінансово стійких банків.

До 4 кластеру віднесено єдиний банк – АТ «СІТІБАНК», адже його значення суттєво віддалені від всіх інших кластерів за рахунок високого

показника мультиплікатору капіталу, тому і створено окремий кластер для цього банку. Взагалі, діяльність банку характеризується позитивною тенденцією, адже станом на 2020 р. банк вважається відносно фінансово стійким, але менеджменту банку слід прийняти ефективні рішення щодо стабілізації обсягу статутного капіталу.

Банки відносно фінансово нестійкі належить до 3 кластеру, який містить 8 банків. АТ «БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ» та АТ «Український банк реконструкції та розвитку» в цьому кластері знаходяться ще з 2019 р.. Інші банки перейшли до 3 кластеру з категорії відносно фінансово стійких (1 кластер 2019 р.), а саме: ПАТ «РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР», АТ «БТА БАНК», АТ «БАНК АВАНГАРД», АТ «БАНК $\frac{3}{4}$ », АТ «ЮНЕКС БАНК», ПрАТ «БАНК ФАМІЛЬНИЙ». Тобто, відбулося погіршення показників деяких банків, що спричинило перехід до менш якісної категорії фінансової стійкості.

Фінансово нестійкі банки формують 2 кластер та містять всього 3 банки, які в 2019 р. також вважалися нестійкими - ПАТ «Промінвестбанк», АТ «БАНК ПОРТАЛ», АТ «АЛЬПАРИ БАНК». Це свідчить про те, що банки не покращують показники фінансової стійкості та прямують до можливості примусового припинення їх діяльності.

Для більш зручного візуального представлення «картини фінансової стійкості» вітчизняних банків існує новітній нетрадиційний метод, який використовують для масштабних розрахунків та великої кількості досліджуваних показників – це побудова самоорганізуючих карт Кохонена, які представляють собою нейронну мережу. Завдяки даній методиці банки так само групуються у кластери за схожими характеристиками, формують певні групи та розташовуються на карті. Метод є трансформацією розрахункового процесу кластеризації в більш чіткий, простий та логічний спосіб візуалізації необхідного досліджуваного поняття.

У даному випадку метод нейронної мережі на основі побудови карти Кохонена використовується для визначення рівня фінансової стійкості. Тобто, це підкріплення вище представлених розрахунків візуалізацією даних.

Метод самоорганізуючих карт Кохонена здійснювався на основі програми Deductor Studio 5.3, яка передбачена для використання математичних методів спрямованих на аналіз великих об'ємів даних. Про метод самоорганізуючих карт більш детально описано в роботах Т. Кохонена та С. Хайкіна.

На основі вхідних даних, які складаються із 730 елементів (10 коефіцієнтів по 73 вітчизняним банкам) з відповідною похибкою нейронної мережі менше 0,05 та фіксованим значенням кількості кластерів, здійснено групування банків за рівнем фінансової стійкості в 2020 р.

У результаті отримано самоорганізовану карту Кохонена та компонентну площину для кожного окремого коефіцієнта. Для того щоб проаналізувати стан банківської системи на карті самоорганізації, для початку, на методом синтезу, здійснено аналіз кожної компонентної площини окремих коефіцієнтів.

В додатку Ж представлено дві компонентні площини, а саме рентабельності капіталу та коефіцієнту надійності. На рис. Ж.1 та рис. Ж.2 видно розташування всіх нейронів на площині. Частіше за все в кутах карти знаходяться проблемні банки або ті, що найбільш виділяються серед вибірки. Червоний колір нейрону означає найвищий показник факторної ознаки, тобто нейрони зафарбовані на карті відповідно до зміни показників банків та відповідно зміни кольору до синього. Аналізуючи площину рентабельності банківської системи, можна сказати, що в лівому нижньому куті знаходиться грань найменших результатів рентабельності банків. Найвищі показники спостерігаються в центральній частині карти, цим самим можна довести, що саме в центрі знаходяться банки, які відповідають оптимальним значенням та належать до кластерів з високою якістю фінансової стійкості. Наприклад, на рис. Ж.1 знаходяться дві точки – АТ «Укрсиббанк» зі значення рентабельності капіталу 0,017 та ПАТ «Промінвестбанк» зі значення -0,015. Тобто простежується тенденція, що проблемні банки знаходяться на границі карти.

На рис Ж.2. зображена компонентна площина коефіцієнту надійності банків, тобто їх залежності від залучених ресурсів. Точно так само аналізуючи за кольорами, можемо зробити висновок, що найвищі показники спостерігаються в лівому верхньому куті, найнижчі в західному напрямку та в лівому куті карти. Майже вся центральна та права частини карти зафарбовані синім кольором, що свідчить про найнижчі показники надійності, але якщо подивитися зі сторони оптимального значення, то найвищий показник надійності буде свідчити про недостатню залученість коштів, як на рис. Ж.2 для ПАТ «Промінвестбанк», який становить 2,997, що є критично високим. Щодо АТ «Укрсиббанк», то видно, що він знаходиться в полі синього кольору та його значення надійності складає 0,129, що цілком відповідає оптимальному значенню.

Проаналізувавши кожну компонентну площину окремо для кожної факторної ознаки здійснено помітки на карті самоорганізації для легкості розуміння критичних або оптимальних зон фінансової стійкості. Ознайомитися з картою Кохонена, яка показує групування банків по кластерам за схожими показниками фінансової стійкості можна на рис. 3.4.

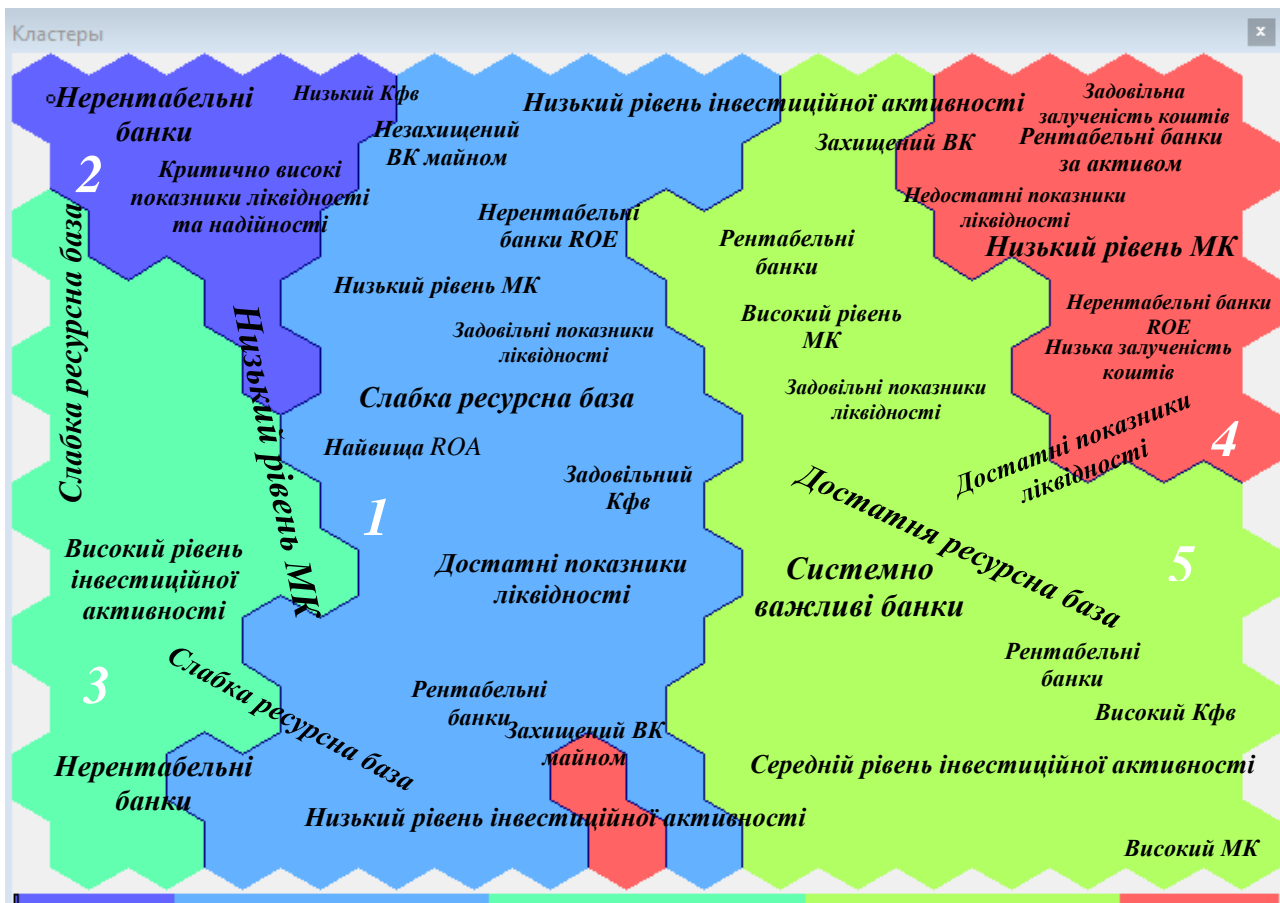

Рис. 3.4. Карта самоорганізації Кохонена фінансової стійкості банків

На рис. 3.4 сформовано групування банків по характеристикам фінансової стійкості. Проаналізовано кластер 5, що зафарбований світло-зеленим кольором, до нього належать системно важливі банки України. Як видно з поміток, що розташовані на карті, банки, які входять до даного кластеру відповідають оптимальним значенням та високому рівню фінансової стійкості, що підтверджують розрахунки кластеризації в табл.3.1. та 3.2 .

Кластер 2, який віднесений до категорії фінансово нестійких, знаходиться в лівому верхньому куті, зафарбований синім кольором та характеризується показниками фінансової стійкості, які не відповідають нормативним значенням.

Трохи нижче за 2 кластером знаходиться кластер 3, який віднесено до відносно фінансово нестійких.

Закономірність, яка спостерігається у розміщенні даних кластерів, пояснюється тим, що банки можуть переходити з одного кластеру в інший, причиною цього є зміна показників діяльності банку, які впливають на рівень фінансової стійкості. Наприклад, банки, які розташовані в кластері 3 (відносно фінансово нестійкі) при подальшому погіршенні показників фінансової стійкості можуть перетнути границю стику двох кластерів та опинитися вже в іншій площині, якій характерна класифікація фінансово нестійких банків. Так само можна сказати і про центральну та праву частину карти, адже вона характеризує банки з високим та відносно стійким рівнем фінансової стійкості. Близькість кластерів 1, 4 та 5 показує, що велика кількість вітчизняних банків забезпечені капіталом та можуть розраховуватися за своїми зобов'язаннями, в кризовому становищі зможуть протистояти ризикам. Зв'язок між кластерами представлений на рис. И.1. додатку И. Червоним кольором позначений найсильніший зв'язок, темно-синім більш низький зв'язок.

Завдяки процесу кластеризації та карті самоорганізації Кохонена досліджено великий масив даних, який складається з коефіцієнтів, що стосуються фінансової стійкості вітчизняних банків. За допомогою програмного забезпечення визначено, що більшість банків України є фінансово стійкими, для тих банків, що не відповідають оптимальним значенням надано необхідні рекомендації для покращення їх становища. Визначено, що системно важливі банки, які суттєво впливають на стабільність усієї банківської системи розташовані майже всі в одному кластері та відносяться до фінансово стійких, що позитивно характеризує як ефективну діяльність кожного банку окремо, так і систему нагляду НБУ за банками та за їх рівнем фінансової стійкості.

Слід зазначити, що даний підхід до визначення рівня фінансової стійкості може бути вдосконалений розширенням списку коефіцієнтів для більш ширшого аналізу фінансової стабільності банків, зважаючи й на інші спектри діяльності банківських установ. Детальний та глибокий аналіз фінансової стійкості банків може суттєво вплинути на їх подальше функціонування та реагування на кризові події, які можуть спіткати в майбутньому.

3.2. Підвищення рівня забезпеченості фінансової стійкості банку

Досліджуючи процес управління фінансової стійкості банків варто виділити певні шляхи щодо забезпечення та підвищення рівня фінансової стійкості банків.

Головною метою економічної політики держави є забезпечення стійкого, розвинутого фінансового сектору, велике значення на який справляє банківська система, перед якою постає задача підтримувати на достатньому рівні фінансову стійкість та в подальшому її підвищувати.

Підвищення вимог до діяльності банківських установ зі сторони центральних органів потребує вчасного реагування на низькі показники стійкості банку та здатності обрати найвигідніший та найпріоритетніший шлях до підвищення рівня фінансової стійкості установи.

Напрямів щодо підвищення рівня фінансової стабільності банків є безліч, та в кожній установі фіксуються різні проблеми, що можуть бути пов'язні з недостатністю капіталу чи низькою залученістю клієнтів, тому варто обирати найпріоритетнішу альтернативу для кожного банку окремо.

Для визначення пріоритетності тої чи іншої альтернативи в системному аналізі досить часто використовують метод аналізу ієрархій Т. Сааті [77], який є популярним для вирішення завдань в аналітичному плануванні та враховує велику кількість критеріїв.

Перевагою даного методу є визначення критеріїв альтернативних рішень щодо головної мети. Результатом роботи є розрахунок значень пріоритетності для кожної альтернативи та вибір максимального значення пріоритету [18].

Метод аналізу ієрархій складається з рівнів, які поділяються на: 1-й – головна мета побудови ієрархії; 2-й – критерії, які використовуються для оцінки альтернатив; 3-й – перелік альтернатив. Даний метод є моделлю людських міркувань щодо прийняття рішення під час складного вибору. Головна проблема дослідження в процесі аналізу ієрархій поділяється на більш прості складові завдяки попарному порівнянню, тобто елементи ієрархії порівнюються стосовно їхнього впливу для заданого критерію.

У роботі визначено, що на фінансову стійкість впливає багато факторів та для підвищення її рівня існує безліч рекомендацій. Тому далі представлено реалізацію алгоритму методу аналізу ієрархій на прикладі вибору альтернатив для підвищення рівня фінансової стійкості вітчизняних банків.

Першим етапом проведення методу аналізу ієрархій є побудова декомпозиції задачі вибору альтернатив щодо підвищення фінансової стійкості банків, яка представлена на рис. 3.5.

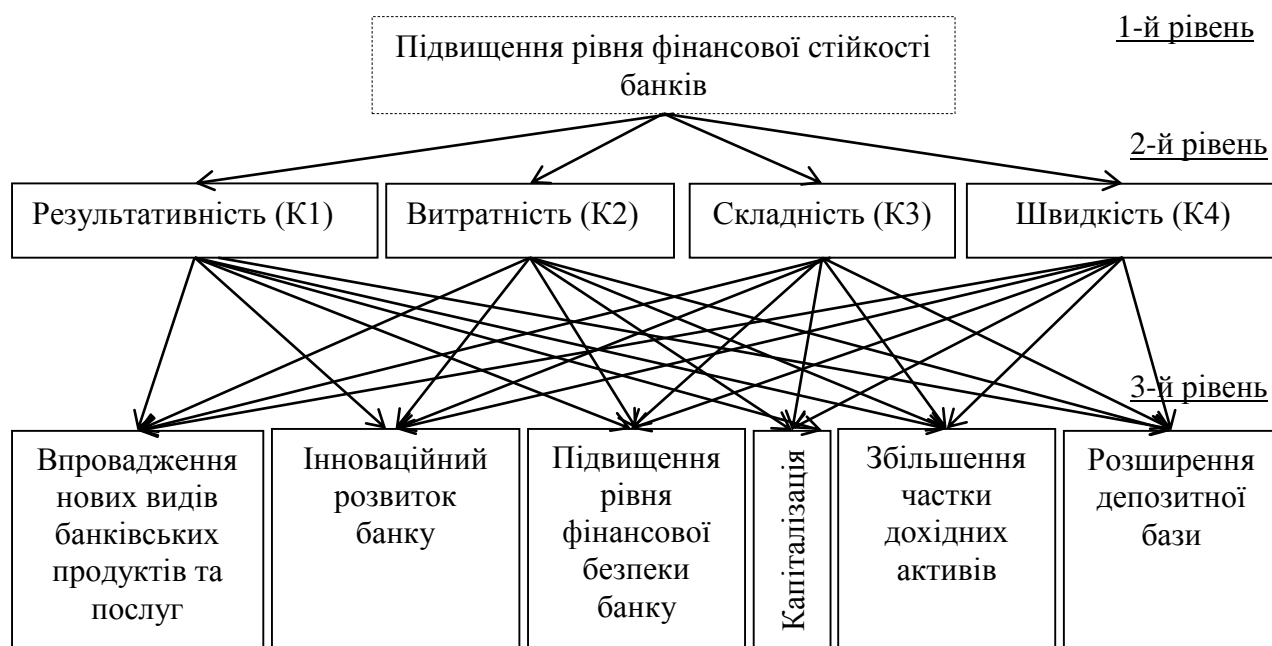

Рис. 3.5. Декомпозиція задачі ієрархії підвищення рівня фінансової стійкості банків

Як видно з рис. 3.5, метою ієрархії є підвищення фінансової стійкості банків. Критерії, за якими будуть порівнюватися альтернативи підвищення фінансової стійкості банків – результативність (К1), витратність (К2), складність здійснення тої чи іншої альтернативи (К3), швидкість здійснення (К4). Альтернативи ієрархії включають як фінансові, так і нефінансові, адже на фінансову стійкість впливають різноманітні чинники: впровадження нових видів банківських продуктів та послуг (А1), інноваційний розвиток банку (А2), підвищення рівня фінансової безпеки (А3), збільшення частки дохідних активів (А4), розширення депозитної бази (А5), капіталізація (А6).

На рис. 3.6 зображена послідовність етапів проведення методу аналізу ієрархії для підвищення фінансової стійкості банків, які складаються з 5 етапів, до яких відносять: 1-й – декомпозиція задачі ієрархії; 2-й – визначається пріоритетність кожного критерію; 3-й – за кожним з критеріїв визначається пріоритетність альтернатив; 4-й – вибір найпріоритетнішої альтернативи; 5-й – висновки.

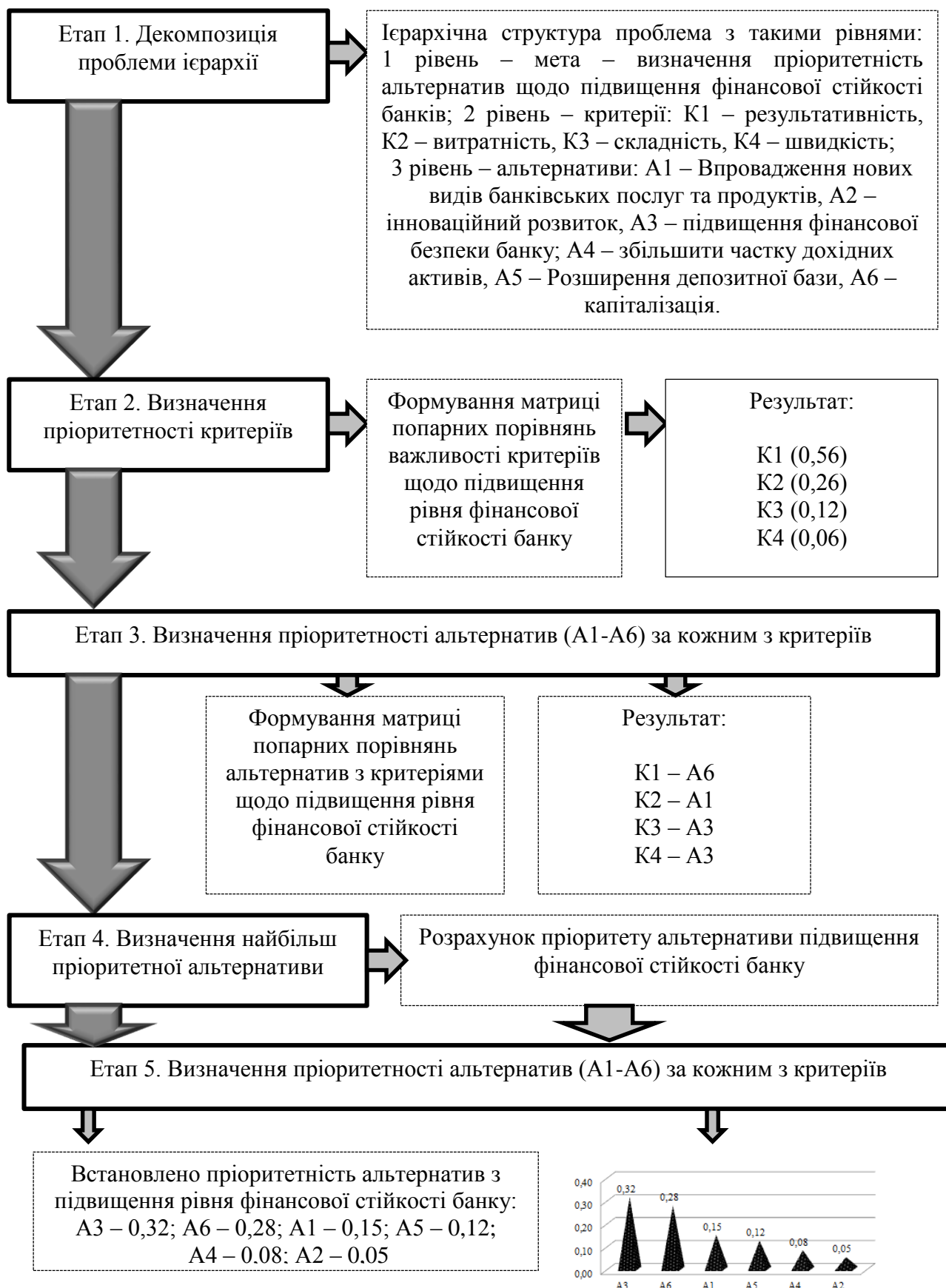

Рис. 3.6. Алгоритм етапів реалізації МАІ для визначення пріоритетності альтернатив

Згідно рис. 3.6 після того як здійснено побудову декомпозиції задачі ієрархії, наступним етапом є визначення пріоритетності для кожного критерію, що характеризує оцінку суджень.

Пріоритетність визначається за виставленими оцінками для кожного критерію, які порівнюються між собою. Шкала пріоритетності критеріїв представлена в табл. 3.3 [77].

Таблиця 3.3

Шкала пріоритетності критеріїв

Інтенсивність відносної важливості	Визначення	Пояснення
0	Непорівнянні	Експерт утрудняється в порівнянні
1	Рівна важливість	Рівний внесок двох видів критеріїв в мету
3	Помірна перевага одного над іншим	Досвід і судження дають легка перевага одного критерію над іншим
5	Істотна або сильна перевага	Досвід і судження дають сильну перевагу одного критерію над іншим
7	Значна перевага	Одному з видів критеріїв дається настільки сильна перевага, що він стає практично значущим
9	Дуже сильна перевага	Очевидність переваги одного виду критерію над іншим підтверджується найбільш сильно
2,4,6,8	Проміжні рішення між двома сусідніми судженнями	Застосовуються в компромісному випадку

Як видно з табл. 3.3, оцінки пріоритетності ранжуються від 1 до 9 та мають певні характеристики та пояснення. Оцінки використовуються для визначення найбільш пріоритетного критерію та присвоєнню для нього оцінки.

Далі в табл. 3.4 представлена матриця попарного порівняння критеріїв підвищення фінансової стійкості банків.

Для того, щоб перевірити адекватність складеної матриці, розраховується показник відношення узгодженості (співвідношення індексу узгодженості (0,0396) до середнього значення індексу узгодженості (для 4 критеріїв дорівнює 0,9), який не повинен бути менше за 0,1. У даному випадку показник дорівнює 0,044, що свідчить про високу якість та адекватність складеної матриці.

Таблиця 3.4

Матриця попарних порівнянь пріоритетності критеріїв підвищення фінансової стійкості банків

Критерії	K1	K2	K3	K4	Wi	W _{норм}
K1	1	3	5	7	3,201086	0,5638
K2	0,333333	1	3	5	1,495349	0,2634
K3	0,2	0,333333	1	3	0,66874	0,1178
K4	0,142857	0,2	0,333333	1	0,312394	0,0550
Сума	1,67619	4,533333	9,333333	16	5,677569	1
Відношення узгодженості = 0,044						

З табл. 3.4, можна зробити висновок, що найбільш впливовим критерієм підвищення фінансової стійкості банків є результативність (K1) з рівним пріоритетності 0,56. Критерій K1 має помірну перевагу над критерієм K2, значну перевагу над критерієм K3 та значне домінування над критерієм K4. Причиною такої пріоритетності є істотне значення результативності певної альтернативи, що вплине на фінансову стійкість та спричинить її підвищення.

Менш вагоме, але все таки визначальне місце у виборі необхідних критеріїв займає K2, тобто витратність, ще меншу вагомість складають K3 та K4. Наступною дією є порівняння альтернатив за кожним критерієм та вибір найбільш пріоритетної, що представлено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Матриця попарних порівнянь альтернатив підвищення фінансової стійкості банків за кожним критерієм

Критерій фактору	Значення						Вектор	
	2	3	4	5	6	7	8	9
K1-Результативність								
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	Wi	W _{норм}
A1	1	0,33	0,14	0,25	0,2	0,11	0,25	0,03
A2	3	1	0,2	2	0,33	0,14	0,62	0,07
A3	7	5	1	4	3	0,33	2,28	0,25
A4	4	2	0,25	1	0,5	0,17	0,74	0,08
A5	5	3	0,33	2	1	0,2	1,12	0,12
A6	9	7	3	6	5	1	4,22	0,46
Сума	29	18,33	4,93	15,25	10,03	1,95	9,24	1

1	2	3	4	5	6	7	8	9
К2 - Витратність								
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	Wi	Wнорм
A1	1	5	0,33	4	3	7	2,28	0,25
A2	0,2	1	0,14	0,5	0,33	0,25	0,33	0,04
A3	3	7	1	6	5	9	4,22	0,47
A4	0,25	2	0,17	1	0,5	4	0,74	0,08
A5	0,33	3	0,2	2	1	5	1,12	0,12
A6	0,14	4	0,11	0,25	0,2	1	0,38	0,04
Сума	4,93	22	1,95	13,75	10,03	26,25	9,07	1
К3- Складність								
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	Wi	Wнорм
A1	1	9	3	6	5	7	4,22	0,46
A2	0,11	1	0,14	0,25	0,2	0,25	0,24	0,03
A3	0,33	7	1	4	3	5	2,28	0,25
A4	0,17	4	0,25	1	0,5	2	0,74	0,08
A5	0,2	5	0,33	2	1	3	1,12	0,12
A6	0,14	4	0,2	0,5	0,33	1	0,52	0,06
Сума	1,95	30	4,93	13,75	10,03	18,25	9,12	1
К4- Швидкість								
	A1	A2	A3	A4	A5	A6	Wi	Wнорм
A1	1	7	0,33	3	2	5	2,03	0,23
A2	0,14	1	0,11	0,2	0,17	0,33	0,24	0,03
A3	3	9	1	5	4	7	3,95	0,44
A4	0,33	5	0,2	1	0,5	3	0,89	0,10
A5	0,5	6	0,25	2	1	4	1,35	0,15
A6	0,2	3	0,14	0,33	0,25	1	0,44	0,05
Сума	5,18	31	2,04	11,53	7,92	20,33	8,89	1

Дані, що представлені в табл. 3.5, демонструють попарне порівняння кожної альтернативи по кожному критерію. Розподіливши ваги між альтернативами, розраховано коефіцієнти пріоритетності ($W_{норм}$), де найвищі серед групи показники вказують на високу пріоритетність альтернативи за обраним критерієм. Тому з табл. 3.5, можна зробити висновки:

за критерієм К1 (Результативність) найвищу пріоритетність має процес капіталізації банку (А6), значення альтернативи дорівнює 0,46. Також меншою, але все ж таки володіє пріоритетністю за критерієм швидкості підвищення рівня фінансової безпеки (А3);

за критерієм К2 (Витратність) найбільш пріоритетним є підвищення рівня фінансової безпеки (А3) – 0,47, тобто він є найдешевшим;

за критерієм К3 (Складність) вищий пріоритет має процес впровадження нових продуктів та послуг для клієнтів (К1) – 0,46, тобто найлегшим;

за критерієм К4 (Швидкість) найбільшим пріоритетом є підвищення рівня фінансової безпеки банку – 0,44.

Для більш точного розуміння, які саме альтернативи є найбільш пріоритетними, наведено рис. 3.7.

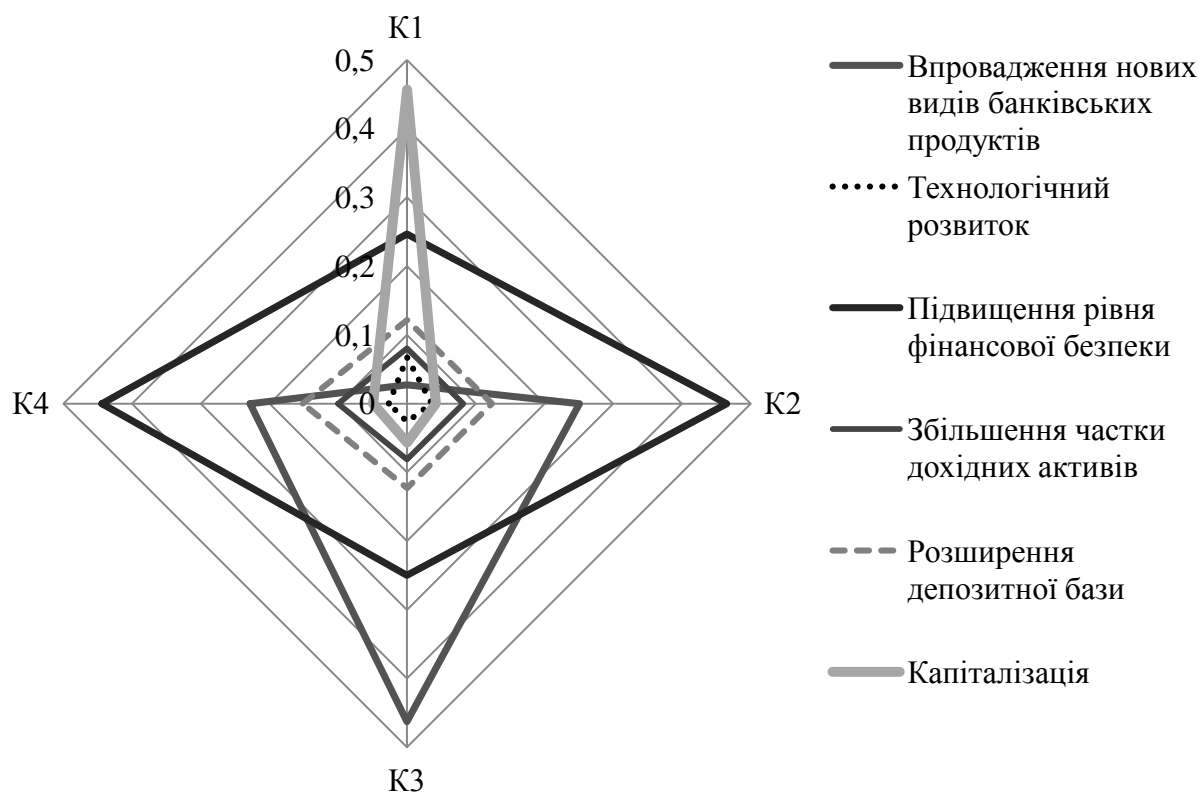

Рис. 3.7. Значення пріоритетності альтернатив підвищення рівня фінансової стійкості банків за критеріями К1-К4

На рис. 3.7 зображена карта пріоритетності альтернатив щодо головної мети методу аналізу ієрархій, а саме підвищення фінансової стійкості банків. Найвищий пріоритет за кількома критеріями спостерігається для альтернативи підвищення рівня фінансової безпеки, а саме для критеріїв К2 та К4.

Наступним етапом є розрахунок глобального пріоритету для всіх альтернатив з урахуванням значимості критеріїв, він розраховується перемноженням матриці пріоритетів альтернатив для кожного критерію на матрицю пріоритетності критеріїв.

За допомогою розрахунку глобального пріоритету для кожної альтернативи можна сформуванати певний рейтинг для якнайшвидшого, якісного та результативного способу підвищення фінансової стійкості банків.

Процес розрахунку глобальної пріоритетності представлений на рис. 3.8, де зображене попарне перемноження двох основних матриць альтернатив та критеріїв.

$$\begin{pmatrix} 0,03 & 0,25 & 0,46 & 0,23 \\ 0,07 & 0,04 & 0,03 & 0,03 \\ 0,25 & 0,47 & 0,25 & 0,44 \\ 0,08 & 0,08 & 0,08 & 0,10 \\ 0,12 & 0,12 & 0,12 & 0,15 \\ 0,46 & 0,04 & 0,06 & 0,05 \end{pmatrix} * \begin{pmatrix} 0,56 \\ 0,26 \\ 0,12 \\ 0,06 \end{pmatrix} = \begin{pmatrix} 0,15 \\ 0,05 \\ 0,32 \\ 0,08 \\ 0,12 \\ 0,28 \end{pmatrix}$$

Рис. 3.8. Матриця векторів пріоритетів альтернатив підвищення фінансової стійкості банків

Як видно з рис. 3.8, найвищими серед розрахованих показників є 0,32 та 0,28, інші мають більш низьку пріоритетність. Для того, щоб більш наглядно ознайомитися з результатами розрахунку глобальної пріоритетності надано рис. 3.9, який відображає глобальну пріоритетність альтернатив.

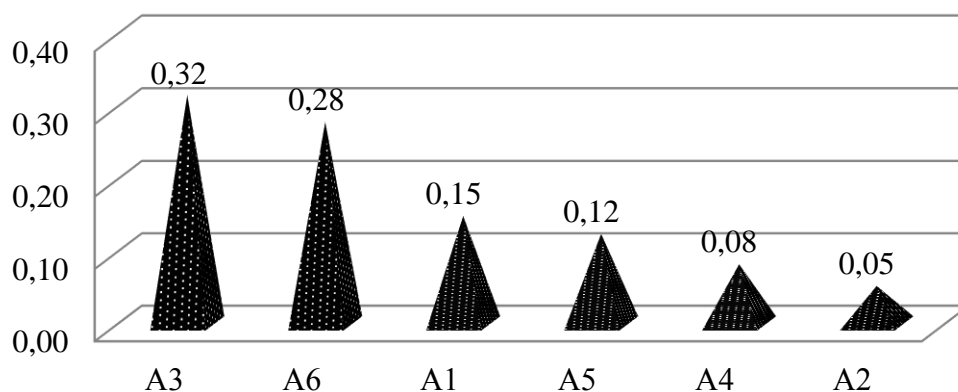

Рис. 3.8. Значення глобальної пріоритетності вибору альтернатив підвищення фінансової стійкості банків

Дані, що наведені на рис. 3.8, свідчать про те, що найвищий рівень пріоритетності (0,32) в процесі підвищення рівня фінансової стійкості банків належить альтернативі А3 – підвищення рівня фінансової безпеки банку. Ця альтернатива є дешевою та швидкою за створенням, є дещо складнішою за деякі альтернативи та за результативністю не дає точного результату, який би

свідчив про швидке підвищення фінансової стійкості банку. Фінансова безпека є важливим процесом для банківської діяльності, та, взагалі, є основною складовою фінансової стійкості банків, адже вона допомагає на ранніх стадіях визначити ризики для банку, що можуть негативно вплинути на подальшу діяльність установи.

Наступною за пріоритетністю виступає капіталізація – А6 (0,28), яка хоч і є складною в реалізації, більш довготривалою, але все ж таки є найрезультативнішою альтернативою, адже якщо установа повністю забезпечена необхідним рівнем капіталу, то таке явище свідчитиме про її фінансову стійкість та готовність протистояти певним ризикам, які загрожують банківській системі. Наступні альтернативи є не такими пріоритетними, адже значення глобальної пріоритетності є меншими за попередньо згадані.

Метод аналізу ієрархій враховує експертні оцінки в процесі управління та прийняття рішень. Для пошуку найбільш пріоритетних альтернатив щодо підвищення рівня фінансової стійкості банків можна розширювати перелік критеріїв та способів, що задовольняють головну мету. Також можна додавати набір додаткових критеріїв або рівнів, що буде вдосконалювати процес оцінки альтернатив та якісніше впливатиме на розробку плану дій щодо підвищення фінансової стійкості банківської установи окремо або банківської системи загалом.

3.3. Удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю банків

Досить складною є проблема управління фінансовою стійкістю банків, адже менеджмент кожної установи розробляє певні принципи функціонування установи, її цілі та загальна стратегія, реагування на підвищений ризик, що призводить до зміцнення або ж сповільнення процесу фінансової стійкості. Навіть в розвинутих країнах світу дана проблема може бути актуальною, тому є необхідним розробка системи ефективного управління фінансової стійкості, що має бути стратегічною ціллю кожної банківської установи.

Стійкий розвиток банківської системи забезпечується стратегічними цілями та управлінням установи, цим самим підвищується конкурентоспроможність банку, підтримується належний рівень платоспроможності, прибутковості, ліквідності та інших важливих складових діяльності банківських установ.

Кожна банківська установа повинна слідувати певним управлінським рішенням, які будуть сприяти забезпеченню фінансової стійкості та підвищення її рівня.

Стратегічне управління банківською установою характеризується наявністю новітньої методологічної концепції, а саме «стратегічної карти», яка забезпечує поєднання системи оцінки ефективності менеджменту та розробки і реалізації стратегії банку. Тому в даному розділі одним із способів покращення моделі управління фінансової стійкості банків є побудова стратегічної карти [52].

Для побудови стратегічної карти необхідно визначити для кожного виду діяльності банку конкретні стратегічні цілі та виявити причинно-наслідковий зв'язок між ними. Тому можна стверджувати, що всі сформовані цілі взаємопов'язані та створюють єдиний план розвитку установи, відображаючи загальну стратегію банку, його тактику дій. Одним з призначень даної концепції є те, що вона направлена на поширення даної стратегії серед працівників установи, тобто призначення та відповідальність кожного працівника перед стратегічними цілями банку.

Також важливим є те, що при складанні стратегічної карти варто спиратися не тільки на фінансові показники, а звертати увагу і на нефінансові, які в поєднанні з першими забезпечать більш точне прогнозування розвитку банку. Для більш точної реалізації стратегічних цілей необхідно враховувати комплекс показників, тобто створити збалансовану систему, яка вказуватиме на певні питання, які повинні бути вирішені, а саме: джерело зростання доходу банку; визначення клієнтів банку, які сприяють отриманню доходу; бізнес-процеси, які потребують вдосконалення; напрям роботи з персоналом; розвиток корпоративної культури установи.

Загальна стратегія банку повинна орієнтуватися на різні сфери діяльності установи, щоб представити повну картину подальшого покращення.

За теорією Р. Каплана та Д. Нортонна збалансована система показників представляє чотири взаємопов'язані головні складові [45]:

фінасова: ціль даної складової – представити результат успішної стратегії, тобто зростання прибутковості чи доходів банку;

клієнтська: визначається цільовий сегмент споживчого ринку, метою якого є опис можливої тактики;

внутрішня: пропонування засобів підвищення продуктивності банківської установи, завдяки скороченню витрат та вдосконалення процесів;

навчання й розвиток: передбачає розвиток людського, інформаційного та організаційного капіталу для реалізації надання споживчої пропозиції.

Враховуючи вище названі складові, які входять до стратегічної карти, можна сказати, що вони є взаємопов'язаними, адже персонал, який є кваліфікованим та мотивованим, буде використовувати можливі ресурси банку для забезпечення необхідних бізнес-процесів, котрі будуть задовольняти потреби клієнтів, розкривати конкурентні переваги банку, цим самим сприяти отриманню фінансових результатів діяльності, а це головна складова підтримки фінансової стійкості банку. На рис. 3.9 побудована стратегічна карта, в якій сформовані цілі для чотирьох складових та представлений зв'язок між ними.

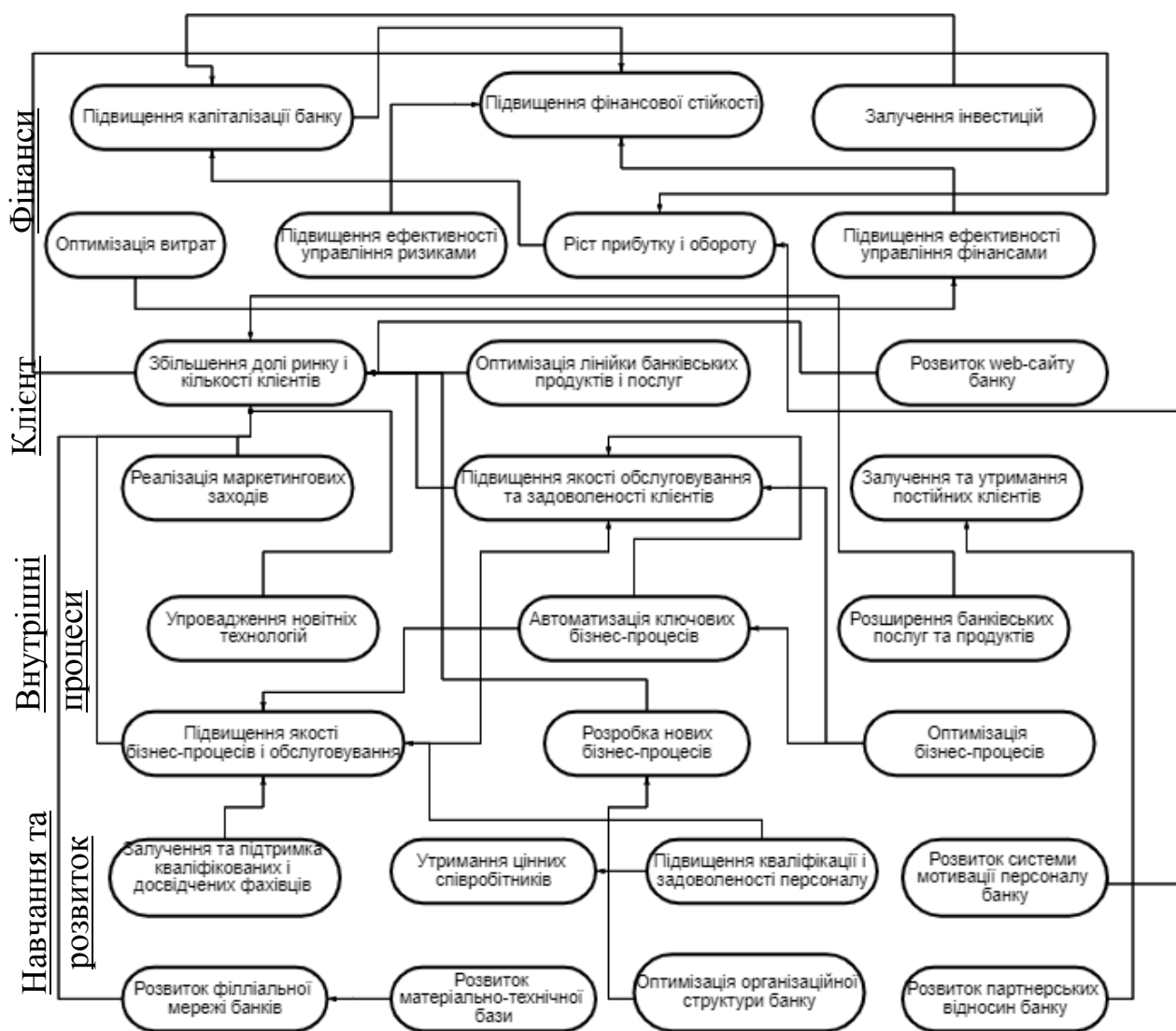

Рис. 3.9. Стратегічна карта забезпечення фінансової стійкості банку

На рис. 3.9. зображена стратегічна карта банку для забезпечення фінансової стійкості банку, яка була створена на підґрунті онлайн-сервісу Programforyou [99]. Даний редактор був обраний для полегшення побудови складної блок-схеми. Як бачимо з рис. 3.9 по ліву сторону розміщені головні складові стратегічної карти, а саме: фінанси, клієнти, внутрішні процеси, навчання та розвиток.

Основна мета побудови стратегічної карти – це підвищення рівня фінансової стійкості банківської установи, шляхом розкриття його конкурентних переваг, через надання якісних послуг клієнтам, задоволення їх потреб. Такий підхід сприятиме підвищенню рівня прибутковості, покращення загального фінансового стану установи, на підставі цього персонал отримуватиме більш гідну платню, яка буде схилити до реалізації свого потенціалу [65].

Розробка певної стратегії для якої виокремлюються необхідні цілі, які сприятимуть реалізації даної стратегії є завданням стратегічної карти. В даному випадку основна стратегія, яка представлена на стратегічній карті направлена як на забезпечення фінансової стійкості банків, так і на підтримку її рівня.

Складова «навчання та розвиток» відповідає за цілі банківської установи, які направлені на персонал, а саме утримку цінних співробітників, які будуть необхідні банку для підтримки та вдосконалення внутрішніх процесів установи. Також важливою ціллю є залучення нових кваліфікованих і досвідчених фахівців, які пов'язані з підвищенням якості бізнес-процесів і обслуговування. Щоб утримати персонал банківської установи необхідно віднайти гідну мотивацію до роботи, вчасно запроваджувати тренінгові заняття та підвищення кваліфікації для розвитку співробітників. Як вже було зазначено, персонал, який змотивований на гідну працю, дасть поштовх до збільшення прибутку та обороту. В дану категорію входить також і розвиток, що стосується діяльності банку, до неї відносять такі цілі:

- розвиток філіальної мережі, який взаємопов'язаний з підвищенням долі на ринку та кількості клієнтів;

- розвиток матеріально-технічної бази;

- оптимізація організаційної структури банку, має причинно-наслідкові зв'язки з розробкою нових бізнес-процесів;

- розвиток партнерських відносин банку, який також сприятиме залученню клієнтів.

Тож варто зазначити, що складова «навчання та розвиток» тісно пов'язана із здійсненням внутрішніх процесів банку. Завданням складової «внутрішні процеси» є формулювання способів, які допомагають реалізувати вибрану стратегію. В нашому випадку це розробка нових та оптимізація вже існуючих бізнес-процесів, підвищення їх якості. Також входить упровадження новітніх технологій розширення банківських продуктів та послуг. Дані цілі мають тісний зв'язок із збільшенням долі на ринку та кількості клієнтів та підвищення якості обслуговування клієнтів.

Категорія «клієнти» описує можливу стратегію, а саме направлена на цільових клієнтів банку та пропозиції щодо них. До неї входить вплив маркетингових заходів, оптимізацію лінійки банківських продуктів та послуг, включає також розвиток web-сайту установи, цим самим вони мають тісний зв'язок з ціллю зростання долі на ринку та кількості клієнтів. Але все ж таки, складова «клієнти» найбільше пов'язана саме з клієнтами банківської установи. Залучення та утримання постійних клієнтів, підвищення рівня обслуговування та задоволеності клієнтів сприяють виконанню наступної головної цілі даної категорії – зростання долі ринку і кількості клієнтів.

Цілями фінансової складової є фінансові результати, які можна досягти за рахунок підтримки обраної стратегії, тобто підвищення рівня фінансової стійкості банківської установи. До таких цілей віднесено ріст прибутку і обороту, підвищення капіталізації банку, залучення інвестицій, оптимізація витрат, підвищення ефективності управління фінансами та можливими ризиками, які можуть вплинути на діяльність установи.

Тому формуючи стратегічну карту кожна установа повинна продумувати наперед, які цілі повинні бути досягнуті, повинен бути зіставлений план та необхідні завдання, які встановлюються для кожної складової окремо, але все ж таки мають між собою причинно-наслідковий зв'язок.

Побудова стратегічної карти є важливим етапом для ефективного забезпечення підтримки виконання стратегії на всіх рівнях функціонування банку. За допомогою стратегічної карти правління банку доносить до кожного співробітника або ж до підрозділу важливість виконання тих чи інших завдань на шляху до головної мети – фінансова стійкість установи [65].

Фінансова стійкість будь-якої установи значною мірою залежить від рівня управління усіма елементами діяльності банку. Враховуючи фактори, які впливають на фінансову стійкість, їх масштабність та до яких наслідків вони

можуть привести, автором виділено чотири напрямки покращення рівня фінансової стійкості банку, які представлені на рис. 3.10.

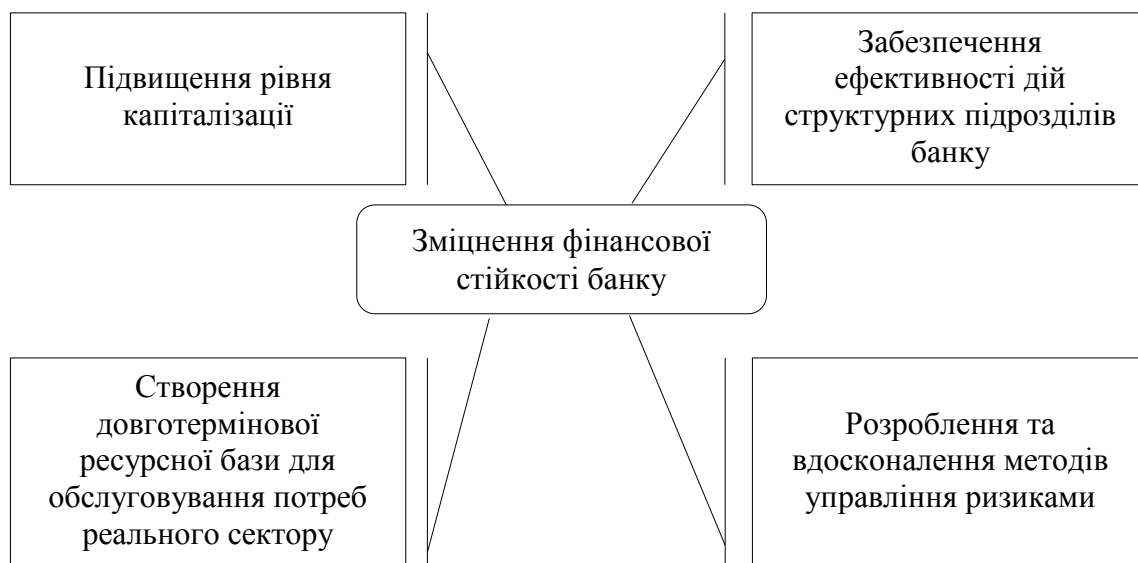

Рис. 3.10. Напрямки зміцнення фінансової стійкості банку

Як видно з рис. 3.10., напрямків щодо підтримки на належному рівні та зміцнення фінансової стійкості є чимало і до кожного з них банківська установа повинна підбирати комплексні заходи, які будуть сприяти створенню оптимальних умов для розвитку банку.

Перший з методів – це підвищення капіталізації, який забезпечується шляхом вдосконалення методів управління власним капіталом, який в свою чергу являється пріоритетним елементом в формуванні стійкості банківської установи. З досліджень виявлено, що основним фактором збільшення рівня капіталу є генерування чистого прибутку [24, 25, 66], який значною мірою залежить від інвестиційної та дивідендної політики банку.

Також банки більшою мірою для збільшення обсягу власного капіталу використовують зовнішні джерела, а саме: емісія боргових зобов'язань та акцій, оренда нерухомості, продаж активів.

Наступним з методів зміцнення фінансової стійкості банку є створення довготермінової ресурсної бази для обслуговування реального сектору. Це важливе завдання для банківських установ, адже строкові кошти повинно стабільно злучатися банком, збільшуватися в розмірах, залучати нових клієнтів, адже саме ці кошти будуть направлені на кредитування, що ж основною

банківською операцію, за рахунок якої отримується дохід. В даному випадку є прив'язка з наступним методом, а саме стосовно ефективності дій структурних підрозділів, які повинні слідкувати як за процесом залучення нових клієнтів, так і за утримкою потенційних.

Останнім та не менш важливим напрямком є розроблення та вдосконалення управління ризиками банку. Якщо банк позитивно справляється з усуненням негативного впливу ризиків, здатен регулювати їх, то в даному випадку можна свідчити про уміння банку підтримувати стабільність установи, якщо ж навпаки, то негативний вплив від банківських ризиків відображається саме на фінансовій стійкості банку.

Ризиків щодо банківської діяльності є чимало, основних та тих, що можуть суттєво вплинути на рівень фінансової стійкості установи налічують шість, а саме [19, 37, 67, 40, 53]:

кредитний – спричиняє зниження якості активів, підвищує можливість втрат банку;

відсотковий та валютний ризики – можуть привести до низької прибутковості, знизити якість активів;

операційний ризик – спричиняє недоотримання прибутку;

ринковий ризик та ризик ліквідності – можуть спричинити проблеми з виконанням власних зобов'язань.

Для того щоб попередити негативні наслідки впливу вищезазначених ризиків, менеджмент банківської установи повинен швидко реагувати, оцінювати та аналізувати стан ризикованості для діяльності банку. Кожен етап діяльності банківської установи повинен охоплювати управління ризиками.

Більшість науковців, стверджують, що установи повинні вміти мінімізувати рівень ризикованості, для цього створено такі методи: диверсифікація, резервування, страхування, лімітування та хеджування. Всі ці методи направлені на мінімізацію того негативного впливу на діяльність банку, що може вчинити той чи інший ризик.

Мета покращити фінансову стійкість банку не є завданням лише банківської установи, це ще стосується органів державної влади та НБУ.

Органи державної влади також повинні здійснювати моніторинг ризикованості банківських установ, слідкувати за функціонуванням установ. НБУ впроваджує нормативи, необхідні показники для оцінки фінансової стійкості, які з кожним роком зазнають певних змін та покращень, проводить

роботу стосовно перевірки установ банківської системи щодо підтримки їх рівня фінансової стійкості.

Шляхи зміцнення фінансової стійкості банків передбачають формування певного плану дій, вдосконалення інструментів фінансової стійкості, які повинні враховувати не лише вітчизняні особливості розвитку фінансового сектору, а й зарубіжної банківської практики.

Підсумовуючи вище викладене, надійність та стійкість банківської установи є результатом ефективного управління банківської діяльності, яке регулюється як менеджментом банку, так НБУ і органами державної влади, які в комплексі створюють стійку банківську систему України.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 3

Процес удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю визначається своєю важливістю для кожного банку окремо та для банківської системи. Тому дане питання є актуальним для дослідження, адже чим більше уваги приділяється процесу зміцнення та підвищення рівня фінансової стійкості банківських установ, тим безпечнішим та ефективним буде фінансовий ринок.

В розділі використано кластерний аналіз вітчизняних банків, на основі методу К-середніх, задля створення певних груп, які характеризуються різним рівнем фінансової стійкості. Визначено, що системні банки України належать до абсолютно фінансово стійких банків, що характеризує їх діяльність ефективною, та нагляд за ними з банку НБУ повноцінним та цілісним.

Також для візуалізації результатів кластеризації використано карту самоорганізації Кохонена, яка представляє собою карту кластерів, компонентні площини по кожній факторній ознаці, площину з розташуванням кожного аналізованого банку в кластерах. Перевагою даного методу є наглядність складного процесу кластеризації, виокремлення певних груп схожих за окремими показниками фінансової стійкості та можливість аналізувати великомасштабні дані, в даному випадку це коефіцієнти банківської системи для фінансової стійкості.

Для того, щоб визначити пріоритетні шляхи підвищення фінансової стійкості банків використано метод аналізу ієрархій, який використовується в процесі прийняття рішень. В методі виділено критерії (швидкість, результативність, витратність, складність) та альтернативи (впровадження нових видів банківських продуктів та послуг, розширення депозитної бази, капіталізація, підвищення рівня фінансової безпеки, інноваційний розвиток, збільшення частки дохідних активів). При розрахунку глобальної пріоритетності альтернатив визначено, що підвищення фінансової безпеки банку є найшвидшим та найдешевшим способом підвищення фінансової стійкості, також майже поряд з ним знаходиться розраховане значення пріоритетності для капіталізації банку, що є більш результативним процесом.

Удосконалення процесу управління фінансової стійкості передбачає пошук новітніх способів для більш ефективної діяльності банківських установ та їх готовність протистояти кризовим явищам.

ВИСНОВКИ

У дипломній роботі проведено дослідження теоретичних засад, практичних аспектів та розроблено вдосконалення процесу управління фінансовою стійкістю банку.

В результаті аналізу сутності поняття «фінансова стійкість банку» на основі контент-аналізу визначено, що це компонент можливостей банку, який на основі певного набору показників, які характеризуються відповідністю щодо нормативного значення, може протистояти та мінімізувати ризики, які можуть бути неочікуваними та приносити негативний вплив на діяльність банку. Метод контент-аналізу надав можливість систематизувати твердження науковців та отримати цілісну характеристику поняття фінансова стійкість банку.

Досліджуючи фактори, які впливають на рівень фінансової стійкості банків, визначено, що вони поділяються на зовнішні та внутрішні, тобто ті, які стосуються ситуації в країні та ті, що стосуються діяльності окремого банку. Не можна виділити фактори, які б найбільше впливали на фінансову стійкість банку, адже дослідженню підлягають всі фактори впливу.

Процес управління активами і пасивами набуває великого значення як для окремих банків, так і банківської системи загалом. Для фінансової стійкості це також є основний елемент в її забезпеченні, адже чим більше ризиків усвідомлює банк у своїй діяльності, чим грамотніше може бути побудована система управління ними в банку, тим надійнішим він може вважатися. Спостерігається суттєвий взаємозв'язок між управлінням активами та пасивами і фінансовою стійкістю банків, адже за допомогою інструментів, які включають методи моделювання структурою балансу та управління певними ризиками, ставлячи за мету максимізувати прибутки та мінімізувати ризики, банк досягає стійкого фінансового стану.

Розглянувши підходи до побудови системи управління фінансовою стійкістю банку, побудовано концептуальну модель, яка характеризує основні орієнтири банку в управлінні фінансової стійкості банку.

Система управління фінансовою стійкістю банку містить об'єкт управління, тобто капітал, ліквідність, прибутковість, активи та пасиви, який включає ризики, щодо кожного об'єкту. Методологія забезпечення фінансової стійкості банків, яка також є елементом моделі, направлена на системний аналіз

та характеристику забезпечення фінансової стійкості. Також важливим елементом моделі є фінансова безпека банку, що займається виявленням та ліквідацією ризиків для установи, мінімізації негативних дій. Не менш важливою складовою управління фінансовою стійкістю банку є антикризове управління.

В дипломній роботі проаналізовано загальну фінансово-економічну характеристику банку (на прикладі бази переддипломної практики АТ «Укрсиббанк»). Здійснено аналіз активних та пасивних операцій банку та аналіз показників ефективності діяльності.

Аналіз фінансового стану АТ «Укрсиббанк» продемонстрував напрямок банку на забезпечення прибутковості, адже більшу частину ресурсів він спрямовує в дохідні операції, що є позитивним явищем для функціонування установи.

АТ «Укрсиббанк» є банком, який характеризується значним рівнем довіри населення, адже в ході дослідження визначено тенденцію до збільшення депозитів фізичних осіб.

Дослідження зарубіжних підходів щодо оцінки фінансової стійкості банку, визначено, що країни світу користуються досить різними методиками. В Україні більш поширеними є коефіцієнтний метод, який стосується більше внутрішнього середовища банку, тобто його діяльності, та стрес-тестування, яке використовується зовнішнім середовищем, а саме НБУ для оцінки фінансової стійкості банківської системи.

Так як популярним методом оцінки фінансової стійкості банків є коефіцієнтний підхід, то в роботі здійснено його розрахунок для бази переддипломної практики, а саме АТ «Укрсиббанк». Визначено, що банк є абсолютно фінансово стійким, може вчасно розрахуватися за своїми зобов'язаннями та протидіяти можливим ризикам.

На основі таксономічного показника, який розрахований для системно важливих банків, проведено рейтингування банків за фінансовою стійкістю. Таксономічний показник включав коефіцієнти найважливіших складових, які впливають на фінансову стійкість – ліквідність, ділова активність активів та пасивів, капітальна стійкість та прибутковість. Найбільш фінансово стійким за даними з розрахунків виявився АТ «Укрсиббанк», який характеризувався високими показниками надійності, забезпеченості та захищеності капіталу, достатнім рівнем ліквідності.

На основі використання методу кластеризації проведено дослідження фінансової стійкості банківської системи. Виділено 5 кластерів, які характеризуються різними рівнями фінансової стійкості. Факторними ознаками за якими здійснювався процес кластеризації стали 10 коефіцієнтів, що характеризують складові фінансової стійкості – капітал, ліквідність, активи та пасиви, прибутковість. Визначено, що системно важливі банки, що суттєво впливають на банківську систему, відносяться до кластеру абсолютно стійких банків, що показує ефективність роботи установ та їх відповідність статусу системно важливих. Банкам, які увійшли до кластерів фінансово нестійких надано рекомендації щодо покращення їх становища.

Для візуалізації кластеризації використано метод побудови нейронних мереж на основі карти Кохонена, яка містить компонентну площину розташування банків України відповідно сформованим кластерам та областям фінансової стійкості різних рівнів. Даний метод дозволив оцінити розташування кожного банку окремо по кожній факторній ознаці. Основною картою є площина кластерів, де вказано області, які характеризують оцінку показників фінансової стійкості.

Для вдосконалення процесу управління фінансовою стійкістю банку використано метод аналізу ієрархій, який визначив найбільш пріоритетний напрямок щодо підвищення фінансової стійкості банку, а саме підвищення рівня фінансової безпеки, що виявився найшвидшим та менш витратним для банківської установи.

В дипломній роботі щодо управління фінансовою стійкістю банку автором запропоновано розробку стратегічної карти, головною цілю якої – забезпечення фінансової стійкості банку. Стратегічна карта включає чотири рівні (фінанси, клієнти, внутрішні процеси, навчання та розвиток), які сприятимуть забезпеченню фінансової стійкості банку через виконання проміжних цілей на кожному рівні.

Оцінка та удосконалення процесу управління фінансовою стійкістю банків є необхідним завданням на сучасному етапі розвитку країни. Адже довіра населення до фінансового сектору формується, насамперед, з усвідомлення надійного фундаменту, який повинен будувати достатній рівень стійкості банківської системи.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про банки та банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 р. № 2121-III. Дата оновлення: 22.11.2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>
2. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679-XIV. Дата оновлення: 10.11.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14>
3. Про затвердження Положення про здійснення оцінки стійкості банків і банківської системи України : Положення Національного банку України від 22.12.2017 р. № 141. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0141500-17#n12>
4. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Інструкція Правління НБУ від 28.08.2001 р. № 368. *Законодавчі і нормативні акти з банківської діяльності*. 2001. № 10.
5. Про впровадження коефіцієнта покриття ліквідності : Постанова Національного банку України від 15 лютого 2018 р. № 13 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/v0013500-18>
6. Про запровадження коефіцієнта чистого стабільного фінансування (NSFR) : Постанова Національного банку України від 24 грудня 2019 р. № 158. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24122019_158
7. Про порядок регулювання діяльності банків в Україні : Постанова Національного банку України від 28 серпня 2001 р. № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01>
8. Аналіз банківської діяльності : навч.-метод. посіб. / за ред. І.М. Парасій-Вергуненко. Київ : КНЕУ, 2015. 347 с.
9. Барановський О.І. Стійкість банківської системи України. *Фінанси України*. 2007. № 9. С. 75–87.
10. Батковський В.А. Рейтингова оцінка діяльності банків. *Фінанси України*. 2004. № 5. С. 145–150.
11. Благун І.І. Аналіз чинників фінансової стійкості банківської системи. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. 2013. № 12(1). С. 10–16.
12. Благун І.І. Когнітивна модель розвитку банківської системи України. *Актуальні проблеми економіки*. 2013. №4(142). С. 209–217.

13. Бобиль В. Використання показників рівня якості управління ризиками в процесі оцінювання фінансового стану банку. URL: http://eadnurt.diit.edu.ua/bitstream/123456789/2081/1/Boby1_11.pdf. (дата звернення 17.09.2021).

14. Васькович І.М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2004. № 2. С. 40.

15. Васюренко О.В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків : навч. посіб. Київ : Знання, 2016. 463 с.

16. Вітлінський В., Пернарівський О. Фінансова стійкість як системна характеристика комерційного банку. *Банківська справа*. 2000. № 6. С. 48–51

17. Вітлінський В.В. Моделювання економіки : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2005. 408 с.

18. Внукова Н.М., Ачкасова С.А. Оцінка впливу моделі державного регулювання на розвиток ринку фінансових послуг. *Ринок фінансових послуг : погляд у майбутнє: монографія*. 2019. С. 80–101.

19. Внукова Н.М., Меньшова А.Ю. Управління ризиками кредитування в банку. URL: http://fk.khibs.edu.ua/pdf/2009_1/R1/12.pdf (дата звернення: 17.09.2021).

20. Вовк В.Я., Забезпечення фінансової стійкості банківської системи в умовах кризи. *Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції*. 2011. № 2. С. 41–44

21. Волкова В.В. Волкова Н.І., Чорна О.М. Управління ліквідністю як складова фінансової стійкості. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики*. 2011. № 1. С. 54–60.

22. Вольська С.П. Порівняльна характеристика методів оцінювання фінансової стійкості банку. *Серія Економічні Науки*. 2015. №10(1). С. 178–181.

23. Гамза В.А., Ткачук И.Б. Безопасность банковской деятельности : учебник. Москва : Маркет ДС, 2006. 424 с.

24. Гарбар Є.С. Альтернативні шляхи капіталізації банку під час значного дефіциту грошових ресурсів. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2016. № 2. С. 35–39.

25. Гасанов С.С. Державна підтримка капіталізації та реорганізації банків за участю держави в капіталі. Зарубіжний досвід та вітчизняна практика : монографія. Київ : «Академія фінансового управління», 2016. 128 с.

26. Герасимович А. М. Коефіцієнтний аналіз ліквідності балансу банку. *Вісник КЕФ КНЕУ імені В. Гетьмана*. 2011. № 1. С. 17–26.

27. Гірняк В.В., Путьківський Т.А. Управління ліквідністю банків за умов економічної нестабільності. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2018. № 22. С. 766–773.

28. Гладинець Н.Ю. Фінансова стійкість банківської системи України та особливості її забезпечення в умовах кризових явищ. *Економічний простір*. 2015. № 94. С. 152–161.

29. Глушко О.В. Фінансова стійкість як категорійне поняття. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2011. № 21. С. 171–175.

30. Гумен І. Складові банківських рейтингів: науково-практичний аспект. *Вісник Національного банку України*. 2000. № 1. С. 57–60.

31. Далгич К. В. Напрями вдосконалення банківської системи України. *Фінансовий простір*. 2016. № 4. С. 31–37.

32. Дзюблюк О.В. Фінансова стійкість банків як основа ефективного функціонування кредитної системи : монографія. – Тернопіль, 2009. – 316 с.

33. Дмитришин Л.І., Благун І.І. Розробка механізму формування стратегій управління банківською системою України. *Бізнес Інформ*. 2014. № 11. С. 238–245.

34. Довгаль Ю.С., Чамара Р.О. Сутність фінансової стійкості комерційного банку та ефективні шляхи її забезпечення. URL: <https://fp.cibs.ubs.edu.ua/files/1501/15djssfs.pdf>. (дата звернення: 14.09.2021).

35. Довгань Ж.М. Систематизація наукових поглядів на сутність фінансової стійкості банків. *Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України : зб. наук. праць*. 2011. № 32. С. 100–106.

36. Дубров А.М. Многомерные статистические методы : учебник / под ред. А.М. Дубров, В.С. Мхитарян, Л.И. Трошин. Москва : Финансы и статистика, 1998. 350 с.

37. Єпіфанов А.О. Управління ризиками банків : монографія у 2 томах. Суми : «Університет банківської справи Національного банку України», 2015. 299 с.

38. Єріс Л.М. Комплексний аналіз якості активів банку. *Вісник Дніпропетровського університету. Серія «Економіка»*. URL: <http://vestnikdnu.com.ua/archi ve/201851/14.htm> (дата звернення: 06.10.2021).

39. Єфремова Н.Ф., Золотарьова О.В., Грозан Ж.О. Фінансова стійкість сучасного комерційного банку та її основні елементи. *Економічний простір*. 2011. № 52/1. С. 149–158.

40. Заруцька О.П. Управління ризиками – провідний чинник фінансової стійкості вітчизняних банків. *Фінанси України*. 2006. № 3. С. 94–106
41. Зверяков М.І. Управління фінансовою стійкістю банків : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2018. 520 с.
42. Зубова В.В., Шевченко Т.О. Аналіз основних показників розвитку банківської системи України. *Ефективна економіка*. 2018. № 5. С. 10–13.
43. Зубок М.І. Безпека банківської діяльності : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2002. 190 с.
44. Иванов В.В. Анализ надежности банка : практ. пособ. Москва : Русская Деловая Литература, 1996. 320 с.
45. Каплан Роберт С. Стратегические карты. Трансформация нематериальных активов в материальные результаты : учебник / под ред. С. Роберт Каплан, П. Дейвид Нортон ; пер. с англ. Москва : ОлимпБизнес, 2005. 512 с.
46. Карчева Г.Т. Стійкість та потенціал банківської системи України. *Науковий вісник ЧДІЕУ*. 2011. № 1. С. 155–163.
47. Кобринь С. С. Управління фінансовою стійкістю комерційного банку в умовах фінансової кризи. *Наукові записки. Серія «Економіка»*. 2011. № 16. С. 360–368
48. Коваленко В. В., Радова Н. В. Моніторинг фінансової стабільності банківської системи України. *Східна Європа. Економіка, бізнес та управління*. 2019. №2. С. 321–330.
49. Коваленко В. Ресурсний потенціал та інвестиційні можливості банків України. *Стратегічні пріоритети*. 2016. № 4(37). С. 73–83.
50. Коваленко В.В. Антикризове управління в забезпеченні фінансової стійкості банківської системи : монографія. Суми: УАБС НБУ, 2007. 198 с.
51. Коваленко В.В. Критеріальні ознаки фінансової стабільності банківської системи / В.В. Коваленко // Міжнародна банківська конкуренція: теорія і практика : збірник тез доповідей III Міжнародної науково-практичної конференції (15-16 травня 2008 р.). – Суми, 2008. – С. 51–53
52. Коваленко В.В. Стратегічне управління фінансовою стійкістю банківської системи: методологія і практика : монографія. Суми : ДВНЗ УАБС НБУ, 2010. 228 с.
53. Колодізев О.М., Чмутова І.М. Трансфертний підхід до мінімізації ризиків в процесі антикризового управління банком. *Вісник НБУ*. 2005. № 10.

С. 25–27.

54. Корженко К.А. Підходи до класифікації факторів, що впливають на стійкість банківської установи. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. №12 (1). С. 191–195.

55. Котковський В.С., Орлов В.В. Чинники забезпечення фінансової складової безпеки банківської діяльності. *Вісник економіки транспорту і промисловості*. 2012. № 38. С. 50–54

56. Кочетигова Т.В., Алейнік Т.В. Сутність та класифікація банківського ризику. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. №16. С. 56–59.

57. Кочетков В.М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах : монографія. Київ : Вид-во Європ. Університету, 2003. 300 с.

58. Кривошея Н.І. Ефективність формування та використання ресурсів банку. *Молодіжний економічний вісник ХНЕУ ім. С. Кузнеця*. 2019. № 11. С. 167–170.

59. Крухмаль О.В. Оцінка фінансової стійкості на підставі визначення критеріїв динаміки стабільної діяльності банку. *Актуальні проблеми економіки: Науковий економічний журнал*. 2018. №9. С. 43–50.

60. Левицький В.В. Управління фінансовою стійкістю комерційного банку. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2011_50/36.htm (дата звернення: 12.10.2021).

61. Лисенко О.В. Інтегральна рейтингова модель оцінки фінансового стану банків. *Ефективна економіка*. 2012. №9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=228> (дата звернення: 15.10.2021).

62. Литвинюк О.В. Необхідність формування сучасного механізму управління активами та пасивами банківських установ. *Вісник Одеського національного університету. Економіка*. 2013. №1 (1). С. 226–229.

63. Лісова Н.О., Лісова Г.О., Свірська Н.О. Стратегічна карта BSC: теорія та практика. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2009. № 4. С. 90–94.

64. Масленченков Ю.С. Устойчивость коммерческого. *Бюллетень финансовой информации*. 1997. № 4 (23). С. 48–55.

65. Недосекин А.О. Карта банковских рисков как зеркало системы стратегических показателей. URL: www.ifel.ru/br5/2.pdf (дата звернення: 12.11.2021).

66. Осадчий Є.С. Напрями капіталізації банківських установ за участі

держави. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2018. № 16. С. 41–45.

67. Островська Н.С. Формування системи контролінгу ризиків у банку. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2016. № 4 (8). С. 135–144.

68. Побережний С.М., Пластун О.Л., Болгар Т.М. Фінансова безпека банківської діяльності : навч. посіб. Суми : ДВНЗ «УАБС НБУ», 2010. 112 с.

69. Погореленко Н.П., Остроушко М.В. Забезпечення фінансової стабільності банківського сектора України в сучасних умовах. *Бізнес Інформ*. 2013. № 12. С. 306–311.

70. Рац О.М. Напрями удосконалення організації антикризового банківського управління в банківських установах України. *Регіональна економіка та управління*. 2020. № 2 (28). С. 98–103.

71. Рисін В.В. Формування та розміщення довгострокових ресурсів банків в Україні : монографія. Київ : УБС НБУ, 2008. 234 с.

72. Русіна Ю.О., Легейда А.Г. Забезпечення фінансової стійкості комерційного банку. *International scientific journal*. 2015. № 2. С. 87–90.

73. Святко С.А., Міллер Р. І. Аналіз і оцінка фінансової стійкості банку як необхідна умова ефективного банківського менеджменту. *Фінанси України*. 2001. № 8. С. 48–54.

74. Склеповий Є.В. Складові стійкості комерційного банку. *Фінанси України*. 2017. №5. С. 138–143.

75. Смоляк В.А., Кузенко О.Л., Теоретичні підходи до визначення фінансової стійкості банку. *Управління ризиком*. 2011. № 5. С. 45–46

76. Ткачова А.В. Теоретичні аспекти інформаційного забезпечення аналізу фінансово-економічної стійкості банку. *Управління розвитком*. 2012. № 2. С. 86–88.

77. Ткачова О.К. Метод Сааті при прийнятті управлінських рішень. *Економіка та підприємництво*. 2015. № 4 (85). С. 52-56.

78. Худа О. Механізм управління фінансовою стійкістю комерційних банків. URL: <http://libfor.com/index.php?newsid=1133> (дата звернення: 25.09.2021).

79. Черничко С.Ф., Черничко С.С., Пелехач І.І. Банківський сектор економіки України: огляд основних тенденцій і перспектив розвитку. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Серія Економіка*. 2017. № 2(8). С.182–189

80. Чмутова І.М. Аналіз банківської діяльності: конспект лекцій / І. М. Чмутова; Харк. нац. екон. ун-т. - Х., 2009. - 255 с
81. Шварц О. В. Удосконалення інструментарію управління активами і пасивами банку в умовах фінансової нестабільності. *Світ фінансів*. 2011. № 4. С. 33–39.
82. Шиллер Р.І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення : навч. посіб. Київ : Наукова думка, 2000. 158 с.
83. Юрчишена Л.В., Подолян С.В. Оцінка фінансової стійкості комерційного банку. *Регіональна бізнес економіка та управління*. 2013. № 3. С. 72–79.
84. Ямкова Ю.А., Павлюк К.В. Сутність фінансової стійкості комерційного банку. *Наука й економіка*. 2011. № 2. С. 52–58.
85. Bezrodna O., Rats O., Ostapenko V., Assessment of the efficiency of strategic bank management: theoretical and methodical aspects. *Innovative tools for socio-economic systems' development*. 2019. P. 182–188.
86. Bezrodna O.S., Lesik V.O. Teoretyko-metodychni aspekty ocinjuvannja finansovoi' stabil'nosti bankivs'koi' systemy. *Problems of Economy*. 2017. №2. P. 251–263.
87. Borio C. and Lowe P. Assessing the risk of banking crises. *BIS Quarterly Review*. 2002. P. 43–54.
88. Carson C. S. and Ingves S. Financial Soundness Indicators. *International Monetary Fund*. № 5. 2003. P 43.
89. Chmutova I.M., Biliaieva V.Yu. Indicators of Financial Stability of the Ukrainian Banking System. *International Journal of Managerial Studies and Research (IJMSR)*. 2015. № 3. P. 95–103.
90. Cihak M. Bank Profitability and Financial Stability. *International Monetary Fund*. 2019. P. 2–50
91. Denysova T. V., Hrebenikova O. V. Creation of monitoring system as a tool for ensuring the banking system financial stability . *Economic Development and the Legacy of Simon Kuznets : materials of the V scientific-practical conference : Theses of Reports*. 2020. P. 196–197.
92. Diakonova I. I. Study on Estimating the Level of Financial Stability as Component of the Mechanism for State Regulation of Banking System. *Business Inform*. 2015. № 1, P. 302–306.
93. Eden C. Cognitive mapping . *European Journal of Operational Research*.

1998. №36. P. 30–48.

94. Filippova Yu.O. A methodical approach to improvement of evaluation of financial soundness of the banking system. *Problems and perspectives of development of the banking system of Ukraine*. № 36. 2014. P. 271–281.

95. Flood M. The Application of Visual Analytics to Financial Stability Monitoring. *Journal of Financial Stability*. 2016. № 27. P. 180–197.

96. Kovalenko V. and Harkusha Yu., Theoretical and methodical approaches to evaluation of stability of the banking system. *NBU Bulletin*. № 9. 2013. P. 126–131

97. Kozlov V.I., Dominant indicators of banking crises: comparative analysis for countries with different levels of economy development. *Business Inform*. 2014. № 3, P. 351–358.

98. Pohorelenko N.P. and Ostroushko M.V., Ensuring Financial Stability of the Banking Sector of Ukraine under Modern Conditions. *Business Inform*. 2013. № 12, P. 306–311.

99. Programforyou: онлайн-сервіс. URL: <https://programforyou.ru/block-diagram-redactor> (дата звернення: 28.10.2021).

100. Офіційний сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua> (дата звернення: 11.10.2021).

101. Офіційний сайт АТ «УкрСиббанк». URL: <https://my.ukrsibbank.com/ua> (дата звернення: 07.10.2021).

ДОДАТКИ

Додаток А

Фінансова звітність АТ «УКРСИББАНК» за 2016-2020 рр.

Таблиця А.1

Звіт про фінансовий стан АТ «УКРСИББАНК» за 2016-2020 рр. (тис. грн.)

Стаття балансу	2016	2017	2018	2019	2020
АКТИВИ	45 344 453	46 022 702	52 043 061	53 196 707	72298433
Грошові кошти в касі	1 943 461	1 951 918	2 332 174	2 190 833	3559826
Кошти в НБУ та обов'язкові резерви	2 064 415	2 224 482	2 458 291	3 135 959	3042109
Кошти в інших фінансових установах	13 869 761	13 231 832	12 320 451	10 151 526	23502763
Деривативи	972	2 601	12 402	20 577	3398
Кредити та заборгованість клієнтів	20 678 612	22 221 404	26 137 962	21 371 168	21067038
Цінні папери та інвестиції	3 847 718	3 478 508	5 463 313	13 341 326	18309865
Майно та обладнання	1 036 945	1 088 645	1 199 684	1 230 895	1248969
Інвестиційна нерухомість	32 379	16 654	172	4	4
Нематеріальні активи	230 150	257 147	475 165	521 688	527888
Відстрочені податкові активи та передоплати з пот. податку на прибуток	1 081 320	745 698	445 469	609 829	329469
Активи, утримувані для продажу	-	-	212 880	-	268557
Інші активи	558 720	803 813	985 098	622 902	438547
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	41 518 638	40 532 047	45 273 241	46 338 707	64131296
Заборгованість перед іншими фінансовими установами	318 728	67 098	5 927	3 979	2947
Деривативи	60 527	7 196	7 387	702	4587
Кошти клієнтів	36 378 530	36 396 207	41 098 991	45 340 073	63007518
Зобов'язання з поточного податку на прибуток	1 800	-	-	4 263	850
Інші зобов'язання	928 468	952 678	1 094 043	740 342	1115394
Субординований борг	3 830 585	3 108 868	3 066 893	249 348	0
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	3 825 815	5 490 655	6 769 820	6 858 000	8167106
Статутний капітал	5 069 262	5 069 262	5 069 262	5 069 262	5069262
Емісійні різниці	811 229	811 229	811 229	811 229	811229
Резерви переоцінки	-2 804	981	981	981	0
Накопичений прибуток / (непокритий збиток)	-2 057 662	-397 119	881 501	968 424	2286615
Неконтрольована частка	5 790	6 302	6 847	8 104	31

Таблиця А.2

Звіт про прибутки або збитки та інші сукупні доходи за рік АТ «УКРСИББАНК» за 2016-2020 рр. (тис. грн.)

Стаття доходів/витрат	2016	2017	2018	2019	2020
Процентні доходи	4 035 257	3 260 901	4 585 740	5 246 913	3 958 139
Процентні витрати	(1 253 846)	(614 019)	(705 472)	(1 030 138)	(662 877)
Комісійні доходи	1 619 704	1 974 330	2 147 998	2 304 140	2 273 094
Комісійні витрати	(304 945)	(437 871)	(523 862)	(567 564)	(567 216)
Чистий прибуток від переоцінки іноземної валюти, торгових операцій з іноземною валютою	505 795	506 383	486 016	567 787	601 611
Чистий прибуток/(збиток) від операцій з фінансовими активами банку на продаж	7 344	(6 441)	-	-	17 764
Чистий прибуток/(збиток) від іншої діяльності	(7 744)	(63 008)	6 370	(79 927)	(29 531)
Зменшення корисності активів, утримуваних для продажу	-	-	(7 966)	-	-
Прибуток/(збиток) від інвестицій в асоційовані підприємства	32 928	(149 281)	42 333	-	-
Чисті доходи від банківської діяльності	4 634 493	4 470 994	6 031 157	6 441 211	5 590 984
Витрати, пов'язані з персоналом	(1 070 478)	(1 334 484)	(1 612 708)	(1 964 264)	(2 143 111)
Адміністративні та інші операційні витрати	(750 761)	(885 805)	(993 165)	(1 089 509)	(1 076 543)
Знос та амортизація приміщень, вдосконалення майна, обладнання та нематеріальних активів	(183 176)	(211 668)	(282 854)	(353 682)	(464 343)
Чисті операційні доходи	2 630 078	2 039 037	3 142 430	3 033 756	1 906 987
Резерв під очікувані збитки	(3 599 499)	(382 690)	121 282	(153 286)	(310 607)
Чисті операційні доходи/(витрати) з урахуванням резерву під очікувані збитки	(969 421)	1 656 347	3 263 712	2 880 470	1 596 987
Чисті доходи від необоротних активів	35 487	339 035	35 462	29 589	11 165
Прибуток/(збиток) до оподаткування	(933 934)	1 995 382	3 299 174	2 910 059	1 607 545
Витрати з податку на прибуток	(57 457)	(335 561)	(510 324)	(295 015)	(283 149)
Чистий прибуток/(збиток) за звітний період	(991 391)	1 659 821	2 788 850	2 615 044	1 324 396
Інший сукупний дохід, що підлягає перекласифікації в складі прибутку чи збитку:	(4 897)	6 130	-	-	-
Інвестиції в портфелі банку на продаж: - Переоцінка цінних паперів у портфелі банку на продаж	(4 897)	6 130	-	-	-
Усього сукупних доходів за звітний період	(996 288)	1 665 951	2 788 850	2 615 044	1 324 396
Прибуток/(збиток), який належить:					
Власникам Групи	(994 755)	1 661 654	2 788 304	2 613 787	1 323 617
Неконтрольованій частці	3 364	(1 833)	546	1 257	779
Прибуток/(збиток) за рік	(991 391)	1 659 821	2 788 850	2 615 044	1 324 396
Усього сукупних доходів/(витрат), які належать:					
Власникам Групи	(997 422)	1 665 439	2 788 304	2 613 787	1 323 617
Неконтрольованій частці	1 134	512	546	1 257	779
Усього сукупних доходів/(витрат) за рік	(996 288)	1 665 951	2 788 850	2 615 044	1 324 396

Додаток Б

Таблиця Б

Склад, динаміка та структура активів АТ «Укрсиббанк» за 2016-2020 рр.

Статті балансу	2016	2017	2018	2019	2020
1	2	3	4	5	6
АКТИВИ	45344453	46191234	52657156	53196707	72298433
Грошові кошти в касі	1943461	1951918	2332174	2190833	3559826
Абсолютне значення, тис. грн.	-	8457	380256	-141341	1368993
Темпи приросту,%	-	0,44	19,48	-6,06	62,49
% (структура)	-	4,23	4,43	4,12	4,92
Кошти в Національному банку України та обов'язкові резерви	2064415	2224482	2458291	3135959	3042109
Абсолютне значення, тис. грн.	-	160067	233809	677668	-93850
Темпи приросту,%	-	7,75	10,51	27,57	-2,99
% (структура)	-	4,82	4,67	5,90	4,21
Кошти в інших фінансових установах	13869761	13231832	12320451	10151526	23502763
Абсолютне значення, тис. грн.	-	-637929	-911381	-2168925	13351237
Темпи приросту,%	-	-4,60	-6,89	-17,60	131,52
% (структура)	-	28,65	23,40	19,08	32,51
Деривативи	972	2601	12402	20577	3398
Абсолютне значення, тис. грн.	-	1629	9801	8175	-17179
Темпи приросту,%	-	167,59	376,82	65,92	-83,49
% (структура)	-	0,01	0,02	0,04	0,00
Кредити та заборгованість клієнтів за амортизацією	20678612	22221404	26137962	21371168	21067038
Абсолютне значення, тис. грн.	-	1542792	3916558	-4766794	-304130
Темпи приросту,%	-	7,46	17,63	-18,24	-1,42
% (структура)	-	48,11	49,64	40,17	29,14
Цінні папери та інвестиції	3847718	3478508	5463313	13341326	18309865
Абсолютне значення, тис. грн.	-	-369210	1984805	7878013	4968539

Темпи приросту,%	-	-9,60	57,06	144,20	37,24
% (структура)	-	7,53	10,38	25,08	25,33
Майно та обладнання	1036945	1088645	1199684	1230895	1248969
Абсолютне значення, тис. грн.	-	51700	111039	31211	18074
Темпи приросту,%	-	4,99	10,20	2,60	1,47
% (структура)	-	2,36	2,28	2,31	1,73
Інвестиційна нерухомість	32379	16654	172	4	4
Абсолютне значення, тис. грн.	-	-15725	-16482	-168	0
Темпи приросту,%	-	-48,57	-98,97	-97,67	0,00
% (структура)	-	0,04	0,00	0,00	0,00
Нематеріальні активи	230150	257147	475165	521688	527888
Абсолютне значення, тис. грн.	-	26997	218018	46523	6200
Темпи приросту,%	-	11,73	84,78	9,79	1,19
% (структура)	-	0,56	0,90	0,98	0,73
Відстрочені податкові активи	1081320	745698	445469	609829	329469
Абсолютне значення, тис. грн.	-	-335622	-300229	164360	-280360
Темпи приросту,%	-	-31,04	-40,26	36,90	-45,97
% (структура)	-	1,61	0,85	1,15	0,46
Активи, утримувані для продажу	0	0	212880	0	268557
Абсолютне значення, тис. грн.	-	0	212880	-212880	268557
Темпи приросту,%	-	0,00	-	-100,00	100,00
% (структура)	-	0,00	0,40	0,00	0,37
Інші активи	558720	803813	985098	622902	438547
Абсолютне значення, тис. грн.	-	245093	181285	-362196	-184355
Темпи приросту,%	-	43,87	22,55	-36,77	-29,60
% (структура)	-	1,74	1,87	1,17	0,61

Динаміка капіталу АТ «Укрсиббанк»

за 2016-2020 рр.

Показники	2016	2017	2018	2019	2020
Статутний капітал	5069262	5069262	5069262	5069262	5069262
Абсолютне значення, тис. грн.	-	0,0	0,0	0,0	0
Темпи приросту,%	-	0,0	0,0	0,0	0
%(структура)	-	92,33	74,88	73,92	62,07
Емісійні різниці	811229	811229	811229	811229	811229
Абсолютне значення, тис. грн.	-	0	0	0	0
Темпи приросту,%	-	0,00	0,00	0,00	0
%(структура)	-	14,77	11,98	11,83	9,93
Резервні фонди	59121	59121	59121	59121	0
Абсолютне значення, тис. грн.	-	0	0	0	-59121
Темпи приросту,%	-	0	0	0	-
%(структура)	-	1,08	0,87	0,86	-
Резерви переоцінки	-137	-2804	981	981	0
Абсолютне значення, тис. грн.	-	-2 667	3 785	0	-981
Темпи приросту,%	-	1946,72	-134,99	0	-
%(структура)	-	0,07	0,02	0,01	-
Нерозподілений прибуток(непокритий збиток)	-1 062 893	- 2057662	-397119	881501	2286615
Абсолютне значення, тис. грн.	-	-994 769	1 660 543	1 278 620	1405114
Темпи приросту,%	-	93,59	-80,70	-321,97	159,40
%(структура)	-	-53,78	-7,23	13,02	27,99
Усього ВК	1 527 219	3825815	5490655	6769820	8167106

Динаміка зобов'язань АТ «Укрсиббанк» за 2017-2020 рр.

Зобов'язання	2017	2018	2019	2020	2018/2017		2019/2018		2020/2019	
	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	тис. грн.	Абс.	Тпр, %	Абс.	Тпр, %	Абс.	Тпр, %
Заборгованість перед іншими фін. установами	67098	5927	3979	2947	-61171	-91	-1948	-33	-1032	-25,94
Деривативи	7196	7387	702	4587	191	3	-6685	-91	3885	553,42
Кошти клієнтів	36396207	41098991	45340073	63007518	4702784	13	4241082	10	17667445	38,97
Зобов'язання з поточного податку на прибуток	0	0	4263	850	0	0	4263	-	-3413	-80,06
Інші зобов'язання	952678	1094043	740342	1115394	141365	15	353701	-32	375052	50,66
Субординований борг	3108868	3066893	249348	0	-41975	-1	2817545	-92	249348	100,00
Усього зобов'язань	40532047	45273241	46338707	64131296	4741194	12	1065466	2	17792589	38,40

Таблиця В.3

Динаміка, склад та структура залучених коштів клієнтів АТ «Укрсиббанк» за 2017-2020 рр.

Залучені кошти клієнтів	2017		2018		2019		2020		2018/2017		2019/2018.		2020/2019		
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	Абс.	Тпр, %	Абс.	Тпр, %	Абс.	Тпр, %	
Депозити до запитання	31532569	87,2	35627377	86,7	39517534	87,2	59171621	93,9	4094808	12,9	3890157	10,9	19654087	49,74	
Строкові депозити	4642049	12,8	5471614	13,3	5822539	12,8	3835897	6,1	829565	17,9	350925	6,4	-1986642	-34,12	
Всього	36174618	100	41098991	100	45340073	100	63007518	100,0	4924373	13,6	4241082	10,3	17667445	38,97	
У розрізі юридичних та фізичних осіб:															
Строкові кошти юридичних осіб	3025296	22,9	4033261	15,3	4441670	16,4	2344342	6,2	1007965	33,3	408409	10,1	-2097328	-47,2	
Кошти до запитання юридичних осіб	10192881	77,1	22273274	84,7	22649584	83,6	35335241	93,7	12080393	118,5	376310	1,7	12685657	56	
Усього коштів юридичних осіб	13218177	100,0	26306535	100,0	27091254	100,0	37679583	100	13088358	99,0	784719	3,0	10588329	39,1	

Продовження табл.В.3

Строкові кошти фізичних осіб	1616753	7,0	1438353	9,7	1380869	7,6	1491555	5,8	-178400	-11,0	-57484	-4,0	110686	8,1
Кошти до запитання фізичних осіб	21339688	93,0	13354103	90,3	16867950	92,4	23836380	94,1	-7985585	-37,4	3513847	26,3	6968430	41,3
Усього коштів фізичних осіб	22956441	100,0	14792456	100,0	18248819	100,0	25327935	100	-8163985	-35,6	3456363	23,4	7079116	38,7
Усього коштів	36174618	100,0	41098991	100,0	45340073	100,0	63007518	100	4924373	13,6	4241082	10,3	17667445	38,9

Додаток Д
Таблиця Д.1

Вихідні дані для проведення кластерного аналізу вітчизняних банків за рівнем фінансової стійкості за 2019 р.

Банк	Коеф. участі капіталу у формуванні активів	Коеф. надійності	Коеф. фінансового важеля	Мультиплікатор капіталу	Коеф. захищеності власного капіталу	Коеф. миттєвої ліквідності	Коеф. залучення ресурсів	Коеф. загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	Рентабельність активів	Рентабельність капіталу
АТ КБ "ПриватБанк"	0,0988	0,2355	4,2471	2,6791	0,1188	0,2013	0,4195	0,1712	0,0591	0,5980
АТ "Ощадбанк"	0,0621	0,0963	10,3850	6,3606	0,5097	0,2708	0,6453	0,2385	0,0008	0,0131
АТ "Укрексімбанк"	0,0440	0,1170	8,5455	5,2211	0,1882	0,3641	0,3763	0,1367	0,0003	0,0071
АБ "УКРГАЗБАНК"	0,0648	0,0773	12,9425	9,5695	0,1938	0,3636	0,8382	0,3022	0,0101	0,1562
ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	0,6890	2,4337	0,4109	1,8465	0,1704	0,0571	0,2831	0,7348	0,0386	0,0560
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	0,1368	0,1948	5,1329	15,4616	0,2896	0,2280	0,7021	0,1383	0,0499	0,3648
АТ "АЛЬФА-БАНК"	0,0969	0,1436	6,9643	3,0601	0,4968	0,1419	0,6749	0,1738	0,0219	0,2261
АТ "УКРСИББАНК"	0,1220	0,1528	6,5432	10,9575	0,2603	0,3487	0,7985	0,2388	0,0465	0,3807
АТ "СБЕРБАНК"	0,1425	0,4502	2,2212	2,4532	0,1071	0,3485	0,3165	0,1252	0,0075	0,0525
АТ "ОТП БАНК"	0,1577	0,2198	4,5494	7,9691	0,0979	0,2107	0,7175	0,2196	0,0515	0,3263
АТ "КРЕДІ АГРИКОЛЬ БАНК"	0,1384	0,1822	5,4872	30,4547	0,1984	0,2439	0,7596	0,1064	0,0464	0,3355
ПАТ "Промінвестбанк"	0,0854	3,8230	0,2616	0,7253	0,2211	0,9216	0,0223	0,0000	0,0073	0,0857
АТ "СІТІБАНК"	0,1034	0,1161	8,6157	157,2836	0,0251	0,2761	0,8907	0,5116	0,0703	0,6803

Продовження табл. Д.1

АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	0,1621	0,2603	3,8423	17,0773	0,0898	0,2152	0,6228	0,1640	0,0286	0,1766
АТ "КРЕДОБАНК"	0,1302	0,1694	5,9019	8,8342	0,4672	0,1616	0,7683	0,1773	0,0271	0,2080
АТ "ІНГ Банк Україна"	0,3095	0,4862	2,0568	18,9236	0,0197	0,3310	0,6366	0,1810	0,0511	0,1651
АТ "Ідея Банк"	0,1176	0,2245	4,4548	26,3766	0,2289	0,1215	0,5241	0,0596	0,0480	0,4079
АТ "ПРАВЕКС БАНК"	0,3264	0,5221	1,9152	5,9290	0,2039	0,3255	0,6252	0,4585	-0,0209	-0,0641
АТ "Дойче Банк ДБУ"	0,1346	0,1591	6,2853	9,1071	0,1042	0,2456	0,8461	0,6041	0,0163	0,1208
АТ "ПІРЕУС БАНК МКБ"	0,2091	0,2854	3,5043	1,2060	0,1932	0,2927	0,7328	0,2348	0,0098	0,0468
АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	0,3070	0,4598	2,1750	6,6011	0,0650	0,4452	0,6677	0,3237	0,0352	0,1147
АТ "БАНК ФОРВАРД"	0,1225	0,2173	4,6011	2,5855	1,1441	0,0806	0,5638	0,0487	0,0418	0,3412
АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	0,2537	0,4896	2,0424	4,6175	0,0533	0,1920	0,5183	0,1161	0,0168	0,0661
АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	0,2806	0,4186	2,3892	5,5756	0,0245	0,3416	0,6704	0,3971	0,0403	0,1436
АТ "БТА БАНК"	0,6473	3,3959	0,2945	0,3690	0,1623	0,3524	0,1906	0,4352	0,0207	0,0319
АТ "ПУМБ"	0,1434	0,2085	4,7961	19,1882	0,2347	0,1734	0,6879	0,1913	0,0412	0,2872
Акціонерний банк "Південний"	0,1008	0,1376	7,2688	21,0266	0,3934	0,2199	0,7324	0,2463	0,0107	0,1059
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	0,0847	0,1182	8,4577	6,4793	0,0973	0,1507	0,7165	0,1790	0,0265	0,3130

Продовження табл. Д.1

АТ "ТАСКОМБАНК"	0,1292	0,1690	5,9169	17,3159	0,3487	0,1892	0,7645	0,1305	0,0230	0,1780
ПАТ "БАНК ВОСТОК"	0,0802	0,0977	10,2340	17,2859	0,2424	0,2364	0,8204	0,1460	0,0149	0,1864
АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	0,1036	0,1649	6,0647	4,1881	0,3157	0,2082	0,6285	0,1319	0,0066	0,0638
АТ "А - БАНК"	0,1123	0,1778	5,6231	16,3333	0,2570	0,1362	0,6313	0,0377	0,0311	0,2767
АТ "МЕГАБАНК"	0,0747	0,1097	9,1147	16,1461	0,4645	0,0770	0,6813	0,0105	-0,0137	-0,1830
ПАТ "МТБ БАНК"	0,1357	0,1705	5,8666	8,9176	0,4785	0,1913	0,7964	0,2416	0,0110	0,0810
АТ "БАНК АЛЬЯНС"	0,1379	0,1739	5,7490	13,8805	0,1388	0,1089	0,7926	0,1179	0,0268	0,1940
ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	0,0880	0,1042	9,5930	12,4232	0,4320	0,1855	0,8446	0,4730	0,0094	0,1068
АТ "КБ "ГЛОБУС"	0,0790	0,0954	10,4800	13,7395	0,3673	0,1555	0,8276	0,1888	0,0109	0,1381
АТ АКБ "Львів"	0,1107	0,1665	6,0045	7,3701	0,5410	0,1368	0,6645	0,1982	0,0059	0,0533
АТ "БАНК СІЧ"	0,1086	0,1250	8,0011	10,5698	0,2155	0,2930	0,8691	0,2884	0,0093	0,0860
АТ "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	0,1320	0,1818	5,4996	8,4984	0,1423	0,1861	0,7261	0,0946	0,0057	0,0433
АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	0,2973	0,4904	2,0392	4,9585	0,1197	0,2371	0,6063	0,2647	0,0005	0,0017
АТ "МІБ"	0,1074	0,1810	5,5246	11,3181	0,1069	0,1610	0,5933	0,0252	0,0151	0,1410
АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	0,1956	0,3548	2,8186	5,6210	0,1913	0,1435	0,5513	0,2428	0,0121	0,0619
АТ "Полтава-банк"	0,3033	0,4793	2,0862	7,5494	0,5228	0,2120	0,6327	0,2719	0,0468	0,1544
АТ "АБ "РАДАБАНК"	0,1477	0,2066	4,8398	10,4923	0,3709	0,2044	0,7149	0,2693	0,0196	0,1329

Продовження табл.Д.1

АТ "КІБ"	0,1700	0,2138	4,6770	6,8403	0,2447	0,1643	0,7953	0,1734	0,0159	0,0935
АТ "КРИСТАЛБАНК"	0,1602	0,2098	4,7660	6,5978	0,1279	0,2594	0,7633	0,4468	0,0040	0,0251
АТ "АКБ "КОНКОРД"	0,1318	0,1779	5,6200	10,4650	0,5833	0,3150	0,7408	0,0837	0,0254	0,1930
АТ "РВС БАНК"	0,1983	0,2869	3,4850	3,7015	0,1436	0,3188	0,6910	0,1352	-0,0364	-0,1838
АТ "АЙБОКС БАНК"	0,1853	0,3544	2,8214	6,3489	0,5081	0,4309	0,5229	0,2327	0,0041	0,0221
АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"	0,1802	0,2481	4,0299	6,1223	0,3792	0,3166	0,7260	0,2404	0,0012	0,0065
АТ "БАНК АВАНГАРД"	0,3171	0,4879	2,0497	3,5008	0,0100	0,1588	0,6500	0,7616	0,0097	0,0307
АТ "БАНК "ГРАНТ"	0,3763	0,6520	1,5338	3,3283	0,1407	0,1135	0,5772	0,1477	0,0389	0,1034
АТ "МОТОР-БАНК"	0,2698	0,3771	2,6517	6,1542	0,1601	0,2732	0,7156	0,2116	0,0179	0,0664
АТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	0,1853	0,2499	4,0013	6,6360	0,2148	0,1584	0,7416	0,4711	0,0299	0,1613
АТ "АП БАНК"	0,2980	0,6234	1,6042	3,6793	0,0933	0,2884	0,4781	0,3235	0,0222	0,0745
АТ "АЛЬТБАНК"	0,1772	0,2247	4,4505	5,9902	0,3934	0,1047	0,7887	0,6327	0,0062	0,0352
АТ "АСВІО БАНК"	0,4069	0,8262	1,2104	2,8026	0,1939	0,3025	0,4925	0,2307	0,0029	0,0071
АТ "БАНК 3/4"	0,5450	1,4018	0,7134	2,3718	0,1683	0,2545	0,3888	0,4681	0,0163	0,0300
АТ "КОМІНВЕСТБАНК"	0,2380	0,3378	2,9600	5,2163	0,5435	0,1100	0,7044	0,1250	-0,0138	-0,0579
АТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	0,2588	0,3975	2,5158	5,4084	0,3699	0,1898	0,6512	0,2037	0,0010	0,0037

Закінчення табл.Д.1

АТ "МетаБанк"	0,3347	0,5395	1,8537	4,7591	0,0925	0,2148	0,6204	0,1988	0,0463	0,1383
АТ "СКАЙ БАНК"	0,2825	0,5872	1,7031	2,8126	0,8081	0,1041	0,4812	0,0676	-0,0525	-0,1860
АТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	0,3290	0,5086	1,9661	3,5304	0,1463	0,1983	0,6469	0,0376	0,0251	0,0764
АТ "ЮНЕКС БАНК"	0,2569	0,4388	2,2788	3,7054	0,1897	0,2948	0,5853	0,4351	0,0085	0,0331
Полікомбанк	0,3640	0,7070	1,4144	3,6401	0,3227	0,2891	0,5148	0,0578	0,0046	0,0127
АТ "ОКСІ БАНК"	0,4011	0,7708	1,2973	2,5762	0,4835	0,2342	0,5203	0,1341	0,0014	0,0034
АТ "СПБ"	0,4257	1,1923	0,8387	2,8361	0,0776	0,2316	0,3571	0,0807	0,0660	0,1550
ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	0,4343	1,7181	0,5821	2,2942	0,2353	0,1582	0,2528	0,7266	0,0294	0,0678
АТ "Український банк реконструкції та розвитку"	0,7980	21,1983	0,0472	0,9946	0,2108	0,4142	0,0376	0,7002	-0,0182	-0,0228
АТ "БАНК ТРАСТ- КАПІТАЛ"	0,8084	6,7669	0,1478	1,5061	0,1678	0,5229	0,1195	0,1862	0,0057	0,0070
АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	0,6766	8,2030	0,1219	1,6053	0,0715	1,1887	0,0825	0,0782	0,0216	0,0320
АТ "АЛЬПАРИ БАНК"	0,8801	10,8172	0,0924	1,0528	0,1001	2,5152	0,0814	0,5506	-0,0619	-0,0703
АТ "Місто Банк"	0,1183	0,1798	5,5633	2,5750	0,4984	0,0154	0,6579	0,1337	-0,0138	-0,1170
АТ АКБ "АРКАДА"	0,4902	1,2048	0,8300	6,5847	0,8172	0,1130	0,4069	0,0000	0,0036	0,0073

Таблиця Д.2

Вихідні дані для проведення кластерного аналізу вітчизняних банків за рівнем фінансової стійкості за 2020 р.

Банк	Коеф. участі капіталу у формуванні активів	Коеф. надійності	Коеф. фінансового важеля	Мультиплікатор капіталу	Коеф. захищеності власного капіталу	Коеф. миттєвої ліквідності	Коеф. залучення ресурсів	Коеф. загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь	Рентабельність активів	Рентабельність капіталу
АТ КБ "ПриватБанк"	0,0933	0,1707	5,8598	2,7476	0,1447	0,1644	0,5467	0,2590	0,0429	0,4601
АТ "Ощадбанк"	0,0816	0,1158	8,6347	5,4325	0,4434	0,1402	0,7047	0,3129	0,0103	0,1266
АТ "Укрексімбанк"	0,0420	0,0889	11,2465	5,3902	0,1956	0,3308	0,4727	0,2920	-0,0228	-0,5428
АБ "УКРГАЗБАНК"	0,0564	0,0662	15,0987	11,3872	0,1761	0,2524	0,8511	0,3926	0,0027	0,0481
ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	0,6887	2,3922	0,4180	1,8618	0,1667	0,0104	0,2879	0,7507	0,0054	0,0078
АТ "Райффайзен Банк Аваль"	0,1135	0,1458	6,8573	18,4626	0,3122	0,2686	0,7780	0,2443	0,0359	0,3161
АТ "АЛЬФА-БАНК"	0,0855	0,1296	7,7162	3,9161	0,4385	0,2821	0,6601	0,1866	0,0103	0,1200
АТ "УКРСИББАНК"	0,1084	0,1300	7,6935	14,7237	0,2538	0,4836	0,8340	0,2448	0,0176	0,1622
АТ "СБЕРБАНК"	0,1457	0,4712	2,1221	2,6816	0,0968	0,4553	0,3092	0,1451	0,0144	0,0992
АТ "ОТП БАНК"	0,1524	0,2010	4,9749	10,1559	0,1234	0,3608	0,7579	0,1990	0,0276	0,1811
АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	0,1172	0,1440	6,9426	42,5648	0,1872	0,3095	0,8137	0,1574	0,0178	0,1520
ПАТ "Промінвестбанк"	0,0931	2,9976	0,3336	0,5749	0,2090	1,3462	0,0311	0,0000	-0,0154	-0,1656

Продовження табл.Д.2

АТ "СІТІБАНК"	0,0886	0,0984	10,1607	140,0268	0,0361	0,3447	0,9003	0,4935	0,0474	0,5353
АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	0,1363	0,2018	4,9550	17,6823	0,1288	0,2670	0,6753	0,0731	0,0195	0,1431
АТ "КРЕДОБАНК"	0,1193	0,1674	5,9744	11,6381	0,3792	0,1612	0,7125	0,2822	0,0203	0,1702
АТ "ІНГ Банк Україна"	0,3246	0,5309	1,8835	16,6478	0,0138	0,2679	0,6115	0,2506	0,0309	0,0952
АТ "Ідея Банк"	0,1180	0,2473	4,0437	26,4503	0,2419	0,1184	0,4770	0,0661	0,0285	0,2415
АТ "ПРАВЕКС БАНК"	0,2226	0,3169	3,1560	7,8887	0,2428	0,2382	0,7027	0,3619	-0,0237	-0,1063
АТ "Дойче Банк ДБУ"	0,0871	0,0967	10,3421	14,1030	0,0794	0,2814	0,9012	0,6438	0,0003	0,0035
АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	0,1573	0,2343	4,2684	1,6399	0,2824	0,2772	0,6713	0,2304	0,0029	0,0183
АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	0,1885	0,2352	4,2525	11,3301	0,0386	0,3205	0,8018	0,3443	0,0097	0,0514
АТ "БАНК ФОРВАРД"	0,1397	0,1926	5,1932	2,2754	1,1235	0,0732	0,7253	0,0797	0,0004	0,0031
АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	0,2145	0,3895	2,5676	5,7217	0,0371	0,3987	0,5508	0,0711	0,0097	0,0454
АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	0,4356	0,8881	1,1260	3,8208	0,0388	0,0703	0,4905	0,5048	0,0272	0,0625
АТ "БТА БАНК"	0,5459	1,2583	0,7948	0,3125	0,1503	0,2203	0,4338	0,7573	-0,2109	-0,3864
АТ "ПУМБ"	0,1197	0,1651	6,0578	16,9166	0,2278	0,2049	0,7254	0,2768	0,0322	0,2693
Акціонерний банк "Південний"	0,0830	0,1125	8,8863	22,7999	0,3622	0,1805	0,7376	0,3170	0,0073	0,0883
АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	0,0720	0,0961	10,4055	9,9729	0,0607	0,1594	0,7494	0,2895	0,0186	0,2578
АТ "ТАСКОМБАНК"	0,1213	0,1694	5,9018	15,0049	0,3610	0,1328	0,7157	0,2855	0,0154	0,1271

Продовження табл.Д.2

ПАТ "БАНК ВОСТОК"	0,0623	0,0712	14,0466	20,8214	0,1939	0,2393	0,8745	0,3180	0,0090	0,1449
АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	0,0765	0,1324	7,5534	4,5432	0,3806	0,2206	0,5782	0,2964	0,0025	0,0332
АТ "А - БАНК"	0,1135	0,1616	6,1867	13,9746	0,3351	0,0985	0,7021	0,0589	0,0276	0,2428
АТ "МЕГАБАНК"	0,0804	0,1209	8,2724	15,3538	0,6863	0,0823	0,6651	0,0540	0,0001	0,0009
ПАТ "МТБ БАНК"	0,1004	0,1252	7,9886	13,4832	0,4160	0,1843	0,8021	0,3700	0,0113	0,1124
АТ "БАНК АЛЬЯНС"	0,0759	0,1111	8,9994	20,9913	0,1090	0,1227	0,6834	0,1266	0,0110	0,1451
ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	0,0476	0,0815	12,2647	23,4391	0,4702	0,1768	0,5839	0,6318	0,0015	0,0306
АТ "КБ "ГЛОБУС"	0,0877	0,1212	8,2507	18,5453	0,3499	0,0925	0,7240	0,1977	0,0167	0,1899
АТ АКБ "Львів"	0,0832	0,1512	6,6131	11,5028	0,5961	0,2816	0,5504	0,1681	0,0062	0,0749
АТ "БАНК СІЧ"	0,0476	0,0803	12,4468	23,8370	0,2444	0,1093	0,5919	0,7062	0,0046	0,0970
АТ "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	0,1289	0,1825	5,4797	9,2694	0,1698	0,2198	0,7062	0,3030	0,0074	0,0571
АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	0,2749	0,4976	2,0097	5,3715	0,2010	0,2539	0,5525	0,2989	0,0005	0,0017
АТ "МІБ"	0,1032	0,1911	5,2339	10,3050	0,0821	0,4290	0,5402	0,0350	0,0018	0,0174
АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	0,1729	0,2985	3,3498	7,0272	0,2111	0,2321	0,5793	0,1741	0,0112	0,0648
АТ "Полтава-банк"	0,2386	0,3446	2,9018	7,8096	0,4098	0,1423	0,6923	0,4652	0,0175	0,0733
АТ "АБ "РАДАБАНК"	0,1053	0,1575	6,3500	16,0299	0,3753	0,2984	0,6687	0,3504	0,0086	0,0820
АТ "КІБ"	0,0928	0,1183	8,4544	14,5127	0,3236	0,1082	0,7844	0,4551	0,0135	0,1456
АТ "КРИСТАЛБАНК"	0,0995	0,1426	7,0138	11,1548	0,1402	0,2044	0,6978	0,5580	0,0044	0,0437

Продовження табл.Д.2

АТ "АКБ "КОНКОРД"	0,1173	0,1639	6,1021	10,9117	0,5429	0,2914	0,7160	0,2442	0,0197	0,1681
АТ "РВС БАНК"	0,1098	0,1887	5,2990	7,7607	0,0824	0,1639	0,5818	0,5554	0,0180	0,1640
АТ "АЙБОКС БАНК"	0,1723	0,2374	4,2129	10,5761	0,2099	0,3606	0,7261	0,1702	0,0519	0,3009
АТ "УКРБУДІНВЕСТЬ АНК"	0,1185	0,1448	6,9059	9,8802	0,2692	0,3062	0,8182	0,3958	0,0068	0,0577
АТ "БАНК АВАНГАРД"	0,1237	0,3093	3,2330	9,8715	0,0081	0,2809	0,3998	0,8383	0,0052	0,0420
АТ "БАНК "ГРАНТ"	0,3086	0,4811	2,0787	3,9275	0,1292	0,1572	0,6414	0,2456	0,0225	0,0728
АТ "МОТОР-БАНК"	0,1708	0,2093	4,7782	9,4080	0,1606	0,4938	0,8160	0,2791	0,0054	0,0316
АТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	0,1958	0,3395	2,9459	5,4643	0,3358	0,2456	0,5767	0,4579	0,0059	0,0303
АТ "АП БАНК"	0,1956	0,3769	2,6535	5,6146	0,0920	0,3972	0,5191	0,3499	0,0003	0,0018
АТ "АЛЬТБАНК"	0,1568	0,2030	4,9271	6,9375	0,3991	0,1453	0,7726	0,5775	0,0023	0,0150
АТ "АСВІО БАНК"	0,3022	0,4986	2,0058	3,8088	0,2243	0,3754	0,6061	0,3412	0,0029	0,0095
АТ "БАНК 3/4"	0,3917	0,9973	1,0027	3,4742	0,1215	0,2564	0,3928	0,6944	0,0155	0,0396
АТ "КОМІНВЕСТБАНК "	0,2239	0,3145	3,1796	5,5560	0,5185	0,1161	0,7120	0,1337	0,0005	0,0021
АТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	0,1901	0,3498	2,8587	6,5095	0,1336	0,1206	0,5433	0,1698	0,0002	0,0008
АТ "МетаБанк"	0,3210	0,5554	1,8005	3,7177	0,1208	0,0946	0,5780	0,3720	0,0341	0,1064
АТ "СКАЙ БАНК"	0,1701	0,2542	3,9343	5,5010	0,6234	0,1411	0,6694	0,0491	0,0257	0,1509

Закінчення табл.Д.2

АТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	0,2440	0,3530	2,8327	4,2251	0,1208	0,0967	0,6910	0,0836	-0,0310	-0,1269
АТ "ЮНЕКС БАНК"	0,2708	0,4673	2,1401	3,0525	0,2178	0,2872	0,5795	0,4782	-0,0411	-0,1517
Полікомбанк	0,3062	0,5120	1,9531	4,4113	0,3248	0,1958	0,5980	0,2892	0,0057	0,0186
АТ "ОКСІ БАНК"	0,2916	0,4908	2,0376	3,5446	0,5137	0,3341	0,5941	0,1411	0,0001	0,0003
АТ "СПБ"	0,4536	1,4414	0,6938	2,5270	0,0577	0,1729	0,3147	0,1121	0,0477	0,1052
ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	0,3942	1,3661	0,7320	2,5547	0,1958	0,3773	0,2886	0,7010	0,0039	0,0100
АТ "Український банк реконструкції та розвитку"	0,3825	1,7836	0,5607	1,8492	0,2977	0,1981	0,2145	0,7838	-0,0467	-0,1221
АТ "БАНК ТРАСТ- КАПІТАЛ"	0,6235	1,8301	0,5464	1,9638	0,1610	0,4145	0,3407	0,3056	0,0004	0,0006
АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	0,6549	5,1873	0,1928	1,6733	0,0682	1,2488	0,1263	0,0628	0,0058	0,0088
АТ "АЛЬПАРІ БАНК"	0,8307	6,5379	0,1530	1,0798	0,0631	1,8397	0,1271	0,5445	-0,0246	-0,0296

Додаток Е
Таблиця Е

Результати внутрішньокластерного аналізу фінансової стійкості вітчизняних банків за 2019-2020 рр.

№ Кластеру	2019 р.	Відстань від центру	2020 р.	Відстань від центру
Кластер 1	ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	1,054916	АТ "Укресімбанк"	1,483592
	АТ "СБЕРБАНК"	0,595193	АТ "СБЕРБАНК"	0,648811
	ПАТ "Промінвестбанк"	1,269119	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	0,539641
	АТ "ІНГ Банк Україна"	0,613060	АТ "ІНГ Банк Україна"	0,501616
	АТ "ПРАВЕКС БАНК"	0,734076	АТ "ПРАВЕКС БАНК"	0,488282
	АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	0,393085	АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	0,292345
	АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	0,418262	АТ "СЕБ КОРПОРАТИВНИЙ БАНК"	0,479006
	АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	0,470913	АТ "КРЕДИТВЕСТ БАНК"	0,435639
	АТ "БТА БАНК"	0,801446	АТ "КРЕДИТ ЄВРОПА БАНК"	0,742005
	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	0,399892	АТ "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	0,356600
	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	0,383059	АКБ "ІНДУСТРІАЛБАНК"	0,203091
	АТ "Полтава-банк"	0,724875	АТ "МІБ"	0,547845
	АТ "БАНК АВАНГАРД"	0,865812	АБ "КЛІРИНГОВИЙ ДІМ"	0,210591
	АТ "БАНК "ГРАНТ"	0,415533	АТ "Полтава-банк"	0,556483
	АТ "МОТОР-БАНК"	0,418799	АТ "РВС БАНК"	0,659830
	АТ "АП БАНК"	0,124306	АТ "БАНК "ГРАНТ"	0,320095
	АТ "АСВІО БАНК"	0,364997	АТ "МОТОР-БАНК"	0,501543
АТ "БАНК 3/4"	0,499894	АТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	0,404652	

Продовження табл. Е

Кластер 1	АТ "МетаБанк"	0,442690	АТ "АП БАНК"	0,318204
	АТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	0,531252	АТ "АСВІО БАНК"	0,285379
	АТ "ЮНЕКС БАНК"	0,373947	АТ "КОМІНВЕСТБАНК"	0,653889
	АТ "ЄПБ"	0,770048	АТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	0,271727
	ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	0,854634	АТ "МетаБанк"	0,484989
			АТ "КБ "ЗЕМЕЛЬНИЙ КАПІТАЛ"	0,630982
			Полікомбанк	0,324573
			АТ "ОКСІ БАНК"	0,626676
			АТ "ЄПБ"	0,940222
Кластер 2	АТ "Український банк реконструкції та розвитку"	1,391419	ПАТ "Промінвестбанк"	1,116478
	АТ "БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ"	0,942436	АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	0,495800
	АТ "БАНК "ПОРТАЛ"	0,823767	АТ "АЛЬПАРИ БАНК"	1,035092
	АТ "АЛЬПАРИ БАНК"	1,568140		
Кластер 3	АТ КБ "ПриватБанк"	0,788230	ПАТ "РОЗРАХУНКОВИЙ ЦЕНТР"	0,816001
	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	0,347515	АТ "БТА БАНК"	1,928523
	АТ "УКРСИББАНК"	0,466350	АТ "БАНК АВАНГАРД"	0,917325
	АТ "ОТП БАНК"	0,487891	АТ "БАНК 3/4"	0,565285
	АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	0,240825	АТ "ЮНЕКС БАНК"	0,647454
	АТ "СІТІБАНК"	2,382356	ПрАТ "БАНК ФАМІЛЬНИЙ"	0,469158
	АТ "Ідея Банк"	0,373080	АТ "Український банк реконструкції та розвитку"	0,466555
	АТ "ПУМБ"	0,365760	АТ "БАНК ТРАСТ-КАПІТАЛ"	0,806684
	АТ "А - БАНК"	0,538989		

Продовження табл.Е

Кластер 4	АТ "БАНК ФОРВАРД"	1,386531	АТ "СІТІБАНК"	0,00
	АТ "МЕГАБАНК"	0,835882		
	АТ "РВС БАНК"	0,848119		
	АТ "АЙБОКС БАНК"	0,417541		
	АТ "КОМІНВЕСТБАНК"	0,235909		
	АТ "БАНК "УКРАЇНСЬКИЙ КАПІТАЛ"	0,380513		
	АТ "СКАЙ БАНК"	0,832058		
	Полікомбанк	0,518398		
	АТ "ОКСІ БАНК"	0,397786		
	АТ "Місто Банк"	0,449822		
	АТ АКБ "АРКАДА"	0,734035		
Кластер 5	АТ "Ощадбанк"	0,617816	АТ КБ "ПриватБанк"	0,895502
	АТ "Укресімбанк"	0,732622	АТ "Ощадбанк"	0,274273
	АБ "УКРГАЗБАНК"	0,750719	АБ "УКРГАЗБАНК"	0,816102
	АТ "АЛЬФА-БАНК"	0,445044	АТ "Райффайзен Банк Аваль"	0,467677
	АТ "ПРОКРЕДИТ БАНК"	0,560675	АТ "АЛЬФА-БАНК"	0,333445
	АТ "КРЕДОБАНК"	0,396085	АТ "УКРСИББАНК"	0,413972
	АТ "Дойче Банк ДБУ"	0,709957	АТ "ОТП БАНК"	0,537415
	АТ "ПРЕУС БАНК МКБ"	0,459828	АТ "КРЕДІ АГРІКОЛЬ БАНК"	0,661579
	Акціонерний банк "Південний"	0,263579	АТ "КРЕДОБАНК"	0,202265
	АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	0,592819	АТ "Ідея Банк"	0,740049
	АТ "ТАСКОМБАНК"	0,315265	АТ "Дойче Банк ДБУ"	0,868758
	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	0,497134	АТ "БАНК ФОРВАРД"	1,440995
	АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	0,313342	АТ "ПУМБ"	0,408077
	ПАТ "МТБ БАНК"	0,317592	Акціонерний банк "Південний"	0,249471
	АТ "БАНК АЛЬЯНС"	0,441882	АТ "УНІВЕРСАЛ БАНК"	0,600943
ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	0,581038	АТ "ТАСКОМБАНК"	0,191185	

Закінчення табл.Е

	АТ "КБ "ГЛОБУС"	0,479020	ПАТ "БАНК ВОСТОК"	0,700911
Кластер 5	АТ АКБ "Львів"	0,445670	АТ "БАНК КРЕДИТ ДНІПРО"	0,399449
	АТ "БАНК СІЧ"	0,320704	АТ "А - БАНК"	0,476382
	АТ "БАНК ІНВЕСТИЦІЙ ТА ЗАОЩАДЖЕНЬ"	0,418450	АТ "МЕГАБАНК"	0,784337
	АТ "МІБ"	0,542531	ПАТ "МТБ БАНК"	0,242054
	АТ "АБ "РАДАБАНК"	0,245363	АТ "БАНК АЛЪЯНС"	0,514070
	АТ "КІБ"	0,296081	ПуАТ "КБ "АКОРДБАНК"	0,807960
	АТ "КРИСТАЛБАНК"	0,543677	АТ "КБ "ГЛОБУС"	0,246302
	АТ "АКБ "КОНКОРД"	0,580318	АТ АКБ "Львів"	0,588738
	АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"	0,445276	АТ "БАНК СІЧ"	0,855961
	АТ "ПЕРШИЙ ІНВЕСТИЦІЙНИЙ БАНК"	0,562680	АТ "АБ "РАДАБАНК"	0,251060
	АТ "АЛЬТБАНК"	0,767918	АТ "КІБ"	0,308746
			АТ "КРИСТАЛБАНК"	0,583052
			АТ "АКБ "КОНКОРД"	0,401495
АТ "АЙБОКС БАНК"			0,699078	
АТ "УКРБУДІНВЕСТБАНК"			0,363622	
АТ "АЛЬТБАНК"			0,626299	
		АТ "СКАЙ БАНК"	0,740643	

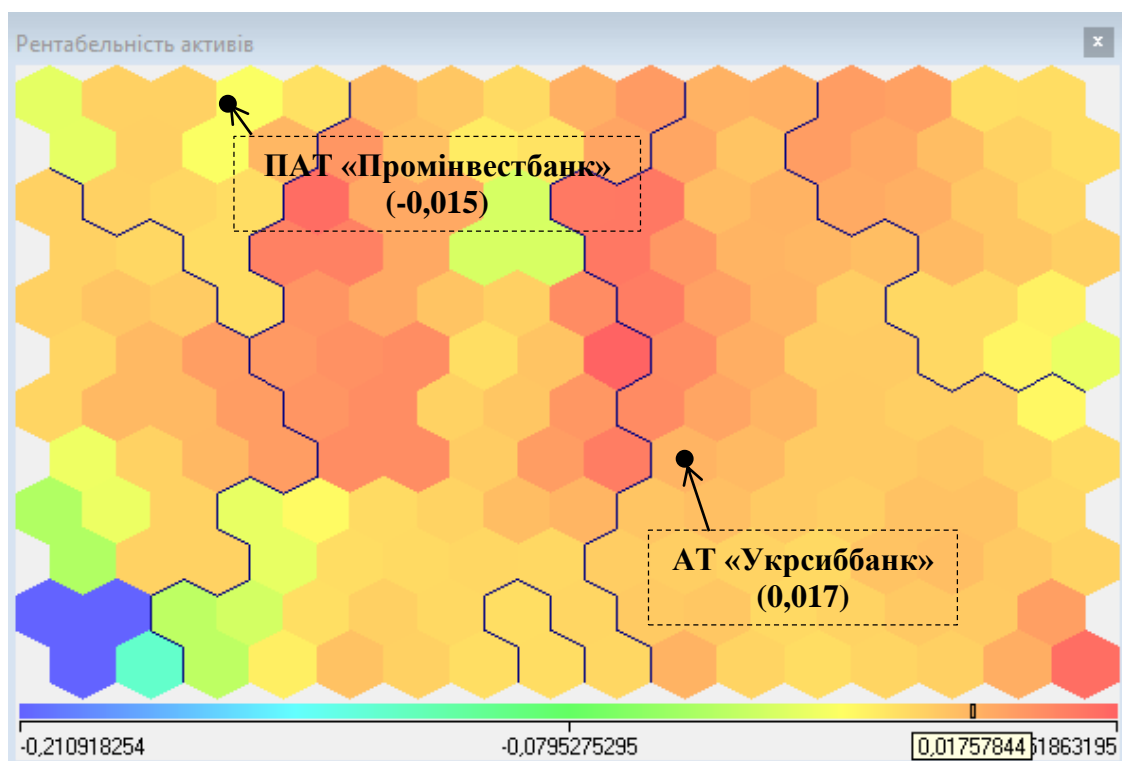

Рис.Ж.1. Компонентна площина рентабельності активів

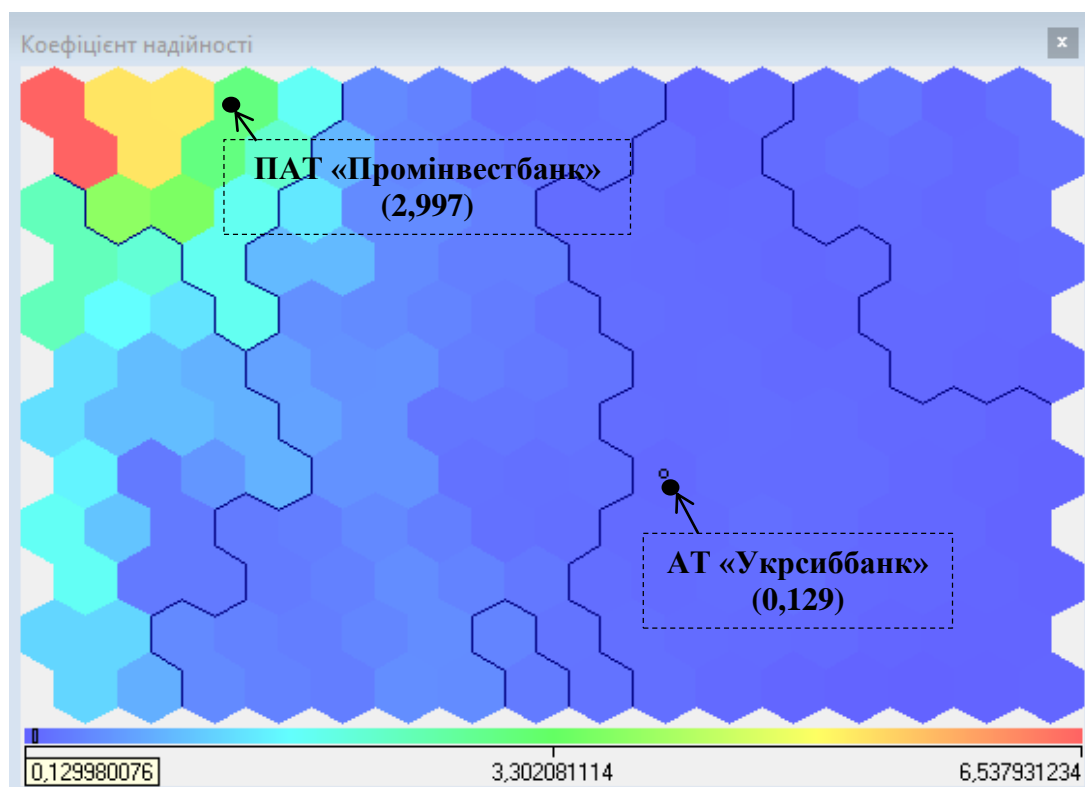

Рис.Ж.2. Компонентна площина коефіцієнту надійності

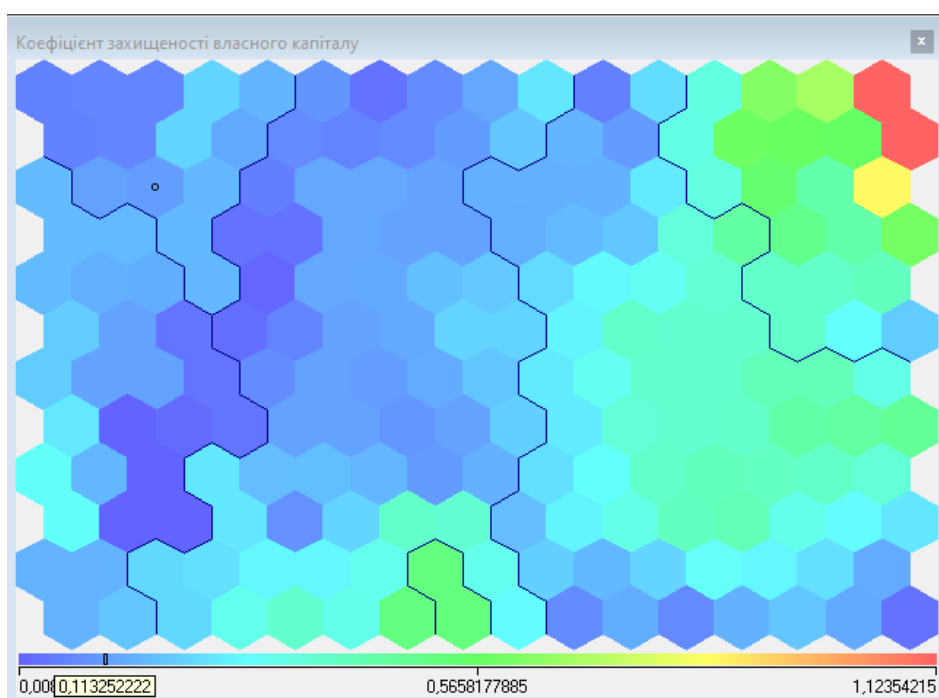

Рис. 3.1. Компонентна площина коефіцієнта захищеності власного капіталу

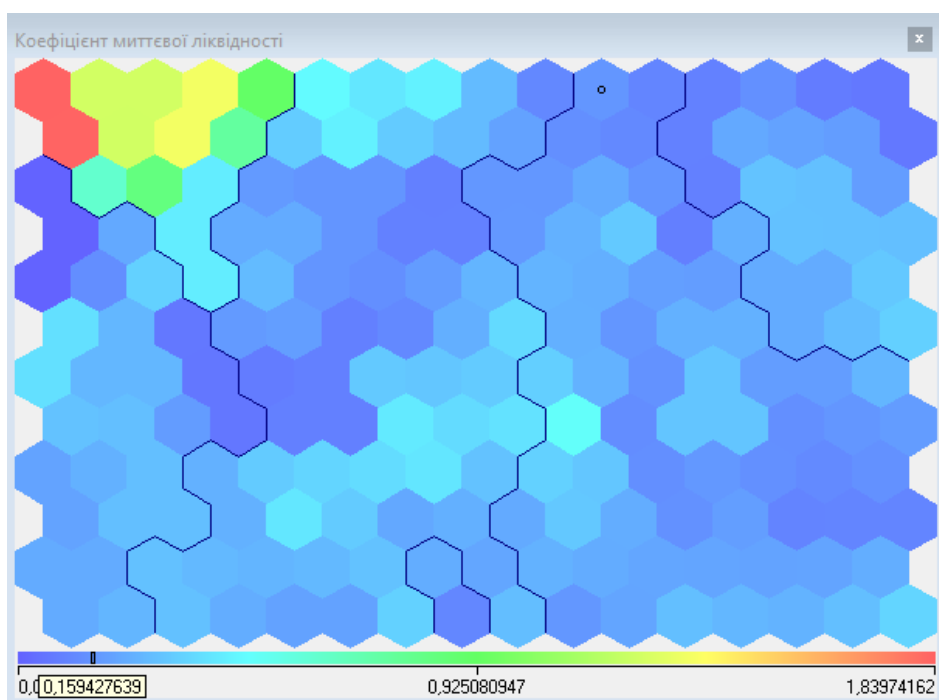

Рис. 3.2. Компонентна площина коефіцієнта миттєвої ліквідності

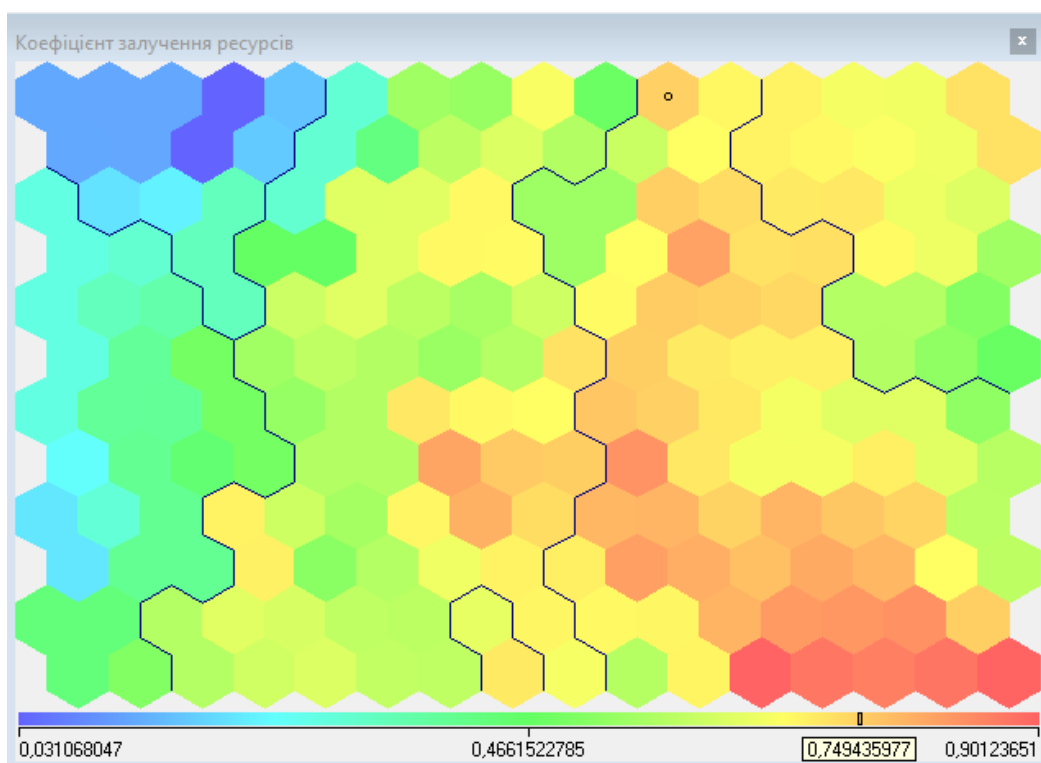

Рис. 3.3. Компонентна площина коефіцієнта залучення ресурсів

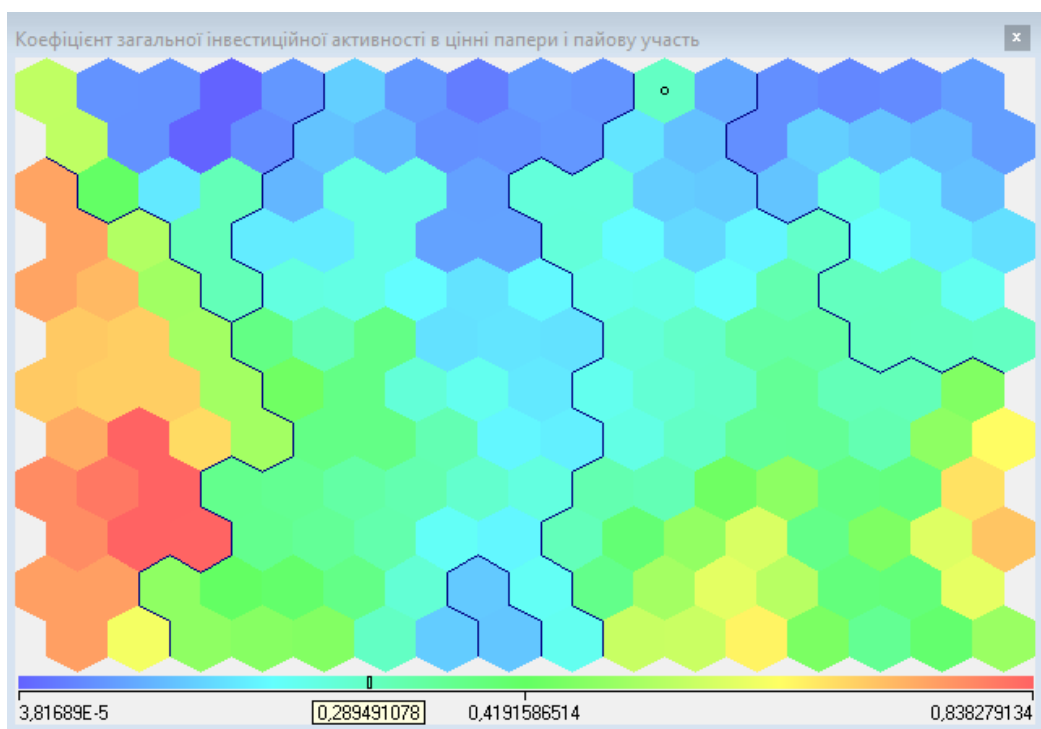

Рис. 3.4. Компонентна площина коефіцієнта загальної інвестиційної активності в цінні папери і пайову участь

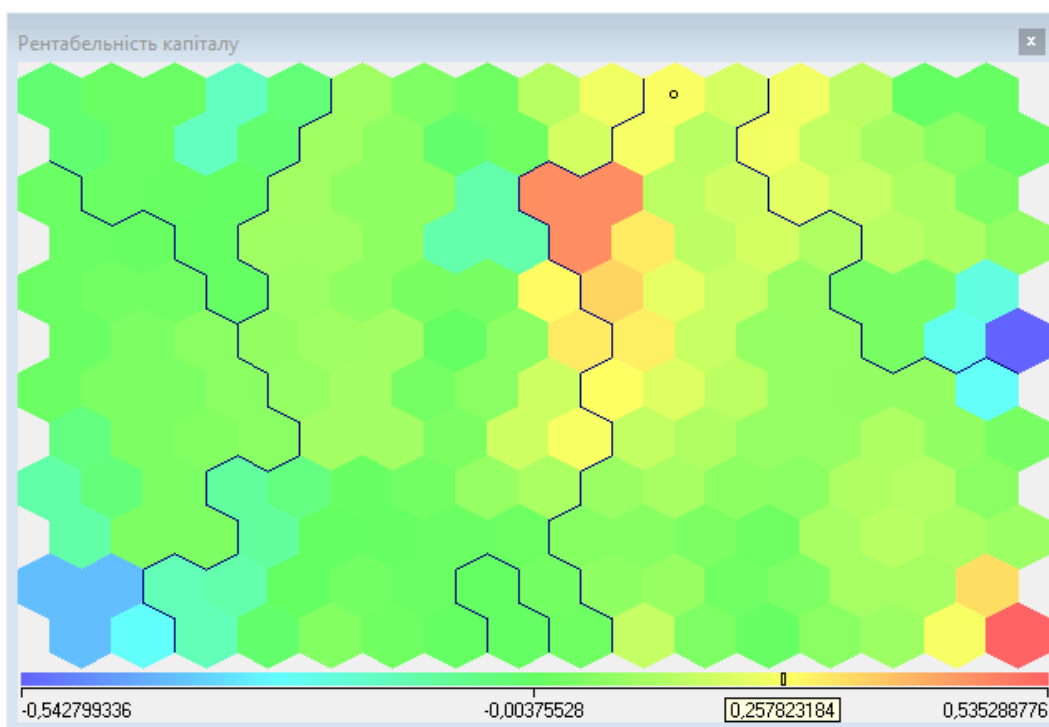

Рис. 3.5. Компонентна площина рентабельності капіталу

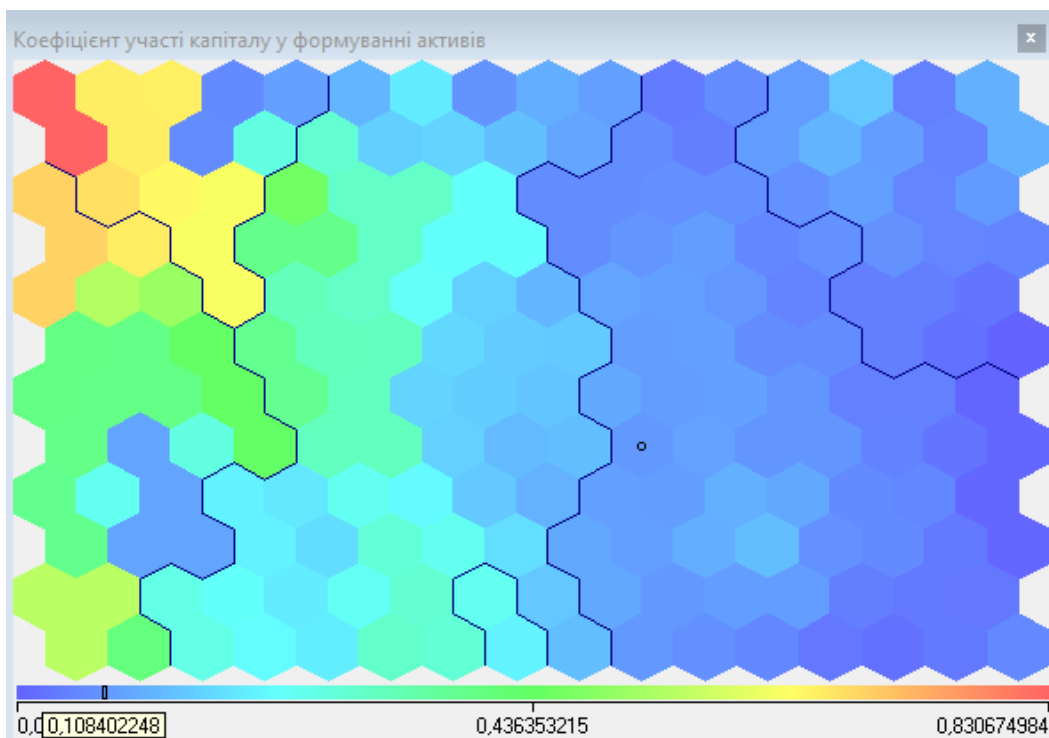

Рис. 3.6. Компонентна площина коефіцієнта участі капіталу у формуванні активів

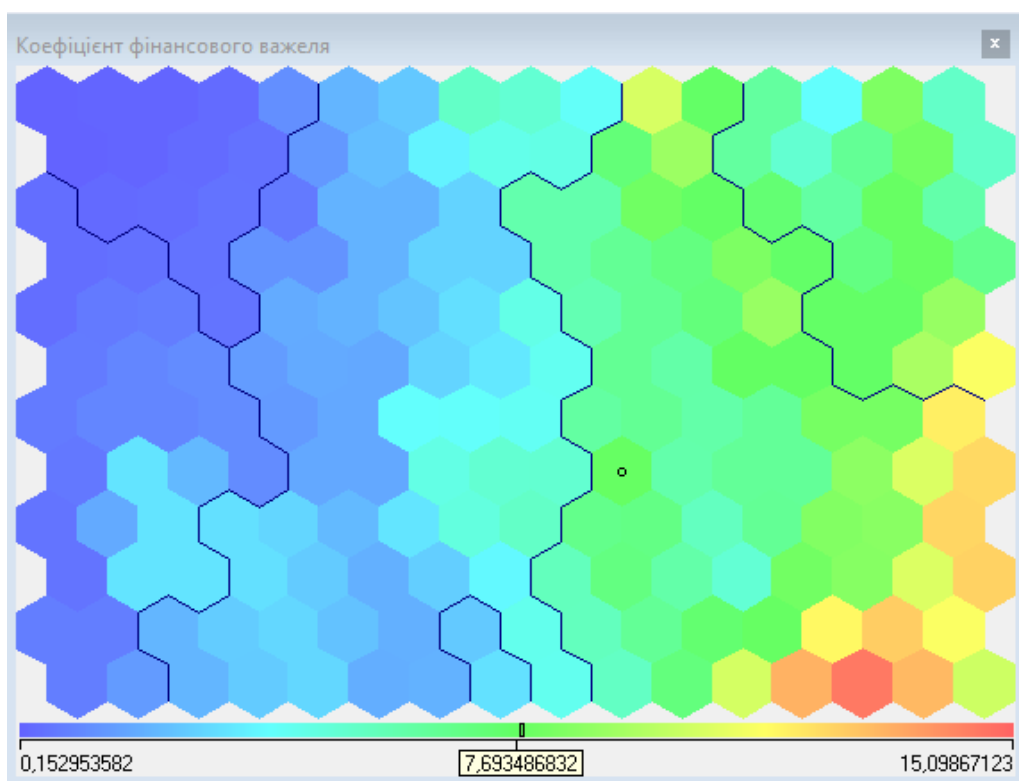

Рис. 3.7. Компонентна площина коефіцієнта фінансового важеля

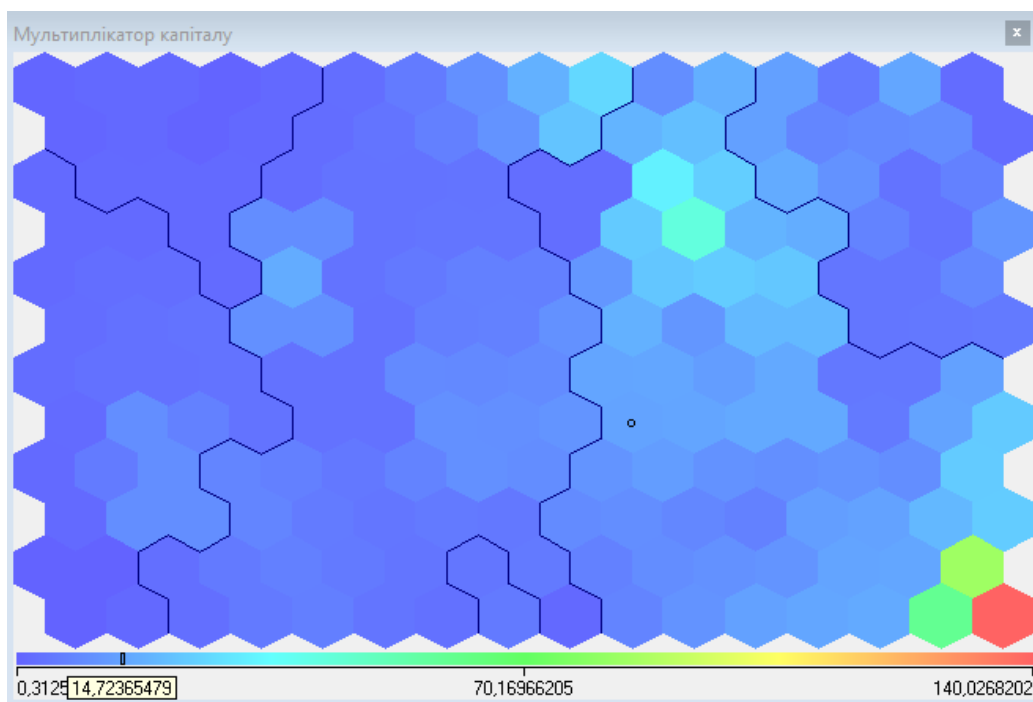

Рис. 3.8. Компонентна площина мультиплікатору капіталу

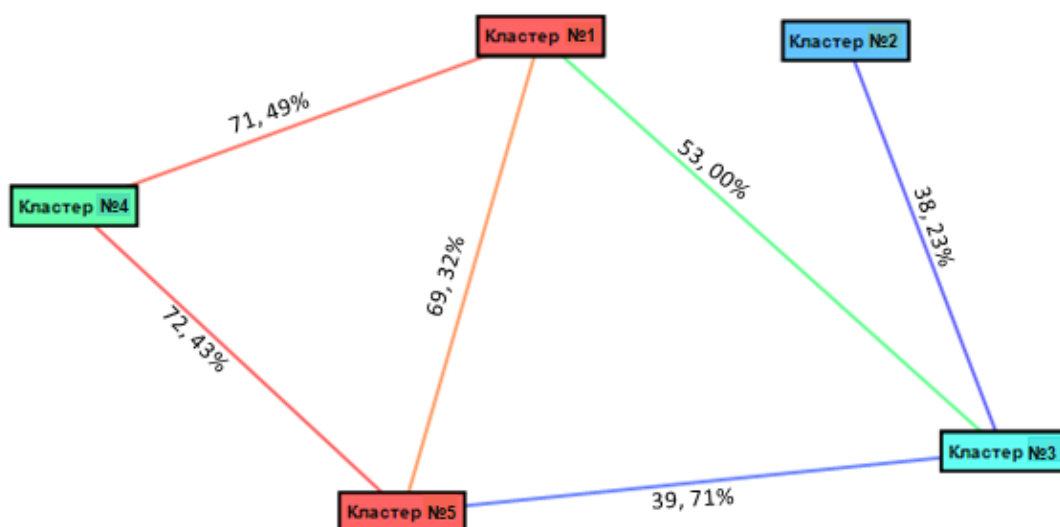

Рис. И.1. Зв'язок між кластерами на карті самоорганізації

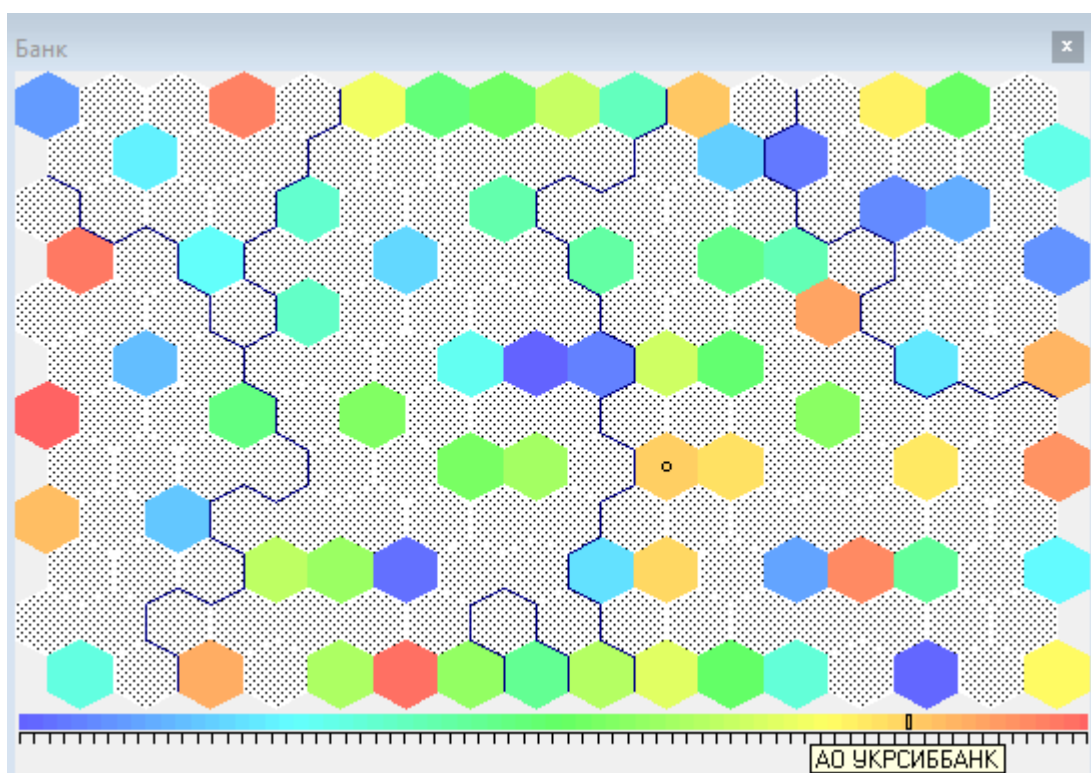

Рис. И.2. Розподіл вітчизняних банків на карті Кохонена

Додаток К
Публікації за період навчання

Шорох В.Д., аспірант 1 року навчання, спеціальність 072
Кривошея Н., студентка 1 курсу магістратури, група 8.02.072.050.20.1
Науковий керівник: **Внукова Н.М.**, д.е.н., професор
Харківський національний економічний університет імені С. Кузнеця (м. Харків, Україна)
e-mail: valeriashoroh@ukr.net, nadya.krivoshey.99@gmail.com

ВИЗНАЧЕННЯ ВІДПОВІДНОСТІ РЕКЛАМИ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ НОРМАТИВНИМ ВИМОГАМ ЯК ПЕРЕДУМОВА ЗАПОБІГАННЯ РИЗИКУ ДІЯЛЬНОСТІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

В Україні набув чинності закон про «спліт», який передбачає ліквідацію Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг та розподіляє її функції між Національним банком України (стає регулятором ломбардів, кредитних спілок, фінансових, лізингових, страхових компаній) та НКЦПФР (регулює фонди будівництва та недержавні страхові фонди), що значно розширює повноваження НБУ.

В умовах «спліт» проявляються особливі можливості НБУ, зокрема щодо права не погоджувати рішення з Мін'юстом, іншими державними органами. Жоден інший регулятор в країні не наділений настільки виключними повноваженнями.

Це особливо важливо на тлі асиметрії відсоткових ставок банків та небанківських фінансових установ. Незважаючи на помітну останніми роками тенденцію до зниження, кредитні ставки банків усе ще майже втричі перевищують облікову ставку НБУ. А приклади кредитних ставок для фізичних осіб в небанківських фінансових установах можна знайти на рівні 620-730 % річних.

Прихильники такого проекту як «спліт» побачили можливість оновлення роботи всього сектору небанківських фінансових установ через таке регулювання, дія якого паралельно із законодавством про «спліт» надала центральному банку достатніх повноважень для цього.

Запровадження удосконаленого законодавства про захист прав споживачів фінансових послуг шляхом прийняття закону «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг» від 20.09.2019 р №122-IX [1] поставило вимогу перед Національним банком України розробити нові правила до піднаглядних учасників ринку, які дозволять регулятору якісніше реагувати на звернення споживачів.

Національний банк вже приступив до затвердження нових вимог, згідно з якими банки (а згодом і всі фінустанови) зобов'язані по-новому інформувати про свої послуги на сайтах: розкрити повну і актуальну інформацію про умови надання послуг, їх вартість, включаючи комісії та платежі за додаткові послуги, умови дострокового повернення кредиту, можливі штрафи в разі невиконання клієнтом зобов'язань тощо.

Згідно із Постановою Правління Національного банку України від 28 листопада 2019 року № 141 «Про затвердження Положення про інформаційне забезпечення банками клієнтів щодо банківських та інших фінансових послуг» [2] та Постанови Правління Національного банку України від 14 травня 2020 року № 62 «Про затвердження змін до Положення про інформаційне забезпечення банками клієнтів щодо банківських та інших фінансових послуг» [3] усі банки та небанківські фінансові установи повинні надавати повну інформацію про кредити та депозити для фізичних осіб на веб-сайті в єдиному уніфікованому форматі. Насамперед фінансові установи зобов'язані вказувати реальну річну ставку за кредитом, наявність додаткових послуг (наприклад, страхової компанії, державного реєстратора, нотаріуса, оцінювача) та їх вартість для клієнта, строк послуги, орієнтовну загальну вартість кредиту, періодичність погашення кредиту, попередження про можливі наслідки у випадку прострочення виплат за кредитом, умови дострокового зняття грошей із депозиту та інші.

Профільний підрозділ Національного банку – Управління захисту прав споживачів фінансових послуг – з 01 вересня 2020 року здійснює щоденний моніторинг веб-сайтів і реклами банків та контролюватиме дотримання вимог до розкриття інформації [4].

Поки під такий моніторинг потрапили саме банки, і запроваджений моніторинг їх веб-сайтів дозволяє Національному банку аналізувати їх релевантність заявленим умовам кредитування та внесення депозитів.

У цей же час небанківські фінансові установи продовжують функціонувати без такого контролю.

Проте відсутність формального контролю у теперішній час не знімає з небанківських фінансових установ відповідальності за розміщувану інформацію.

Так згідно із Закон України «Про рекламу»[5] контроль за дотриманням та відповідальність за порушення законодавства про рекламу несе Національний банк України щодо реклами на ринках фінансових послуг (у тому числі споживчого кредиту), крім фондового ринку.

Тож встановити порушення умов та правил рекламування фінансових послуг і передати інформацію про це до Національного банку може будь-який споживач.

Авторами розроблені згруповані критерії, на які слід звертати увагу споживачам фінансових послуг при аналізі реклами послуг банків та інших небанківських фінансових установ, та наведені в табл. 1.

Таблиця 1

Критерії аналізу реклами фінансової послуги

Критерії	Закон України «Про рекламу»	Особливі умови виконання / не виконання
Мова реклами	Мовою реклами є державна мова (українська)	Закон України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» [6]: з 16 січня 2020 року реклама лише українською мовою. Реклама на телебаченні, радіо, пресі та зовнішніх носіях має бути українською. Окремої статті щодо онлайн у законі немає, але є стаття 32, яка починається з норми про те, що мовою реклами в Україні є державна мова.
Точність	Інформація в рекламі повинна надаватися в зрозумілому вигляді	Критерії «точності» в законодавстві не визначені. Слід орієнтуватися на їх повноту
Достовірність	Інформація повинна відповідати дійсним умовам установи (правдива інформація), яка пропонує послугу	Критерії «достовірності» в законодавстві не визначені. Слід орієнтуватися на їх співставність самим умовам послуг
Оригінальність	Не дозволяється імітувати або копіювати текст, зображення, музичні чи звукові ефекти, що застосовуються в рекламі інших товарів/послуг	Факт порушення слід доводити у суді
Наявність ліцензії	Наявність відповідних ліцензій, дозволів	Інформація щодо виданої ліцензії

Надання фінансових послуг	Рекламування послуг, надання яких на території України не заборонено законом	Текст реклами повинен відображати основні характеристики наданої послуги
Наявність інформації про послугу, що надається	В рекламі має бути розміщено: річну ставку, максимальну суму кредиту, максимальний строк, інформацію про заставу,	Інформація про послугу, що надається, та її істотних характеристик (вартість, обсяг та ін.)
Візуальне сприйняття	Чітке, немає ускладнень для отримання інформації надання послуги	Інформація має зазначатися у спосіб, який не ускладнює її візуальне сприйняття
Шрифт	Умови надання фінансової послуги: 1. Більші за розміром (на 50 %) від назви послуги та установи; 2. Оголошуються пізніше назви послуги; 3. Більші за розміром (на 50 %) від торговельної марки	Однозначні критерії визначено законодавством[5], згодом НБУ продублює ці вимоги у власному регуляторному акті для небанківських фінансових установ
Інформація щодо установи, яка надає послугу	Адреса, сайт, телефони	Формальна вимога

Як видно з табл.1, всі перелічені критерії характеризуються високим рівнем доступності та прозорості розкриття інформації щодо тої чи іншої фінансової послуги. Визначені критерії показують, що якісна реклама є важливою компонентою механізму захисту прав споживачів фінансових послуг.

В Україні правові механізми захисту прав споживачів фінансових послуг знаходяться на початковому етапі розвитку. Невисокий рівень фінансової грамотності споживачів провокує надавачів фінансових послуг вдаватися до недобросовісної діяльності.

За таких умов має змінитися реклама банків та небанківських фінансових установ, яка буде містити істотні характеристики послуги – інформацію про повну вартість, умови отримання послуги, ризику.

Держава забороняє поширення недобросовісної реклами фінансової установи, тобто її послуг, які характеризуються порушенням норм, введених законодавством, та які установа пропонує населенню. Нововведення, які представлені в законах України, що регулюють відносини у сфері реклами, особливо пов'язані саме з недобросовісною рекламою, адже це поняття може змінити становище як фінансової установи, так і самих споживачів, які користуються тими чи іншими фінансовими послугами.

Насамперед, кожна організація повинна розуміти, що займаючись рекламною діяльністю на території України, звичайно, мова реклами повинна бути державною, тобто українською[5]. Будь-яка інша мова, якщо попри заборону в законодавстві, буде використана в рекламі тої чи іншої кредитної установи, вважатиметься порушенням нормативних актів та супроводжуватиметься накладенням певних штрафних санкцій на установу, яка дозволила статися даній ситуації. Зазначена норма не створює певної загрози споживачеві фінансових послуг, але може завдати шкоди репутації та втрати іміджу кредитним організаціям.

Основними точками ефективною та безпечною реклами є: законність, точність, достовірність, використання засобів, які не завдають споживачеві реклами шкоди [5]. Що стосується кредитних організацій, то нехтування вище зазначеними принципами може призвести до втрати потенційних клієнтів та можливості зміни власного положення на фінансовому ринку. Інформація, яка характеризує ту чи іншу фінансову послугу організації,

повинна, насамперед, відповідати дійсності, тобто справді належати до списку послуг, які дозволені для використання даній організації.

Репутація та імідж кредитної організації залежить від її ефективної діяльності, від показників, які характеризують безризиковий стан діяльності установи. Якщо виконуються попередньо названі пункти, то рекламування послуг, які пропонує кредитна організація, можна вважати достовірними та надійними. У такому разі підвищується довіра суспільства, взагалі, до рекламної сфери та до самої фінансової установи.

У теперішній час ринок фінансових послуг насичений кредитними організаціями, які пропонують широкий спектр можливостей для клієнтів. Послуги, які вони надають, є однаковими, але самі умови користування ними відрізняються, кожна організація намагається бути першою, представити найкращий асортимент послуг. Це стосується всіх організацій, які займаються будь-якою діяльністю. Тобто, мова йде саме про конкуренцію. Це одне з важливих понять в існуванні будь-якої організації на ринку. Сфера реклами повинна відповідати принципам добросовісної конкуренції [5]. Цим самим, якщо брати до розгляду кредитну установу, то в рекламних засобах в жодному разі не повинно бути наглядного порівняння діяльності одної організації з іншою або за рахунок недоліків іншої установи наголосити на перевагах власної. Це також вважатиметься домірним порушенням відносин у сфері реклами.

Етика, мораль, гуманність, правила пристойності – всі ці норми також є основою побудови ефективної реклами фінансових послуг та співпраці з клієнтами. Тобто, в будь-якому елементі реклами – напис, картинка, звук, все повинно бути правильно сформовано, враховуючи гуманність та пристойність. Для цього в законодавстві з регулювання відносин у сфері реклами внесено певні норми, які повинна виконувати кожна організація [5].

Реклама фінансових послуг повинна бути оригінальною, не ідентичною до конкурентів. Імітація або копіювання тексту реклами чи зображення від іншої фінансової установи, несе за собою відповідальність щодо порушення законодавства України [5].

Попередньо названі критерії щодо відносин у сфері реклами можуть застосовуватися як і для фінансових компаній, так і для будь-яких інших. А наступні критерії характерні більш за все для фінансових установ, тобто ті, які пропонують фінансові послуги для клієнтів.

Найважливіший фактор, який одразу викриває недобросовісність реклами фінансових послуг – це відсутність ліцензії, тобто права або дозволу фінансової установи на провадження діяльності з надання фінансової послуги [5]. Обов'язково в рекламі повинно бути вказано номер за державним реєстром фінансових установ або державним реєстром банків, номер зазначеного дозволу чи ліцензії, дату видачі та найменування органу, що видав дозвіл або ліцензію. Таким чином, кожен клієнт може завчасно зробити висновки щодо законності проведення тієї чи іншої фінансової операції. Вищий орган надав дозвіл щодо провадження діяльності тої чи іншої фінансової установи, цим самим підвищив рівень довіри населення.

Якщо поміркувати над словом «реклама», то одразу можна наткнутися на думку, що це просування певного товару або послуги, неважливо в якій формі – радіо, телебачення, флаєр та інше. Але перше, що приходить на думку – це складові реклами, тобто є головний товар або послуга та інформація про нього. З цього можна зробити висновок, якщо кредитна організація рекламує свою фінансову послугу, то вона повинна вмістити в саму рекламу умови надання послуги [5]. Якщо вони відсутні, то це вводить клієнта в непорозуміння та відвертає увагу від представленої реклами.

Наступними критеріями недобросовісної реклами кредитної організації, яка впливає на ступінь ризику від провадження рекламної діяльності є оформлення реклами. Головним структурним елементом реклами фінансової послуги є умови її надання. Вони повинні надаватися на 25 відсотків швидше, ніж оголошення назви фінансової послуги, що рекламується. Також треба звернути увагу на те, що текст умов надання фінансової послуги повинен бути на 50 і більше відсотків меншим, ніж назва фінансової послуги або установи, яка надає послугу [5].

Що стосується саме кредитної організації, то основними характеристиками послуги мають бути: повна річна процентна ставка, загальні витрати споживача (включаючи не лише проценти, але й комісії кредитної організації), періодичність виплати тіла кредиту, а також штрафи та пеню у випадку прострочення платежів [7]. Інформація повинна бути актуальною та правдивою.

Останнім та не менш важливим критерієм недобросовісної реклами, яка впливає на ступінь ризику від провадження рекламної діяльності є відсутність інформації щодо установи, яка надає послугу[5]. Це обов'язково має бути номер телефону або електронна адреса, куди клієнт зможе без перешкод зателефонувати або відкрити сайт та ознайомитися з повною інформацією про послугу, яка рекламується.

Нова редакція ст. 11 Закону України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» визначає вимоги щодо достовірності реклами та іншої інформації про фінансові послуги. Фінансовим установам забороняється поширення у будь-якій формі реклами та іншої інформації, що містить неправдиві відомості про їх діяльність у сфері фінансових послуг [8].

Висновок. Наявність більш широкого спектру фінансових інструментів та більш глибокі фінансові ринки вимагають прискіпливішого нагляду за просуванням таких послуг на ринку, що дозволить фінансовій системі в цілому опанувати новий рівень конкуренції між собою на національному ринку і поза кордонами.

Також необхідні подальші економічні дослідження, що пов'язані з усуненням проблем довіри до фінансової системи населення України, висвітлення заходів для ефективного функціонування та здорової конкуренції банківських і небанківських установ в Україні та на світовому ринку фінансових послуг. Проведене дослідження із визначення відповідності реклами фінансових послуг нормативним вимогам як передумова запобігання ризику діяльності фінансових установ показало, що якісна реклама є важливим чинником в механізмі захисту прав споживачів та невід'ємним елементом в побудові довіри населення до фінансового ринку.

Список використаних джерел

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо захисту прав споживачів фінансових послуг: Закон України від 20.09.2019 р. №122-IX.
2. Про затвердження Положення про інформаційне забезпечення банками клієнтів щодо банківських та інших фінансових послуг: Постанова Правління Національного банку України від 28.11.2019 р. № 141.
3. Про затвердження змін до Положення про інформаційне забезпечення банками клієнтів щодо банківських та інших фінансових послуг: Постанова Правління Національного банку України від 14.05.2020 р. № 62.
4. Вимоги до реклами банків та калькулятори на вебсайтах – з вересня запрацюють нові правила захисту прав споживачів фінансових послуг: веб-сайт. URL:<https://bank.gov.ua/ua/news/all/vimogi-do-reklami-bankiv-ta-kalkulyatori-na-vebsaytah--z-veresnya-zapratsyuyut-novi-pravila-zahistu-prav-spojivachiv-finansovih-poslug>(дата звернення 17.12.2020).
5. Про рекламу: Закон України № 270/96-ВР від 03.07.1996 р. в редакції 13.08.2020 р. згідно Закону України № 768-IX.
6. Про забезпечення функціонування української мови як державної: Закон України № 2704-VIII від 25.04.2019 р. в редакції від 11.09.2020 р. згідно Закону України 113-IX.
7. Про споживче кредитування: Закон України № 1734-VIII від 29 травня 2020 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1734-19>(дата звернення 17.12.2020).
8. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України № 2664-III від 12.07.2001 р. в редакції від 04.10.2020 р. згідно Закону України № 909-IX.

Ефективне управління підприємством при застосуванні принципів
фінансового менеджменту

УДК 658.15

Кривошея Н.І.

Магістрант 1 року навчання

Фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті проаналізовано підходи до сутності фінансового менеджменту, визначено його головну мету. Розкрито значення принципів фінансового менеджменту та їх зв'язок з ефективністю управління підприємством. Надано рекомендації щодо ефективного управління фінансовими ресурсами.

Ключові слова: фінансовий менеджмент, ефективність управління підприємством, принципи фінансового менеджменту.

Аннотация. В статье проанализированы подходы к сущности финансового менеджмента, определена его главная цель. Раскрыто значение принципов финансового менеджмента и их связь с эффективностью управления предприятием. Предоставлены рекомендации по эффективному управлению финансовыми ресурсами.

Ключевые слова: финансовый менеджмент, эффективность управления предприятием, принципы финансового менеджмента.

Annotation. The article analyzes approaches to the essence of financial management, defines its main goal. The value of the principles of financial management and their connection with the efficiency of enterprise management are revealed. Recommendations for effective management of financial resources are provided.

Keywords: financial management, efficiency of enterprise management, principles of financial management.

Фінансовий менеджмент та його розвиток відіграє велику роль в забезпеченні ефективності управління діяльністю підприємства. Це завжди актуальна тема, адже кожна організація спрямовує свою діяльність до отримання певного рівня розвитку, намагається виконувати роботу ефективно на належному рівні, для цього їм потрібно ефективно управляти фінансовими ресурсами. Багато підприємств характеризуються недосконалістю в управлінні ресурсами, невідповідністю до вимог ринкової економіки, тому постає питання в

пошуку нових методів менеджменту, які будуть сприяти ефективному управлінню діяльності підприємств.

Дослідженню питання фінансового менеджменту приділили увагу багато учених таких як: І.Н. Герчикова [4], О.Є. Стоянова [6], С.Л. Уліна [7], І.О. Бланк [1, 2] та інші. Але, на жаль, автори не дійшли до єдиного підходу щодо визначення поняття «фінансовий менеджмент», тому варто розглянути декілька тверджень, щоб зрозуміти сутність поняття (табл. 1).

Таблиця 1

Підходи науковців щодо визначення сутності
«фінансовий менеджмент»

Автор	Визначення
Дж. ван Хорн [3]	Фінансовий менеджмент (financial management) – це управлінські рішення з метою залучення, фінансування й управління активами, що спрямовані на реалізацію визначеної мети.
О.Є. Стоянова [6]	Фінансовий менеджмент – це наука управління фінансами підприємства, спрямована на досягнення його стратегічних і тактичних цілей.
С.Л. Уліна [7]	Фінансовий менеджмент – саморегулююча фінансова система на рівні комерційної організації, що взаємодіє із зовнішнім середовищем і її функціонування направлене на досягнення загальних цілей управління підприємством;
І.О. Бланк [1]	Фінансовий менеджмент – система принципів та методів розробки і реалізації управлінських рішень, пов'язаних із формуванням, розподілом та використанням фінансових ресурсів підприємства і організацією обороту його грошових коштів;
І.Н. Герчикова [4]	Фінансовий менеджмент – це вид професійної діяльності, спрямований на управління фінансово-господарською діяльністю підприємства за допомогою сучасних методів.
І. В. Журавльова [5]	Фінансовий менеджмент – вид професійної діяльності, спрямований на досягнення цілей суб'єкта господарювання завдяки ефективному використанню всіх фінансових взаємозв'язків і фінансових ресурсів суб'єкта господарювання

Тобто, можна сказати, що , дійсно, фінансовий менеджмент забезпечує управління діяльності підприємства, є системою заходів, які розробляються для ефективного функціонування підприємства, враховуючи формування, розподіл та використання фінансових ресурсів, тобто основних понять.

Щодо мети фінансового менеджменту, то в даному випадку також не існує одностайної думки. Основною метою фінансового менеджменту є максимізація добробуту власників суб'єкта господарювання в поточному та перспективному періодах, що досягається максимізацією ринкової вартості суб'єкта господарювання [2]. Також основною ціллю є пошук джерел фінансування, ефективне використання ресурсів та досягнення стратегічних цілей підприємства.

Ефективність будь-якого підприємства залежить від правильної організації роботи, налагодженої системи управління, яка буде здійснювати вплив на процес виробництва. Ефективне використання ресурсів підприємства, уникання ризиків або їх мінімізація з отриманням прибутку, збільшення капіталу – все це признаки ефективно побудованої системи управління підприємства. Звичайно, як і будь-яка система, дана базується на певних принципах, яким необхідно слідувати. Далі розглянемо принципи фінансового менеджменту, які, на думку автора, підходять для організації та підвищення ефективності роботи підприємства:

1. Стратегічні цілі розвитку підприємства. Фінансові менеджери повинні аналізувати управлінські рішення, які можуть як відноситися до стратегічних цілей підприємства, так і вступати у протиріччя з місією організації;

2. Прийняття управлінських рішень на основі плановості та системності. Всі рішення повинні бути спланованими та збалансованими з метою забезпечення розробки певної тактики фінансового менеджменту;

3. Фінансові та інвестиційні рішення. Потрібно поділяти діяльність підприємства на фінансову та інвестиційну (цього вимагає практика управління);

4. Фінансова структура підприємства. Виділяють різні структури підприємства.

5. Відокремлене управління грошовим потоком і прибутком. Грошовий потік – це не прибуток, а рух засобів в реальному часі. Слід розрізняти поняття «прибуток» та «грошовий потік».

6. Поєднання доходності підприємства та підвищення ліквідності. Ці два поняття взаємопов'язані. Можуть бути такі випадки, коли підприємство характеризується дохідністю і неліквідністю одночасно.

7. Комплексний характер формування управлінських рішень. Щоб досягти успіху ефективного функціонування, організації приймають різні рішення, які різняться за характером, але направлені на досягнення одного і того ж результату.

8. Динамізм управління. На стан роботи організації впливає багато факторів (фактори зовнішнього і внутрішнього середовища), тому управлінські рішення необхідно приймати оперативно, враховуючи швидкі зміни у зовнішньому та внутрішньому середовищах.

Дотримання зазначених принципів є дуже важливим, адже за їх допомогою керівництво підприємства регулює діяльність щодо суб'єктів, які підпорядковуються йому, впливає на процес прийняття управлінських рішень. Ефективність виконання цих принципів на підприємстві можна дослідити, якщо проаналізувати загальні показники діяльності підприємства, фінансових ресурсів, а також ліквідність, рентабельність, довгострокову платоспроможність [4].

У практиці фінансового менеджменту широко використовуються важелі. Відомим коефіцієнтом ефективності та управління капіталом є фінансовий важіль та розрахунки його рівня, сили та ефекту, їх розрахунки використовують для прийняття фінансових рішень [1]. В операційному аналізі застосовується поняття операційного важеля, розраховуються його коефіцієнт та сила.

Перед підприємством завжди постає питання в удосконаленні заходів щодо підвищення ефективності управління фінансовими ресурсами на підприємстві. Зараз існує декілька способів, а саме:

- за рахунок створення та впровадження нових технік та технологій підвищується прибуток підприємства;
- залучення кредитних ресурсів;
- розширення ряду послуг;

економія матеріальних ресурсів;
прискорити розрахунки з дебіторами тощо.

Для побудови ефективної системи управління фінансовими ресурсами підприємства доцільно враховувати такі вимоги: існування причинно-наслідкових зв'язків між елементами системи; динамічність, здатність до зміни якісного стану; володіння параметром, вплив на який дає можливість зміни протікання економічного процесу [2].

Якщо підприємство здатне побудувати ефективну систему фінансового менеджменту та врахувати всі вище зазначені принципи, то можна казати, що воно здатне до саморегуляції, самоорганізації, саморозвитку та прийняття важливих рішень для діяльності.

Також слід звернути увагу на не менш важливі принципи для побудови системи фінансового менеджменту:

законність управлінських рішень та дій. Тобто, керівництво організації повинно слідкувати не лише за своєчасністю та ефективністю прийняття управлінських рішень, а й контролювати їх відповідність до законодавчих актів;

ефективність та доцільність прийняття управлінських рішень;

враховувати всі можливі ризики для безпечності безперебійності в функціонуванні підприємства;

підвищення рівня рентабельності.

Велике значення проблеми визначення ефективності та якості управління має для тих підприємств, які змінюють своє становище на ринку. Коли підприємство стає економічно самостійним об'єктом товарно-грошових відносин та повністю відповідає за результати господарської діяльності, воно має сформувати систему управління, яка забезпечила б йому високу ефективність роботи, конкурентоздатність та стійкість на ринку. В сучасних умовах з'являються нові функції, які раніше були не потрібні. У ринковій економіці підприємство самостійно приймає рішення, розробляє стратегію власного розвитку, знаходить потрібні для їх реалізації засоби, наймає працівників, купує обладнання та матеріали, вирішує багато структурних питань, у тому числі таких, як створення, злиття, ліквідація, розподіл, реорганізація виробничої та перебудова організаційної структури управління. Підприємства набувають рис самостійності, які характерні для умов ринкової

економіки. Це вимагає значного розширення сфери управління, збільшення обсягу та ускладнення характеру робіт, що виконуються менеджерами. Також зростає відповідальність за якість та своєчасність прийняття тих чи інших рішень.

Отже, управління фінансовими ресурсами сприяє забезпеченню оптимальних умов формування, використання, оптимізації структури фінансових ресурсів у процесі господарської діяльності для максимізації добробуту власників підприємства в теперішньому і майбутньому періодах. Тому важливо приділяти велику увагу формування системи фінансового менеджменту на основ якої підприємство приймає рішення, які будуть сприяти на подальший стан підприємства.

Література:

1. Бланк И. А. Основы финансового менеджмента / И. А. Бланк. – К. : Ника-центр, 2011. – 1330 с.
2. Бланк И. А. Финансовый менеджмент : учебный курс / И. А. Бланк. – 2-е изд., перераб. и доп. – Киев : Эльга; Ника–Центр, 2004. – 656 с.
3. Ван Хорн Дж. Основы финансового менеджмента / Дж. ван Хорн, Дж. Вахович; пер. с англ. 12-е изд.: – М. : Вильямс, 2008. – 1232 с.
4. Герчикова И. Н. Менеджмент: учебник / И. Н. Герчикова. – 4-е изд., перераб. и доп. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2008. – 500 с.
5. Журавльова І. В. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / І. В. Журавльова / ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. - 207 с.
6. Стоянова Е. С. Финансовый менеджмент: теория и практика: учебник / под ред. Е. С. Стояновой. – 6-е изд., перераб. и доп. – М. : Перспектива. 2010. – 656 с.

Додаток Л
Публікації за темою дипломної роботи

ДОСТАТНІСТЬ КАПІТАЛУ ЯК ЕЛЕМЕНТ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКУ

УДК 336.71.005.52

Кривошея Н.І.

Магістрант 1 року навчання

Фінансового факультету ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті проаналізовано підходи до сутності фінансової стійкості банків, визначено її головну мету. Розкрито взаємозв'язок аналізу достатності капіталу з фінансовою стійкістю банку. Проведено коефіцієнтний аналіз достатності капіталу банків. Визначено основні напрями зростання капіталізації банків України з метою підвищення їх фінансової стійкості.

Ключові слова: фінансова стійкість, капітал банку, достатність капіталу, капіталізація банківської системи.

Аннотация. В статье проанализированы подходы к сущности финансовой устойчивости банков, определена её главная цель. Раскрыта взаимосвязь анализа достаточности капитала с финансовой устойчивостью банка. Проведено коэффициентный анализ достаточности капитала банков. Определены основные направления роста капитализации банков Украины с целью повышения их финансовой устойчивости.

Ключевые слова: финансовая устойчивость, капитал банка, достаточность капитала, капитализация банковской системы.

Annotation. The article analyzes the approaches to the essence of financial stability of banks, defines its main goal. The relationship between the analysis of capital adequacy and the financial stability of the bank is revealed. The coefficient analysis of the banks' capital adequacy was carried out. The main directions of growth of capitalization of Ukrainian banks with the aim of increasing their financial stability have been determined.

Keywords: financial stability, bank capital, capital adequacy, capitalization of the banking system.

Фінансова стійкість банку є основним елементом в побудові стабільної банківської системи. Від ефективного забезпечення фінансової стійкості банку, залежить його існування або функціонування та активна діяльність на ринку.

Механізм забезпечення фінансової стійкості залежить як від зовнішніх, так і від внутрішніх факторів, проте основним стає розмір та достатність капіталу банків. На ринку фінансових послуг банківські установи представляють широкий спектр можливостей для споживачів. Неспроможність надати певну послугу або виконати зобов'язання банком може слугувати приводом втрати довіри клієнтів, що в свою чергу може призвести до відтоку клієнтів, а як наслідок призведе до банківської кризи.

Щоб ефективно функціонувати на ринку фінансових послуг, банкам необхідно унормувати величину та структуру капіталу, адже його недостатність призводить до втрати ліквідності, неможливості вчасно розрахуватися з клієнтами. Тому дослідження питання достатності капіталу як основного елемента в забезпеченні фінансової стійкості банків є особливо актуальним.

Фінансова стійкість банку досліджувалася багатьма вченими, але єдиного підходу до визначення поняття не визначено. Наприклад, І. М. Васькович визначає фінансову стійкість банківської системи як якісну і кількісну характеристику здатності системи трансформувати банківські ресурси та з максимальною ефективністю й мінімальним ризиком виконувати свої функції, витримуючи вплив зовнішніх і внутрішніх факторів [1].

Р. І. Шиллер стверджує, що «фінансова стійкість банку виражає узагальнюючу результативність усіх складових його стійкості і вимірюється системою показників, насамперед, обсягом і структурою власних ресурсів, рівнем прибутковості, нормою прибутку на власний капітал, встановленими показниками ліквідності, мультиплікативною ефективністю власного капіталу, обсягом створеної доданої вартості тощо» [5].

За визначенням Ж. М. Довгань, банк вважається стійким, якщо він платоспроможний, має достатній капітал, ліквідний баланс і задовольняє ряд вимог щодо якості капіталу [3].

Тобто автори виділяють певні характеристики, які пов'язані з фінансовою стійкістю банків – це достатній рівень прибутковості, капіталізації та ліквідності.

Для визначення рівня фінансової стійкості банків необхідно використовувати певну групу показників (коефіцієнтів), а саме: коефіцієнт надійності, коефіцієнт фінансового важеля, коефіцієнт участі власного капіталу у формуванні активів – достатність капіталу, коефіцієнт захищеності власного капіталу, коефіцієнт мультиплікатора капіталу.

Для розрахунку були обрані показники двох банків України – АТ «ОТП БАНК» та АТ «ПУМБ» [6, 7] (табл. 1).

Таблиця 1

Вихідні дані для розрахунку
коефіцієнтів ділової активності банків станом на 31.12.1019

Показник	АТ «ОТП БАНК»	АТ «ПУМБ»
Власний капітал	8113481	9067377
Залучені кошти	35969727	42752593
Зобов'язання	36715324	46369841
Активи, зважені на рівень ризику	39534977	45765573
Капіталізовані активи	598687	1678300
Дохідні активи	36313107	42884474
Недохідні активи	8515698	12552744
Збитки	0	0
Активи	44828805	55437218
Акціонерний капітал	6186023	3294492

Далі розраховуються коефіцієнти достатності капіталу для того, щоб оцінити рівень фінансової стійкості банків. В табл. 2 наведені результати розрахунків.

Таблиця 2

Результат розрахунків коефіцієнтів фінансової стійкості

Показник	АТ «ПУМБ»	АТ «ОТП БАНК»
Коефіцієнт надійності, %	21,21	22,56
Коефіцієнт фінансового важеля	5,11	4,53
Коефіцієнт достатність капіталу, %	19,81	20,52
Коефіцієнт захищеності власного капіталу	0,19	0,07
Коефіцієнт мультиплікатора капіталу	16,83	7,25

З наведених у табл. 2 даних видно, що коефіцієнт надійності (співвідношення капіталу банку і залучених коштів за мінімально допустимого значення не менше 5,0 %) станом на 31.12.2019 р. для АТ «ПУМБ» становив 21,21 %, а для АТ «ОТП БАНК» 22,56 %. Таким чином, банки мають достатню забезпеченість власним капіталом і, отже, високу надійність, тобто вони досягли того рівня, за якого не залежать від стихій у залученні вільних коштів грошового ринку, бо мають власні кошти, які можна розміщати в кредити господарюючим суб'єктам та в інвестиції.

Коефіцієнт фінансового важеля показав, що АТ «ПУМБ» дещо більше сприяє активності щодо залучення вільних коштів на фінансовому ринку, аніж АТ «ОТП БАНК», у якого показник дещо менший.

Достатність сформованого банками власного капіталу у формуванні активів та покритті ризиків відповідає встановленому нормативу.

Дані табл. 3 свідчать про недостатність захищеності власного капіталу обох банків, але в ситуації з АТ «ОТП БАНК» ситуація дещо гірша. Банк не має сформованої достатньої бази капіталізованих активів, тому і власний капітал вважається незахищеним.

Що стосується коефіцієнта мультиплікатора капіталу, який характеризує ступінь покриття активів акціонерним капіталом, то за оптимального співвідношенні 12-15 разів, для АТ «ПУМБ» він становить 16,83, а для АТ «ОТП БАНК» 7,25. Як бачимо, значення АТ «ОТП БАНК» не відповідає нормі - це свідчить, насамперед, що темп зростання активів перевищує темп зростання акціонерного капіталу. Капітал має покривати збитки по активним операціям, саме тому, в даному випадку лідером є АТ «ОТП БАНК».

В ході оцінювання фінансової стійкості двох банків, визначено, що перша група показників майже не відрізняється, відмінності спостерігаються банки є достатньо надійними, з достатнім капіталом для формування активів, з високим показником залучення вільних коштів на фінансовому ринку.

Різняться показники захищеності власного капіталу та мультиплікатору. Гіршими показниками характеризується

АТ «ОТП БАНК», адже власний капітал є недостатньо захищеним, а акціонерного капіталу не вистачає для покриття збитків по активним операціям.

З фінансової точки зору, щоб покращити коефіцієнт мультиплікатору капіталу банкам необхідно: залучати додатково акціонерний капітал на основі додаткових емісій акцій або внесків власників чи засновників банків, але з точки зору управління, величина збільшення повинна бути адекватно, тобто погоджена керівництвом банку; залучати банками стратегічних інвесторів, у тому числі й іноземних; покращення якості капіталу та забезпечення достатнього рівня покриття капіталом ризиків, що беруть на себе банки, в тому числі вдосконалення структури капіталу; вдосконалення розрахунку та розробка систем моніторингу банківських ризиків [2].

Питання підвищення рівня капіталізації банків завжди є актуальним, адже банківська система в цілому повинна бути надійною та безризиковою для споживачів фінансових послуг. Можна виділити декілька напрямків, які дозволять досягти необхідного рівня достатності капіталу та забезпечать ефективний механізм фінансової стійкості. До таких напрямків відносять [4]:

- моніторинг банківських ризиків та його вдосконалення;
- вдосконалити систему розрахунку регулятивного капіталу;
- вдосконалити структуру капіталу, забезпечити достатній рівень покриття ризиків капіталом;

- банк повинен розробляти плани щодо підвищення рівня капіталізації з урахуванням залучення коштів на зовнішньому та внутрішньому грошових ринках;

- збільшити внески власників або засновників банків;

- розробляти плани по залученню інвесторів, в тому числі іноземних.

Отже, фінансова стійкість банку залежить як від внутрішніх, так і від зовнішніх факторів, проте визначальним є саме достатність капіталу банківської установи.

Достатній рівень капіталу сприяє зміцненню довіри населення як до окремої банківської установи, так і до банківської системи в цілому. Адже в такому разі установа здатна виконувати та надавати широкий спектр можливостей для споживачів та здійснювати активні операції.

Банківські установи повинні намагатися максимально знижувати ризики в своїй діяльності та займатися питанням підвищення рівня капіталізації для збільшення фінансової стійкості, надійності та конкурентоспроможності банку.

Література

7. Васькович І. М. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку / І.М. Васькович // Формування ринкових відносин в Україні. — 2004. — № 2. — С. 40–43.

8. Вожжов А. П. Банківський капітал в економіці України / А. П. Вожжов, О. І. Клименко // Фінанси України. – №8. – 2013. – С.88– 97.

9. Довгань Ж. М. Фінансова стійкість банківської системи України : автореф. дис. на здобуття наукового ступеня доктора. екон. наук [текст] / Ж. М. Довгань / ДВНЗ Українська академія банківської справи Національного банку України. – Суми, 2012. – 40 с.

10. Міщенко В. І. Капіталізація банківської системи України / В. І. Міщенко // Вісник НБУ. – 2013. – №7. – С.11–17.

11. Шиллер Р. І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення / Шиллер Р. І. — К. : Наукова думка, 2007. — 158 с. (13)

12. Офіційний сайт АТ «ОТП БАНК» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://otpbank.com.ua/>

13. Офіційний сайт АТ «ПУМБ» – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://pumb.ua/>

ВПЛИВ НЕСТАБІЛЬНОГО ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА НА ФІНАНСОВУ СТІЙКІСТЬ БАНКУ

УДК 336.71:330.3

Кривошея Н.І.

Магістрант 2 року навчання

Факультету фінансів і обліку ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Анотація. У статті проаналізовано основні фактори впливу на фінансову стійкість банків. Обґрунтовано існуючі підходи до визначення терміну «фінансова стійкість банку». Класифіковано та визначено зовнішні та внутрішні фактори впливу на фінансову стійкість банків у сучасних соціально-економічних умовах України. Виділено та проаналізовано найвагоміші фактори впливу на фінансову стійкість банку, які суттєво впливають на функціонування банківських установ.

Ключові слова: банк, фінансова стійкість банку, фактори впливу на фінансову стійкість, ефективне управління, доходність.

Аннотация. В статье проанализированы основные факторы влияния на финансовую устойчивость банков. Обоснованы существующие подходы к определению термина «финансовая устойчивость банка». Классифицированы и определены внешние и внутренние факторы влияния на финансовую устойчивость банков в современных социально-экономических условиях Украины. Выделены и проанализированы наиболее значимые факторы влияния на финансовую устойчивость банка, которые существенно влияют на функционирование банковских учреждений.

Ключевые слова: банк, финансовая устойчивость банка, факторы влияния на финансовую устойчивость, эффективное управление, доходность.

Annotation. The article analyzes the main factors influencing the financial stability of banks. The existing approaches to the definition of the term "financial stability of the bank" are substantiated. External and internal factors influencing the financial stability of banks in the current socio-economic conditions of Ukraine are classified and identified. The most important factors influencing the financial stability of the bank, which significantly affect the functioning of banking institutions, are identified and analyzed.

Keywords: bank, financial stability of the bank, factors influencing financial stability, effective management, profitability.

Діяльність ринкової системи господарювання залежить від функціонування банківських установ. Також стабільний економічний розвиток країн залежить від надійності банківського сектору. Тому важливо приділяти більшу увагу до діяльності банківських установ, а саме за їх фінансовою стійкістю, адже саме вона є одним з головних факторів при формуванні довіри населення, партнерів та інвесторів до банків. Фінансова стійкість має бути забезпечена в кожному банку та захищена від впливу певних факторів, які можуть вплинути на ефективне функціонування банківської установи.

У процесі дослідження питання фінансової стійкості банку в основному порушуються питання аналізу та управління нею, у той час як надзвичайно важливим є визначення сутності цієї категорії. Саме тому виведення загальноприйнятого поняття фінансової стійкості банку є надзвичайно актуальним.

В дослідженні був проведений огляд економічної літератури, яка присвячена питанню фінансової стійкості банків, за допомогою праць як зарубіжних, так і вітчизняних вчених, а саме: Васькович І. М. [1], Карчева Г. Т. [2], Кобринь С. С. [3], Кочетков В. М. [4], Шиллер Р. І. [5], Левицький В. В. [6] і т.д..

При такій великій кількості наукових робіт, все одно не має єдиного підходу до визначення сутності досліджуваного поняття. на основі узагальнення підходів до трактування фінансової стійкості банків, висвітлених у фундаментальних монографічних працях та наукових статтях вітчизняних і зарубіжних дослідників з теорії менеджменту та питань управління стійкістю банків, та урахування специфіки діяльності банківських установ з застосуванням елементів контент-аналізу було уточнено поняття «фінансова стійкість банку», під яким пропонується розуміти складову спроможності банку, яка за допомогою набору показників (таких як достатній рівень ліквідності та платоспроможності, зростання прибутку) з максимальною ефективністю і при мінімізації ризиків може здійснювати свої функції, витримуючи вплив зовнішніх та внутрішніх факторів. Таке уточнення дає цілісне та повне уявлення про сутність фінансової стійкості банку, а не окремих її аспектів.

Банкам необхідно більше уваги приділяти можливим загрозам та більш ефективно використовувати наявні переваги, тому врахування якомога більше факторів, може вплинути на стійкість банківської установи на ринку, а значить – на перспективи його подальшого ефективного та прибуткового функціонування. Фінансова стійкість банку формується на основі багатьох факторів, які в залежності від якісних характеристик впливу можуть мати як позитивне так і негативне значення.

Проаналізувавши праці вчених, які вивчали питання фінансової стійкості банку, до факторів, які можуть спричинити втрату банком фінансової стійкості відносять [1, 4, 8]:

- зниження ліквідності;
- зниження якості активів;
- відтік коштів через втрату довіри з боку вкладників;
- скорочення ресурсної бази;
- зростання процентних ставок;
- складність із залученням зовнішніх інвестицій;
- збільшення обсягів неповернених кредитів.

Вищеназвані фактори можна об'єднати в дві групи ризиків, які мають між собою взаємозв'язок, а саме ризик знецінення активів та ризик втрати пасивів банку.

Всі фактори, які впливають на стійкість банківської установи можна поділити на зовнішні або екзогенні (пов'язані з макрорівнем, тобто включають ситуацію в країні) та внутрішні або ендогенні (стосуються діяльності банку, тобто відносяться до мікрорівня). Більш детальна інформація про фактори, що впливають на фінансову стійкість банківської установи наведено на рис. 1.

Аналізуючи зовнішні фактори, що впливають на стійкість банківської установи, варто почати з найбільш впливових із них – економічних. Адже ці фактори визначають стан економіки країни, до таких показників відносять: природно-ресурсний потенціал, розмір валового внутрішнього продукту, темпи економічного зростання, інвестиційний клімат, стан платіжного балансу та тенденції його розвитку та інші макроекономічні показники.

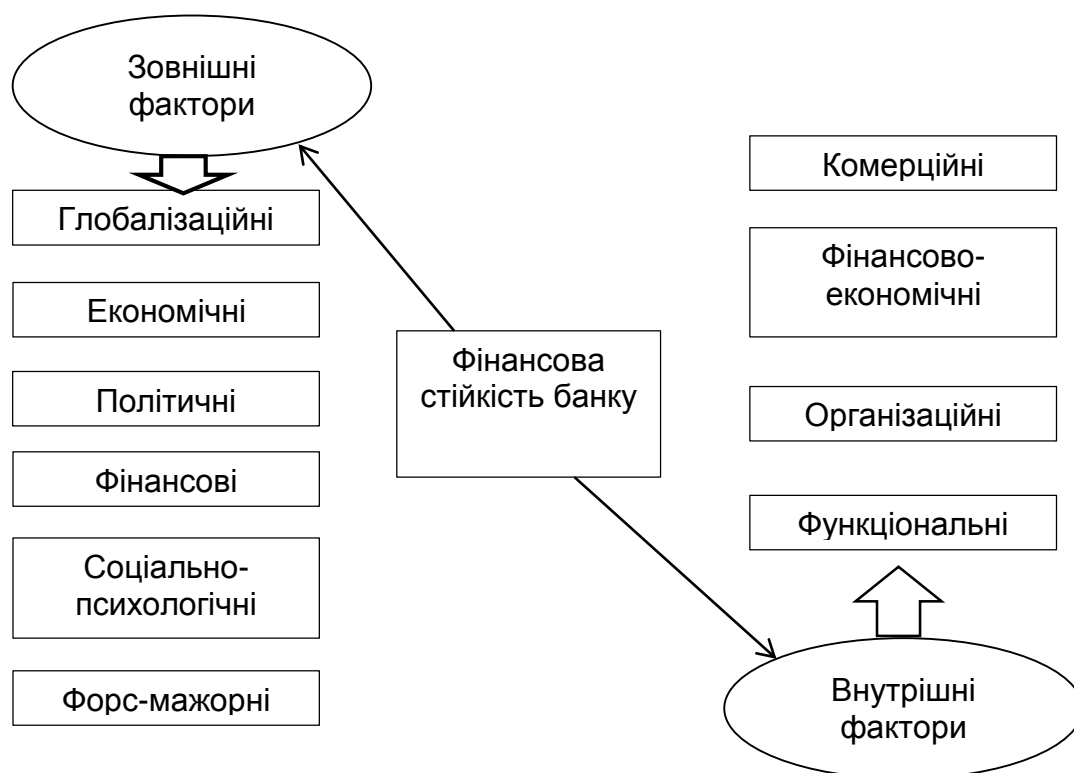

Рис. 1. Фактори, що впливають на фінансову стійкість банку [2, 6, 8]

Фінансові фактори також грають неабияку роль в функціонуванні банківської системи. Серед таких факторів виділяють: грошово-кредитна політика, рівень інфляції, розмір державного боргу, обсяги золотовалютних резервів, стан і тенденції розвитку фінансового ринку в цілому, і грошового, і фондового зокрема. Всі чинники потрібно враховувати, адже всі несуть певну важливість для стійкості банківської установи [6].

Також важливий вплив на фінансову стійкість банків мають політичні (взаємодія всіх органів та гілок влади, обраний політичний курс) та соціально-психологічні фактори. Довіра населення, яка відноситься до соціально-психологічних факторів грає величезну роль в ефективному функціонуванні банківських установ, адже основу залучених коштів банку складають кошти клієнтів, тобто настрої населення, готовність користуватися послугами банків мають великий вплив на фінансову стійкість банку.

Банківські установи повинні враховувати і форс-мажорні фактори, до яких відносять природні, тобто ті, які виникають у зв'язку з погодними умовами та соціально-політичні – введення певних обмежень в країні

(наприклад, карантинні обмеження, які характерні для 2020 року у зв'язку з гострою респіраторною хворобою коронавірусу), військові конфлікти тощо.

Таким чином, перелік зовнішніх і внутрішніх факторів, здатних вплинути на фінансову стійкість банку, індивідуальний і залежить від особливостей організації та роботи кожного окремо взятого банку. Тим часом, в сучасних економічних умовах найбільший вплив на фінансову стійкість банків мають саме зовнішні чинники, задаючи певні, що не залежать від самих банків параметри їх діяльності. При цьому банки не повинні ігнорувати вплив внутрішньобанківських чинників, постійно підвищуючи їх якість і тим самим впливаючи на фінансову стійкість банківської системи [2].

Як видно на рис.1 внутрішні фактори впливу також поділяються на певні підгрупи, а саме: функціональні, організаційні, комерційні, фінансово-економічні. Група фінансово-економічних факторів передбачає зв'язок із фінансовою та капітальною складовою загальної стійкості банку, адже ці поняття в тій чи іншій мірі передбачають дослідження таких взаємопов'язаних між собою інтегральних фінансово-економічних характеристик та показників, як якість активів та пасивів, обсяги та структура власного капіталу, обсяги прибутку, достатність ліквідності тощо.

Також особливої уваги необхідно приділяти функціональним, організаційним та комерційним факторам, які мають суттєвий вплив на фінансову стійкість банку. Важливість деяких показників даних підгруп факторів впливу (якісних показників) все швидше зростає, до них відносять: змістовність банківської стратегії, рівень професійної кваліфікації персоналу, рівень банківського менеджменту, маркетингова складова, рівень застосування новітніх технологій/інформаційних систем.

При аналізі теоретичних засад фінансової стійкості, визначено, що науковці не дійшли до єдиної думки при визначенні даного поняття. Але, узагальнюючи більшість праць, можна зробити висновок, що фінансова стійкість це спроможність банку виконувати свої функції попри певні ризики та фактори впливу (зовнішні та внутрішні).

Врахування всіх факторів впливу на фінансову стійкість банку може надати повну оцінку кількісного впливу цих факторів на діяльність

конкретного банку, виявити проблемні місця функціонування установи та вчасно сформулювати заходи щодо вирішення наявних проблем. Завдяки вчасному реагуванню на дестабілізаційні процеси, банківські установи можуть забезпечити успішне функціонування банківської установи.

Стабілізація та розвиток економіки України значною мірою залежить від фінансово стійкого банківського сектору. Управління фінансовою стійкістю банків передбачає об'єктивне визначення її поточного й бажаного стану, скоординоване управління фінансами банківської установи, вибір таких управлінських рішень, котрі сприяли б фінансовій стійкості.

Література

1. Барановський О. І. Стійкість банківської системи України / О. І. Барановський // Фінанси України. – 2007. – № 9. – С. 75–87.
2. Васькович І. Деякі аспекти фінансової стійкості комерційного банку / І.М.Васькович // Формування ринкових відносин в Україні.- 2004.- № 2. – С.40
3. Карчева Г. Т. Стійкість та потенціал банківської системи України / Г. Т. Карчева // Науковий вісник ЧДІЕУ. – 2011. – № 1. – С. 155–163.
4. Кобринь С. С. Управління фінансовою стійкістю комерційного банку в умовах фінансової кризи / С. С. Кобринь // Наукові записки. Серія «Економіка». – 2011. – № 16. – С. 360–368
5. Шиллер Р. І. Фінансова стійкість комерційного банку та шляхи її зміцнення / Р. І. Шиллер. – К. : Наукова думка, 2000. – 158 с.
6. Левицький В. В. Управління фінансовою стійкістю комерційного банку [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vcndtu/2011_50/36.htm
7. Кочетков В.М. Організація управління фінансовою стійкістю банку в ринкових умовах [Текст]: Монографія. – К.: Вид-во Європ. Університету, 2003. – 300 с.
8. Склеповий І. Є. Складові стійкості комерційного банку / І. Є. Склеповий // Фінанси України. – 2002. – № 5. – С. 138–143.

Додаток М

Сертифікати, що отримано протягом періоду навчання в університеті

ДИПЛОМ

II СТУПЕНЯ

НАГОРОДЖУЄТЬСЯ

Кривошея Надія Іванівна

за перемогу
у Всеукраїнському конкурсі студентських
наукових робіт зі спеціалізації
«Банківська справа» у 2020/2021 н.р.

Голова
галузевої конкурсної комісії,
проректор Харківського
національного університету
імені В. Н. Каразіна

Микола АЗАРЕНКОВ

м. Харків, 9 квітня 2021 року